

ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Ἡ ἀργοπορία τῆς ἐκδόσεως τοῦ 5ου τεύχους τοῦ «Ποντιακοῦ» ἡ ὁποία προεκλήθη ἐκ τεχνικῶν λόγων, μᾶς ὑποχρεώνει νὰ δώσωμεν ὠρισμένας ἐξηγήσεις πρὸς τοὺς συνδρομητάς μας:

Ἡ ἐγγραφή γίνεται κατὰ τεύχη καὶ ὄχι κατὰ χρονικά διαστήματα. Μὲ ἄλλα λόγια, ἂν ἕνας συνδρομητὴς ἐγγράφεται δι' ἓνα ἐξάμηνον θὰ πάρῃ ΕΞ (6) τεύχη ἀσχέτως ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ μηνῶν πού ἐπέρασαν ἀπὸ τὴν περίοδον πού ἐνεγράφη.

Συνεπῶς ἀπ' τὴν ἀργοπορία αὐτὴ οἱ συνδρομηταὶ δὲν ἔχουν νὰ χάσουν ἀπολύτως τίποτα.

ΔΙΑΡΚΗΣ ΚΑΛΥΤΕΡΕΥΣΙΣ

Ὅπως τονίσαμε κι' ἄλλοτε, ἡ ἐκδοσις τοῦ «Ποντιακοῦ» δὲν ἀποτελεῖ κερδοσκοπικὴ ἐπιχείρησι, ἀλλὰ μιά εὐγενῆ προσπάθεια. Κάθε κέρδος πού προκύπτει, θὰ χρησιμοποιηθῇ γιὰ τὴν αὐξήσει τῶν σελίδων του καὶ τὴν καλλιτεχνικὴ του καλυτέρευση.

Ξεκινήσαμε μὲ τὰ λίγα ἐφόδια πού εἶχαμε — ἀτομικὲς εἰσφορὰς ἀπ' τὶς ἀποδοχάς μας — μὲ 16 σελίδες. Πέρασαμε στὶς 20 καὶ τελευταῖα δώσαμε 32 πυκνωτυπωμένους σελίδες. Ἡ πορεία τῆς κυκλοφορίας μας μᾶς δίνει ἐλπίδες ὅτι γρήγορα θὰ ξεπεράσουμε τὶς 40 σελίδες.

ΜΙΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

Μὲ τὴν ἐνθερμη ὁλικὴ καὶ ἠθικὴ ὑποστήριξι σας προβαίνουμε ἀπ' τὸ ἄλλο τεύχος σὲ μιά καινοτομία:

Σὲ κάθε τεύχος τοῦ «Ποντιακοῦ» θὰ σᾶς δώσουμε ἐκτὸς κειμένου καὶ σὲ ἰδιαίτερο καλὸ χαρτὶ εἰκόνες ἀπ' τὴ ζωὴ τοῦ Πόντου, εἰκόνες πόλεων καὶ τοποθεσιῶν, εἰκόνες νέας ζωῆς.

Γι' αὐτὸ παρακαλοῦμε ἐνθερμα ὅλους τοὺς ἀναγνώστες καὶ συνδρομητὰς τοῦ περιοδικοῦ μας νὰ μᾶς στείλουν ὅ,τι ἔχουν σὲ φωτογραφίες σχετικὰ μὲ τὰ θέματα πού μᾶς ἐνδιαφέρουν, μὲ τὴν ὑποχρέωσι ἐκ μέρους μας νὰ τὶς ἐπιστρέψουμε σῶες.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Στὴν περιοχὴ Νικαίας — Κορυδαλλοῦ Πειραιῶς οἱ κ.κ. Κ. Καλιθάκης καὶ Δ. Παπαδόπουλος δείχνουν ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ περιοδικό μας καὶ ἐγγράφουν συνεχῶς συνδρομητάς. Δίπλα σ' αὐτοὺς πρέπει ν' ἀναφέρωμε καὶ τὸν κ. Α. Χαλυβόπουλο γιὰ τὶς ἐξαιρετικὰς του ὑπηρεσίας στὴν ἐγγραφή συνδρομητῶν. Τὸ «Ποντιακό» ἐκφράζει τὶς θερμὰς του εὐχαριστίας καὶ στοὺς τρεῖς καλοὺς πατριῶτες.

Οἱ Πόντιοι τῆς περιοχῆς Νικαίας — Κορυδαλλοῦ μποροῦν ν' ἀπευθύνωνται γιὰ κάθε ζήτημα στοὺς Τεχνικὸ Γραφεῖο τοῦ κ. Καλυθάζη, ὁδὸς Π. Τσαλδάρη 49.

Τ Ο Π Ο Ν Τ Ι Α Κ Ο

ΘΕΑΤΡΟ • ΤΕΧΝΗ • ΓΡΑΜΜΑΤΑ • ΖΩΗ

ΕΚΔΟΣΗ Ν. ΚΑΠΝΑ - Γ. ΛΑΜΨΙΔΗ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ: Θ. ΚΡΙΕΖΗ • ΣΚΙΤΣΑ: Χ. ΔΗΜΑΡΧΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΟΪΡΑΝΗΣ 156 - ΚΑΛΛΙΘΕΑ - ΑΘΗΝΑΙ

ΕΤΟΣ Α' - ΤΕΥΧΟΣ 5 - Ν°ΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1950 - ΤΙΜΗ ΔΡ. 2500

Συνδρομαί: Έτησία 30.000 — Έξάμηνος 15.000

“ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ”

“Ένα φύλλο από παλιό Ποντιακό Ημερολόγιο έκύλησε με τ’ άλλα χαρτιά πάνω στο Γραφείο. Ήταν ένα φύλλο κιτρινωμένο από την πολυκαιρία, με γράμματα ξεθωριασμένα. Πάνω ήταν η ημερομηνία του. Παραμονή Χριστουγέννων 1910»:

«Νύχτα Χριστουγέννων. Καθόμαστε όλοι γύρω στο τραπέζι. Τό σαμπογάρι βράζει. Ένας ωχρορόλευκος άχνος φεύγει πάνω από τὸ γυαλιστερό του μέταλλο. Χάνεται μέσα στο ζεστό αέρα του δωματίου με πουπουλένιες σιστροφές. Στο μαγκάλι η πυρρόξανθη φωτιά, με τὰ κόκκινα διαπεραστικά μάτια της μᾶς ἀγκαλιάζει με τὴ ζεστή, δλόξεστη ανάσα της. Γυαλίζει ὁ χαλκὸς σάν τὸ χρυσάφι. Τὸ εἶχανε ἀγγίξει τὰ χρυσὰ χέρια τῆς μητέρας. Στὴ γωνιά, τὸ καντήλι ἀνάβει στὸ εἰκονοστάσι. Οἱ μικρὲς νταντελένιες πεντακάθαρες κουρτίνες τῆς χαϊδολογοῦνται με τὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ ποὺ τρέμει μπροστὰ στὴ Θεοτόκο. Ἡ πόρτα χτυπᾷ. Τρέχω, τὴν ἀνοίγω. Τρία παγωμένα σπουργιτάκια — παιδιὰ τῆς γειτονιάς — ἦρθαν νὰ ψάλλουν τὸ «Χριστὸς γεννᾶται». Τὸ φαναράκι τοὺς τρέμει, ὅπως τρέμουν τὰ χεράκια τοὺς. «Καλὴν ἐσπέραν, ἄρχοντες, ἀν εἶναι ὁ ὀρισμός σας, Χριστοῦ τὴν θεία γέννησιν νὰ πῶ στ’ ἀρχοντικό σας...»

“Ἐξω ὁ χειμώνας, ὁ ποντιακὸς χειμώνας, ὑγρὸς, σκοτεινὸς καὶ κρύος. Ὅλα εἶναι παγωμένα. Τὰ σοκάκια, οἱ γωνιές, τὰ παραγώνια, τὰ δέντρα κ’ οἱ αὐλές. Ὁ ἀνεμος βουίζει ὅπως πάντα. Ένας ψηλὸς στύλος φαναριοῦ κρυφοκλαίει στὴ γωνιά. Τὸ φανάρι, στὴν κορφή του, με τὴ λαμπή του — μιὰ μικρὴ τενεκεδένια

λάμπα πετρελαίου — τρεμολάμπει τουρτουρίζοντας. Σχέδια συζητοῦνται στὸ τραπέζι γιὰ τὴν αὐριανὴ μέρα...»

Τὸ φύλλο σταματᾷ ἐδῶ. Ἡ ἀνάμνησι ποὺ κρύβει μέσα του τὸ φυλλαράκι αὐτὸ δίνει τὴ συγκίνησι τῆς χαμένης πατρίδας. “Ήτανε χρόνια εἰρηνικά. Ὁ καθένας, φτωχὸς ἢ πλούσιος, εἶχε τὴ μικρὴ ἢ τὴ μεγάλῃ του χαρὰ στὸ σπιτικό του, κάτω ἀπὸ τὴ στέγη του κ’ ἔκλωθε τὶς ὥρες τῆς ζωῆς του με κείνη τὴν ἀσφάλεια ποὺ δίνει ὁ εἰρηνικὸς, ὁ ὁμαλὸς ρυθμὸς τῆς ζωῆς. Ὁ ρυθμὸς ποὺ ἀγκαλιάζει τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς ποὺ τοῦ δίνει ἕνα χαρούμενο περὶνραμμα, ποὺ τὸν ντύνει με τὸ ἀληθινὸ περιεχόμενό του, τὴν Ἀνθρωπιά, ποὺ κλείνει μέσα της καὶ ἡ γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων.

Κάθε ποντιακὴ ψυχὴ δὲν μπορεῖ νὰ μὴ δὲν εἶναι θρεμμένη με τὴ γόνιμη αὐτὴ νοσταλγία. Ὅμως χιλιάδες ἀπὸ κείνους ποὺ θ’ ἀναθυμοῦνται τὴν Χριστουγεννιάτικὴ ἐκείνη ἀτμόσφαιρα δὲν θὰ μπορέσουν νὰ γιορτάσουν τὰ Χριστούγεννα με τὴν παλιὰ νοσταλγικὴ χαρὰ. Μένουν δίχως σπιτικό, ζοῦν σὲ καλύβια καὶ σὲ χαμηλόσπιτα, ἢ ξεριζωμένοι — ἀπὸ τὴ σύγχρονη ἐθνικὴ μας συμφορὰ, — συμμοριόπληκτοι κ’ ἐκπατρισμένοι γιὰ δευτέρῃ φορὰ, — σέρνουν τὴ σπιτικὴ ἐστία τοὺς σὲ πρόχειρους καταυλισμούς.

Σ’ αὐτοὺς στρέφονται ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδιά τώρα ποὺ οἱ μεγάλες χριστιανικὲς γιορτὲς πατοῦνε τὸ κατώφλι τοῦ χρόνου. Μία εὐχὴ, μυριάστομῃ εὐχὴ, ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν Ποντίων ἕς ὑψῶθῃ καὶ μαζί καὶ μιὰ ἀκούραστη προσπάθεια νὰ ἀποκτήσουν στέγη οἱ χιλιάδες τῶν συμπατριωτῶν μᾶς κ’ ὁ κόσμος ὅλος εἰρήνη!

ΠΟΝΤΙΑΚΟΙ ΑΝΤΙΔΑΛΟΙ

ΕΙΝΑΙ αξιέπαινη ή προσπάθεια τής «Ενώσεως Ποντίων Νικαίας - Κορυδαλλού» για την ανέγερση «Ποντιακής Στέγης». Αν οι Πόντιοι δούλευαν με τόν τρόπο αυτό απ' τα πρώτα χρόνια του έρχομού τους, θα είχαν σήμερα μια περισσότερο αξιοζήλευτη θέση μέσα στη νεοελληνική κοινωνία και δεν θα υπήρχαν αίσχη σαν αυτά τής Δραπετσώνος και του Σκοπευτηρίου. Άλλα «κάλλιο άργά, παρ' άποτέ». Οι Πόντιοι τής Νικαίας - Κορυδαλλού με τις πρώτες γενναιοδωρες χειρονομίες τους μάς έδωσαν να καταλάβουμε τί μπορούμε να κάνουμε όταν θέλουμε.

★

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ μικρότερη ή προσπάθεια που ανέλαβε ή νέα Διοίκηση του Θεατρικού Όμιλου Άθηνών, χορηγώντας σημαντικά ποσά για την εύπρεπτεστη εμφάνιση τής ποντιακής καλλιτεχνικής κινήσεως. Το ποντιακό θέατρο, όπως τονίσαμε συχνά, δεν είναι θέαμα για τέρψη μόνο. Είναι μια έθνική προσπάθεια για τη διαφύλαξη των λαϊκών κειμήλιών που ό χρόνος και ό πολιτισμός τά εξαφανίζει μοιραίως. Καί είμαστε ίσως οι μοναδικοί, απ' τόν ξεριζωμένο Έλληνισμό, — που με τά έκφραστικά μέσα που έχουμε, εμφανίζουμε μια τέτοια καλλιτεχνική - λαογραφική κίνηση που να συγκινή και να ένθουσιάζη πλατεία στρώματα λαού.

Οί άνθρωποι που ανέλαβαν υπό την προστασία τους ένα τέτοιο έργο, προσφέρουν σημαντική ύπηρεσία και προς τό Έθνος και προς τούς Ποντίους γενικά και προς τη λαογραφική έπιστήμη.

Οί ένέργειες των Ποντίων Νικαίας και τό έργο των Ποντίων του Θεατρικού Όμιλου είναι δυό παρήγορα σημεία δι «τεμέτερον ό λαόν ν' άποθάν' κ' έν».

★

ΤΟ «ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ» του κ. Στάθη Κωφίδη που δημοσιεύθηκε στο 10ο τεύχος του λαογραφικού περιοδικού τής Θεσσαλονίκης «Ποντιακή Έστία» θα μπορούσε να ονομασθή «Η φωνή τής χαμένης πατρίδας». Ο κ. Κωφίδης υπήρξεν ό πρώτος καλότυχος Πόντιος που ξαναπάτησε τό πάτριο χώμα ύστερα από τό μεγάλο χάσμα που άνοιξε ή 'Ιστορία άναμεταξύ μας. Ξαναείδε τούς τό-

πους όπου όχι μόνο ό ίδιος αλλά και όλοι έμείς οι άλλοι γεννηθήκαμε, όπου ζήσαμε την ήρεμη αλλά και γόνιμη ελληνική ζωή μας στην απόμακρη αυτή γωνιά τής Άσίας, όπου γαλουχήθηκαν τά όνειρά μας, όνειρα που ανάδλυζαν μέσα από την άπύθμενη ψυχή τής Φυλής, όπου έλπίσαμε πώς θα στερεώσαμε την ιστορική συνέχεια μας, με την εργασία, με τη μόρφωση, με την οικογενειακή και κοινωνική μας όργάνωση και δράση. Μέσα στις γραμμές του, άπλές και άπείριπτες, αλλά τόσο άληθινές, νιώθεις τη βαθιά συγκίνησή του, τη συγκίνηση που του πνίγει τη φωνή, που του λιγοθυμά την πένα. Άξίζει να διαβάσουν τις σελίδες αυτές οι άναγνώστες μας και όσοι Πόντιοι — τί λέω, όλοι — ζούν με την άβάσταχτη νοσταλγία του Πόντου μας.

★

ΣΧΕΤΙΚΑ με την φωνοληψία των ποντιακών τραγουδιών που έγινε από τό Λαογραφικό Άρχείο τής Άκαδημίας Άθηνών τόν τελευταίο καιρό, ό κ. Βηρσ. Π. Τζουλιάδης προτείνει και κάτι άλλο στο σημείωμα που μάς έστειλε και που παραθέτουμε ολόκληρο: «Σέ προηγούμενα τεύχη του «Ποντιακού» διάβασα για την αξιέπαινη εργασία που γίνεται του Λαογραφικού Άρχείου, όπως άποτυπωθούν σε δίσκους τά ποντιακά τραγούδια. Παράλληλα μ' αυτή την προσπάθεια νομίζω πώς θα ήταν έξ ίσου ένδιαφέρον αν μπορούσαμε ν' άπαθανατίσωμε και τό «πνεύμα» τής ποντιακής μας γλώσσας, του πεζού δηλαδή λόγου, εκείνου που μάς θέλγει με τό άκουσμα του πρώτου φθόγου προφερόμενου από γνήσιο Πόντιο χωρικό και που δεν έχει άλλοιωθή καθόλου από τό συγχρωτισμό με τη νεοελληνική γλώσσα και προφορά. Γιατί νομίζω πώς εκείνο που θα χαθή ίσως κάποτε για πάντα δεν θα είναι άσφαλώς ό ήχος τής λύρας, τά τραγούδια και οι χοροί, αλλά τό «ποιόν» τής γνήσιας ποντιακής φωνής που μάς κληροδοτήθηκε από τούς αιώνες. Συμφωνούμε άπόλυτα με τη γνώμη του κ. Β. Τζουλιάδου και έλπίζομε να ληφθ' ύπ' όψιν από τούς άρμοδίους ή ώραία πρότασή του.

★

ΠΟΛΛΟΙ από τούς άναγνώστες μας γράφουν για τις ποντιακές ραδιοφωνικές έκπομπές και μάς παρακαλούν

νά θέσουμε υπ' ὄψη τῶν ἐκτελεστριῶν ομάδων μερικές παρατηρήσεις τους: Ὅλοι πρώτα - πρώτα συμφωνοῦν σὲ ἓνα πρᾶγμα: Νὰ οργανωθοῦν συστηματικώτερα καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς συγγραψῆς τῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη τοῦ προγράμματος ποὺ ἐκτελοῦν οἱ διάφοροι ὁμίλοι ἐκπομπῶν. Ἄλλος μᾶς παρατηρεῖ: «Αὐτὴ ἡ κατὰ κόρον ἐπανάληψη τῶν ἰδίων τραγουδιῶν καὶ ὡς πρὸς τὸ κείμενο καὶ ὡς πρὸς τὴ μελωδία νομίζω πὼς ἡμπορεῖ νὰ παρακαμφθῇ, μιά πὺλ τόσο μεγάλος εἶναι ὁ πλεῦτος τῶν προϋόντων τῆς δημοτικῆς μας Μούσας». Ἄλλος πάλι μᾶς τονίζει: «Γιατὶ ἐστῶθερου ποιῆθῃ ἡ ἀναγγελία ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο τῶν διστίχων μας μὲ τὸν τίτλο «Κρωμέτκα τραγωδίας»; Δὲν εἶναι σωστότερο καὶ ἀπειρώς προτιμώτερο νὰ λέγωνται ἀπλῶς «Ποντιακὰ δίστιχα»; Ἄλλος ἐπίσης παραπονεῖται γιὰ τὴν φειδωλότητα ποὺ δείχνει στὴν ποντιακὴ ὥρα ὁ σταθμὸς καὶ ζητεῖ νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκπομπῶν, νὰ γίνων ἐβδομαδιαίαις. Νομίζουμε πὼς ὅλες αὐτὲς οἱ παρατηρήσεις ἀπηχοῦν κοινὸ πόθο τῶν Ποντίων.

★

Τὸ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ μας δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν προορισμὸν του κατὰ τὸν πιὸ καλῦτερο τρόπο ἂν οἱ ἴδιοι οἱ ἀναγνώστες καὶ οἱ συνδρομηταὶ δὲν μᾶς βοηθήσουν γράφοντας καθε τι ποὺ συμβαίνει στὸ χωριὸ τους, στὴν κωμόπολιν τους, στὴν πόλιν τους, καθε τι ποὺ συμβαίνει στὸ σωματεῖο τους, στὸν κύκλον τους. Θέλουμε τὸ περιοδικὸ νὰ μὴν τὸ γράφουμε ἑμεῖς καὶ νὰ μὴν ἐμφανίζωνται συνεχῶς οἱ ὑπογραφές μας. Πρέπει νὰ τὸ γράφετε ἐσεῖς.

★

Ἡ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ τοῦ 3ου τεύχους μας στὴ Θεσσαλονίκη ἀπροόπτως ἔπεσε σὲ χαμηλὰ ἐπίπεδα γιατί τὰ τεύχη ποὺ ἐστάλησαν «κλειδώθηκαν» σ' ἓνα συρτάρι γιὰ λόγους ἄγνωστους, ἐνῶ πολλοὶ ἀναγνώστες μας μὲ γράμματά τους μᾶς παρακαλοῦσαν νὰ τοὺς στείλουμε προσωπικὰ τὰ τεύχη μας γιατί δὲν βρίσκουν στὴ Θεσ/νίκη. Νὰ πιστέψουμε ὅτι ὑπάρχουν μέσα στοὺς Πόντιους ἄνθρωποι ποὺ ἀντισπρατεύονται στὴν ὥραία μας προσπάθεια; Κάπως δυσκολο.

Πιστεύουμε ἀπὸ τώρα — μὲ τὰ μέ-

τρα ποὺ λάβαμε — πὼς οἱ Θεσσαλονικεῖς θὰ ἔχουν τὸ «Ποντιακὸ» κανονικά.

★

ΑΠΟ ΠΟΛΛΑ χρόνια, ἀλλὰ καὶ φέτο ἐπαπειλημένως ὑποδείξαμε ὅτι ἡ Καλλιθέα ποὺ συγκεντρώνει ἓνα πολυπληθὲς ποντιακὸ στοιχεῖο, χρειάζεται μιὰ Λέσχην, ἓνα Ἐντεκτῆριο. Ὁ Σύλλογος Ποντίων «Ἀργοναῦται» — Κομνηνοὶ θὰ μπορούσε νὰ δώσῃ μιὰ λύση μὲ τὴ μετατροπὴ τῆς αἰθούσας του σὲ προσωρινὴ λέσχην. Καλὰ εἶναι καὶ τὰ σχέδια καὶ τὰ σχεδιαγράμματα γιὰ μελλοντικὴ ἀνέγερση, ἀλλὰ καὶ τὸ παρὸν μπορεῖ νὰ «ἐξοικονομηθῇ» ὅταν θέλουμε...

★

ΠΡΟΣ «ΤΟ ΠΟΝΤΙΑΚΟ»

Ἀπὸ τὸν ἀντίλαλο τῆς παραστάσεως τῆς 19 Νοεμβρίου 1950

«Διὰ τῆς παρούσης μου ἐκφράζω τὰ θερμὰ μου συγχαρητήρια στοὺς συγγραφεῖς τῆς Ποντιακῆς Ἡθογραφίας «ΑΛΛΟΥ Τ' ΟΡΩΜΑΝ ΚΙ ΑΛΛΟΥ ΤΟ ΘΑΜΑΝ» κ. κ. Θ. Κριεζήν καὶ Θ. Ἀργυρόπουλον, ποὺ παίχθηκε στὴς 19) ΧΙ)50 στὸ Θέατρο «ΡΕΞ».

Πραγματικὰ ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου ἦταν παρμένη μέσα ἀπὸ τὴν ἀστικὴ τάξιν τοῦ τόπου μας καὶ ἔτσι ὁ ποντιακὸς κόσμος τῆς πρωτευούσης μετεφέρθη νοερῶς ἔστω καὶ δι' ὀλίγον εἰς τὰ ἀλησμόνητα καὶ ἀξιαγάπητα μοτίβα του.

Δὲν πρέπει νὰ παραγνωρίσωμεν καὶ τὴν εὐγενὴ προσπάθειαν τῶν ἐρασιτεχνῶν μας οἱ ὁποῖοι συνετέλεσαν στὴν πραγματικὴ ἀπόδοση τοῦ ἔργου καὶ ἰδίως ὁ θαυμάσιος καλλιτέχνης καὶ σκηνοθέτης κ. Θεόδ. Κριεζῆς ποὺ μὲ τὸ ζωντανὸ παίξιμό του κρατοῦσε ἀδιάπτωτο τὸ ἐνδιαφέρον τῶν θεατῶν.

Καὶ τώρα ὑποβάλλω τὴν παράκλησιν ὅπως ξαναπαιχθῇ τὸ ἔργον σύντομα γιὰ νὰ ἱκανοποιηθοῦν πολλοὶ συμπατριῶται μας ποὺ δὲν κατῴρθωσαν νὰ τὸ παρακολουθήσουν λόγῳ τῆς μεγάλης συρροῆς.

Μετὰ τιμῆς

ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

Παγκράτι

Τεχνογράφος Μηχανικὸς

ΑΦΗΓΗΜΑΤΑ

ΜΕΣΑ ΣΤΑ ΧΑΛΑΣΜΑΤΑ

ΤΟΥ Γ. ΛΑΜΨΙΔΗ

Τὸ χειμωνιάτικο σούρουπο ἔπεφτε πυκνὸ καὶ παγωμένο. Οἱ μισοπεσμένοι τοῖχοι τῶν σπιτιῶν ἀρχίζαν νὰ παίρνουν ὀλοένα καὶ παράξενα σχήματα καὶ οἱ ἀνθρώπινες φωνὲς λιγότεψαν τριγύρω ὥσπου ἀπλώθηκε τὸ σκοτάδι καὶ ἡ σιωπή.

Κάπου - κάπου μιὰ λαμπίτσα ἀγωνιζόταν νὰ διατηρήσῃ κάποια ἐννοια ζωῆς μετὰ τὴν ἀδύνατη λάμψη τῆς μέσα στὰ μισοχαλασμένα σπιτία ὅπου περιφέρονταν μετὰ τὶς παράξενες φωτοσκιάσεις ἀνθρώποι ἀφωνοὶ καὶ νυσταλέοι.

Ἡ Μάρθα εἶχε, μετὰ τὴν οἰκογένειά της, κουρνιάσει στὸ ἐρειπωμένο ἀπ' τὶς ὀθίδες καὶ τὰ βλήματα σπίτι τῆς, ποὺ τὸ εἶχε ψευτοεπισκευάσει ἕνα μέρος μετὰ λαμαρίνες καὶ σανὰ. Τὴν ὥρα ἐκείνη ἦσαν ὅλοι τοὺς μέσα μαζεμένοι νωρὶς ἀπ' τὸ κρῦο καὶ τὸ πυκνὸ σκοτάδι: Ὁ Πανίκας, ὁ πρῶτος τῆς γυιός, μετὰ τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ τρία παιδιὰ του, καὶ ὁ Χριστόφορος, ὁ ἄλλος τῆς γυιός, γύρω ἀπ' τὴ ζεστασιά ἑνὸς τζακιοῦ ποὺ ἀναβε μετὰ λίγα ξύλα, χοντρά ἄχυρα, «σάλμα» καὶ «κουσκούρια».

Τὰ παιδιὰ εἶχαν στριμωχθῇ σὲ μιὰ γωνιά σκεπασμένα καὶ εἶχαν πάρει τὸν πρῶτο ὕπνο. Ὁ Χριστόφορος διόρθωνε κάποιον ἀναπτῆρα κι' ὁ Πανίκας ἀποτελεῖωνε τὸ λιτό του δείπνο γιατί εἶχε ἀργήσει στὸ Νομάρχῃ παῦ πῆγε ἀπ' τὸ πρῶτ' ἡμέρ' ἡμερῶν τοῦ χωριοῦ. Ἡ Κερεκή, ἡ γυναῖκα του, ταχτοποιοῦσε τὰ ρουχαλάκια τῶν παιδιῶν νὰ τὰ βροῦν τὸ πρῶτ', νὰ ντυθοῦν.

Ἡ Μάρθα, δίπλα στὸ τζάκι ποὺ κάπνιζε ἀπ' τὸ «βαρδάρη», στὸ χλωμὸ φῶς τῆς λάμπας ἔπλεκε μιὰ μάλινη κάλτσα γιὰ τὰ «μωρὰ» ποὺ ἦσαν γυμνά τώρα ποὺ ἔπιασε ὁ χειμῶνας. Ἀλλοίμονο, εἶχαν ἀπὸ τόσα ἀνάγκη! Καὶ νὰ βλέπε καλὰ, δὲν πείραζε, μὰ νὰ τώρα ποὺ ἀδυνατήσῃ καὶ τὸ «φῶς» τῆς! Καὶ πρέπει ν' ἀρχίσουν ἀπ' τὴν ἀρχή, πάλι νὰ στρώσουν τὸ νοικοκυριό τους, ν' ἀρχίσῃ ἡ ζωὴ νὰ κυλάῃ ὅπως πρῶτα...

Καὶ πόσο δύσκολη εἶναι πάντα ἡ ἀρχή... Ἀχ, Θεέ μου, κι' ἔχει κουρασθῇ τόσο ἀπ' τὶς στενοχώριες, ἀπ' τὸ μόχθο, ἀπ' τὰ βάσανα. Ἐξήντα χρονῶ καὶ πάλι ἡ μοῖρα τὴν ἔβαλε σὲ νέα δοκιμασία νὰ ξαναρχίσῃ ἀπ' τὴν ἀρχή.

— Ἐάν ἀσὸ ἄλφα, Πανίκα, ψιθυρίζει πλέκοντας.

Ὁ Πανίκας ποὺ ἀποτελείωσε τὸ φαγί του, γύρισε πρὸς τὴ μάνα του ξαφνιασμένος:

— Ντὸ λές, μάνα, παραλαλεῖς; τῆς λέει κυττώντας τὴν περιέργα.

— Ἐ, Πανίκα, παραλάλεμον ἄς ἔτον... ἄλλο ντὸ ἐθέλναμε! Γιὰ νοῦν-τσον, πόσα φορὰς ἐχαλάγαμε καὶ πόσα φορὰς ἐρχίναμε ξάν ἀσὴν ἀρχήν... Ἀρ' ἀτώρα πα τὸ ἴδιον...

Ὁ Χριστόφορος σήκωσε τὸ κεφάλι του ἀπ' τὸν ἀναπτῆρα.

— Μὴ στεναχωρεῖσαι, μάνα, ἀτώρα εἴμερ ἐμεῖς, τῆς εἶπε χαμογελώντας.

— Ἐ, ἀτὸ πα καλὰ λέσα, ἄμαν ἐγὼ θὰ κάθουμαι: ἔκανε κυττώντας τὸν μέσα στὰ μάτια.

— Ἐ, ἐσύ, μάνα, ἐδούλεψες ἀτὸσα χρόνια... εἶπε κι' ὁ Πανίκας τυλίγοντας χοντροκομένο καπνὸ μέσα σὲ ἕνα κομμάτι ἐφημερίδας γιὰ τσιγαρόχαρτο. Ἀτώρα θὰ κάθουμαι...

— Ἐγὼ νὰ ἐλέπω-σας νὰ δουλεύουν κι' ἐγὼ νὰ κάθουμαι; διαμαρτυρήθηκε ἡ Μάρθα. Γιόχ, Πανίκα, ἀτὸ μὴ λέσα...

— Ἐ, ἄς τεροῦμε ντὸ θὰ ἐφτᾶμε, εἶπε ὁ Χριστόφορος, κι' ἀτότε...

Ὅστε οὕτως ἀπλώθηκε ἡ σιγή. Ἡ Κερεκή ἡ «νύφε», ἔφερε «κουσκούρια» κι' ἔβαλε στὸ τζάκι καὶ κάθισε κι' αὐτὴ ἐκεῖ δίπλα μετὰ μιὰ βελόνα καὶ κλωστή γιὰ μπάλωμα. Ὅλοι ἦσαν ἀφωνοὶ κι' ἔβλεπαν τὴ φωτιά ποὺ ἀναβε μετὰ τὸν καπνὸ καὶ τὴ μυρουδιά.

Ἡ «κάλτσα» τῆς Μάρθας ἔπεσε σιγὰ - σιγὰ στὰ γόνατά της καὶ τὰ δάχτυλα σκληρὰ καὶ σταφιδισμένα ἔπαψαν νὰ κινούνται.

Καὶ ξαφνικὰ κείνη τὴ στιγμή ἀνοῖξε ἡ πόρτα μετὰ δυνάτ' ὀρθὸ ρεῦμα.

ὁ «ἀναθεματισμένον ὁ βαρδάρτζ» ποὺ ὅλοι ἀναρίγησαν καὶ μπήκε μέσα ὁ ἄντρας τῆς Μάρθας, ὁ Γιώρτζ, ποὺ κάθισε χωρὶς νὰ καλησπερίσῃ ἐκεῖ δίπλα τους στὴ φωτιά λὲς καὶ ἦταν παγωμένος. Ἡ Μάρθα τρόμαξε μόλις τὸν εἶδε, τὰ παιδιὰ τὸν κύτταζαν ἐκπληχτοὶ καὶ ἡ «νύφε» ἄφισε τὸ μπάλωμά της καὶ σηκώθηκε. Μὰ ἡ Μάρθα συνήλθε γρήγορα ἀπ' τὴν κατάπληξή της.

— Καλωσόρισε, Γιώρ, ποῦ ἔσоне ἀτόσα χρόνια; Ἐνέσπαλες-μας, κι' ἀτώρα πὼς ἔτον;

Ὁ Γιώρτζ ἦταν θλιμμένος καὶ τσακισμένος ἀπ' τὰ βάσανα. Κύτταξε τὰ παιδιὰ του, ὕστερα τὴ γυναῖκα του, τὸ τζάκι ποὺ ἔκαιγε, τὰ «μωρά» ποὺ κοιμόταν στὴ γωνιά τους. τὴ νύφη ποὺ ἔστεκε ὀρθία σαστισμένη χωρὶς νὰ ξέρῃ τί νὰ κάνῃ. Κάτι θέλησαν νὰ ποῦν οἱ γυιοὶ του, μὰ ἡ μάνα τους ἡ Μάρθα τοὺς σταμάτησε μ' ἓνα βλέμμα της καὶ συνέχισε:

— Ἐφίκες-μας ἀτόσα χρόνια νὰ τσαπαλαεύομε μὲ τὴ ζωὴν, μὲ τὰ παιδιά. Ξάι κι' ἐπόνεσε, ξάι κι' ἐνοῦν-τσε-μας; Ὁ Πανίκας ἔτον ἐφτά χρόνων καὶ τρία ὁ Χριστόφορον ὅταν ἐ-

φίκες-μας κι' ἐπῆγες ἀσὴν Καλαμαρίαν...

Ὁ Γιώρτζ ἔβαλε κάτω τὸ κεφάλι του συντριμμένος. Τὰ παιδιὰ του τὸν περιεργάζονταν ἀφωνοὶ καὶ τρομαγμένοι λὲς κι' ἔβλεπαν κάποιον ἀναπάντεχο ξένο ποὺ δὲν ἤξεραν ἂν ἔπρεπε νὰ τὸν διώξουν ἢ νὰ τὸν δεχθοῦν. Μόνο ἡ «νύφε», ἡ Κερεκὴ εἶχε χαμηλώσει τὸ βλέμμα καὶ κύτταγε τὸ πάτωμα μισοντροπαλή, μισοφοβισμένη.

— Ἐπέμνα μὲ τὰ ὀρφανὰ ἔρημος, ξανάρχισε ἡ Μάρθα. Ντὸ νὰ ἐποῖνα; Ποῦ νὰ ἐπῆγνα; Τσακωμένον σέρ' σὸ μανίκ. Ἐρθὰ μὲ τ' ἄλλις τοὶ χωρὲς ἀδὰ σὸ χωρίον. Καὶ ντὸ ἔτον ἀβοῦτο τὸ χωρίον ἀτότε; Ἐναν ἐρημοτόπ'. Σπίτια κι' εἶχεν, νερόν κι' εἶχεν, δέντρα κι' εἶχεν. Ἐδώκανε-μας τσιατήρια σὸν Ἰούλιον τὸν μῆναν ἀπέσ'. Ἐπορεῖς καὶ ζῆς ἀφκὰ σὰ τσιατήρια; Ἐρχίνεσεν ὁ ψυχόν. Τὸ μισὸν χωρίον ἔτον ψυχωμένον, ἔτρωγαμε τὰ κινίνας μὲ τὰ βοῦρας. Ὁ Πανίκας ὀλίγον κι' ἄλλο θὰ ἐπεθάνεν, καὶ ντὸ νὰ λέγω-σε, ἓναν ποτῆρ' γάλαν κι' εἶχαμε, ἓναν κουταλέαν ξύγαλαν... νὰ ἐδίνα τὰ παιδιὰ. Κι' ἐσὺ που-

Μιά σκηνὴ ἀπ' τὸ «Ἄλλου τ' ὄραμαν κι' ἄλλου τὸ θάμαν» τῶν κ. κ. Θ. Ἀργυροποιοῦ καὶ Θ. Κριεζῆ, ποὺ παίχθηκε στὸ «Ρέξ» στὶς 19-11-1950. Κατὰ σειράν: Στ. Δεληκάρης, Ο. Κυριακίδου, Θ. Κριεζῆς.

θέν κι' ἔσνε, ἐσὺ ἐφίκες-με κι' ἔφυγες... Καὶ ἔπρεπεν νὰ χτίζωμε καὶ τ' ὀσπίτια. "Ἀρ' νὰ εἶν' καλὰ οἱ γειτονάδες, ἔρθαν ἐβοήθησανε-με κι' ἔξαμε κιαρπίτσια καὶ μὲ τὰ πολλὰ ἔχτισαμε καὶ τὸ σπῖτ'...

Τὰ παιδιὰ ἄφισαν τὸν ξένο γι' αὐτοὺς πατέρα τους καὶ κύτταζαν συγκινημένοι τῇ γριά μάνα τους ποὺ τριάντα χρόνια πάλεψε μὲ τὴ ζωὴ καὶ τοὺς ἔφτιασε ἐστία, ζῶα, κόττες, μελίσσια, κι' ἔστρωσε τὸ νοικοκυριὸ τῆς θουιάζοντας τὰ νειᾶτα τῆς στῆ διακονία τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν ὀρφανῶν. Αὐτὴ ἔχτισε, αὐτὴ κράτησε ἀλέτρι, αὐτὴ ἔξεψε κάρρο, αὐτὴ θέρισε, ἀλώνισε, κουβάλησε τσουβάλια, πῆγε μεροκάματο γιὰ νὰ ὀρθοποδήσῃ ἓνα νοικοκυριό.

Κι' ὅταν πιά μεγάλωσαν κι' αὐτοὶ καὶ βάλανε κάποια τάξη στῇ ζωῇ τους, ὅταν τὰ ἐγγόνια κύκλωσαν πῶς τῇ γερασμένη πρόωρα γιαγιά καὶ ὁ Χριστόφορος ἐτοιμαζόταν νὰ φέρῃ κι' αὐτὸς «νύφην», ξέσπασε ὁ ἄγριος πόλεμος ποὺ σύντριψε κάθε τι ποὺ ἔγινε μὲ μόχθους καὶ στερήσεις, μὲ ἰδρώτα καὶ πόνο τριάντα ὀλόκληρα χρόνια. Μιὰ μέρα ξανά πῆραν, μὲ λίγα ροῦχα καὶ πῶς λίγα ἐφόδια τὸ δρόμο τῆς προσφυγιάς μέσα ἀπ' τοὺς καταγισμούς τῶν βλημάτων καὶ τίς τρομερὲς ἐκρήξεις τῶν ναρκῶν.

— "Ἀρ' ἔσυραμε πολλὰ, ἔξακολουθῇ ἡ Μάρθα κυττώντας τὸν ξανά κατάματα, ἐνῶ ἐκεῖνος δὲν μπορούσε νὰ ἀντισταθῇ στὸ πύρινο βλέμμα τῆς κι' ἔσκυψε τὸ κεφάλι του. Ἐγὼ ἔλεγα θ' ἀποθάνω, ἀμα ὁ Θεὸς—προσκυνῶ τ' ὄνοματ' — ἐδῶκε-με χρόνια. "Ἀμα ξὰν ἐρωτῶ-σε: Ποῦ ἔσνε ἀτόσα χρόνια, ποῦ ἐφῆκες-μας;

Τὰ παιδιὰ καὶ ἡ νύφη κύτταζαν ἐντονα τὸν πατέρα περιμένοντας τὴν ἀπάντησή του. Μὰ ὁ Γιώρτζος εἶχε σκυμένο τὸ κεφάλι του κατατσακισμένος, ὠχρὸς, ἐξουθενωμένος... "Ὅλα γύρω του λὲς καὶ τὸν ἐπιγιναν, κι' ὁ καπνὸς ἐκεῖ μέσα καὶ ἡ ἀνάσα τῶν μικρῶν καὶ τὰ βλέμματα τῶν γύρω του — ἄχ, αὐτὰ τὰ καυτερὰ βλέμματα — κι' αὐτὸ τὸ χοντροστριμένο τσιγάρο τοῦ Πανίκα ποὺ σάθηκε καὶ πῆγαινε νὰ κάψῃ τὰ δάχτυλά του. Κι' ἐκεῖ στὰ καλὰ καθούμενα, ἐκεῖ μέσα στὴν πνιγοῦρα καὶ τὸ ἀδιέξοδο, σηκώθηκε ἀπότομα, μὲ κατεβασμένο πάντα τὸ

κεφάλι, καὶ προχώρησε πρὸς τὴν πόρτα ποὺ ἀνοίξε ξαφνικὰ μ' ἓνα κρῦο ρεῦμα «βαρδάρη» κι' ἔφυγε ξανά πρὸς τὸ σκοτάδι.

— Μάνα, ἐκοιμέθες κι' ἐπέμνες, τὴν σκούνησε ὁ Πανίκος, ἔλα σκού νὰ κοιμᾶσαι σὸ κρεβάτι-σ'.

Ἡ Μάρθα ἀνοίξε τὰ μάτια τῆς τρομαγμένη:

— Θεέ-μ, τ' ὄρωμα-σ'...

— Ντὸ ὄρωμα εἶδες μάνα, ρώτησε ὁ Χριστόφορος.

— Ντὸ νὰ λέγω-σας, εἶδα τὸν κύρνεσουν... "Ὅταν ἐλέπω ἐκεῖνον, ἡ δουλειὰ μουν καλὰ θὰ πάη... "Ἐσ' καλὸν 'πίφανην...

"Ὑστερα πῆγε κι' ἔπεσε στὸ στρῶμα τῆς συλλογισμένη. "Ἐξω φυσοῦσε ὁ «βαρδάρης» στὴν ἄγρια χειμωνιάτικη ἐρημιὰ μέσα στὰ χαλάσματα ποὺ ἄλλοτε ἦταν μιὰ ζεστὴ γωνιά ἐλληνικῆς γῆς.

.....

“ΕΛΑΤΕΝ-ΠΟΛΛΑ ΘΑ ΓΕΛΑΤΕΝ,,

Τὴν 26ην Δεκεμβρίου θὰ παιχθῇ ἀπὸ τὸν Ποντιακὸν θεατρικὸν ὀμιλον στὸ «Ρέξ» ἡ μὲ τὸν τίτλο αὐτὸ πρῶτη Ποντιακὴ Ἐπιθεώρησις τῶν Γ. Λαμφίδη - Χρ. Δημάρχου μὲ συμμετοχὴ μαθητῶν τῆς Σχολῆς χοροῦ τοῦ κ. Μοριάνωβ. Ποντιακοὶ χοροὶ καὶ τραγούδια Ν. Σπανίδη.

.....

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΠΟΙΟΣ ΦΤΑΙΕΙ;

Ο ΦΙΛΟΣ κ. Γ. Λαμφίδης με τὸ ἄρθρον του «Οἱ Διανοούμενοι καὶ τὸ Ποντιακὸ Στοιχεῖον» θίγει ἕνα ζωτικὸν πράγματι θέμα πού ἀφορᾷ καθολικώτερα τοὺς Πόντιους καὶ πού χρήζει ἐπεκτάσεως καὶ συνεχείας.

Ὁ διαχωρισμὸς τῶν, ἃς ποῦμε εὐθυνῶν, διὰ τὴν παντελὴ ἄγνοιαν τοῦ Ποντιακοῦ στοιχείου ἀφ' ἐνὸς ἀπὸ τοὺς λεγομένους διανοουμένους καὶ ἀπὸ καθαρῶς πλευρᾶς Ποντίων ἀφ' ἐτέρου, τίθεται ἐν τινι μέτρῳ ὀρθολογιστικά, ὅχι ὅμως καὶ ἀπόλυτα, διότι κυρίως ἡ παντελής αὐτὴ ἀφάνεια ἀπὸ τὸ προσκλήνιον τῆς διανοήσεως ἐν γένει, ὅτι ἀφορᾷ τὸν Πόντον, ὡς τόπον, ὡς θέμα, ὡς λαογραφίαν, ὡς πολιτισμόν, ὡς δρᾶσιν, ὡς λαόν, εἶνε κυρίως φαινόμενον καθαρῶς Ποντιακοῦ αἰτιολογικοῦ περιεχομένου καὶ κυρίως αὐτὸ χρήζει ἐπισημάνσεως καὶ θεωρητικῆς.

«Οἱ δευτερεύοντες λόγοι» κατὰ τὸν κ. Γ. Λαμφίδην, εἶνε οἱ κύριοι λόγοι πού μᾶς ἡγνόησαν ἢ λεγόμενη ἑλληνικὴ διανοήσις καὶ οἱ ὅροι πρέπει ν' ἀντιστραφοῦν.

Ἡ διανόησις μεταφράζει ἔργῳ τὸν τόπον, τὸν κόσμον, τὸν χρόνον καὶ τὸ περιβάλλον γενικὰ μίαν φυλῆς, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς οἱ Πόντιοι δὲν ἐδημιούργησαν τίποτε ἢ σχεδὸν τίποτε, ὅπου εἶνε τὸ ἴδιο, δὲν ἐδημιούργησαν, δὲν ἔλαβον θέσιν μέσα στὸ διανοητικὸν κόσμον τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς. Βέβαια ἡ διανόησις, ὁ διανοούμενος, δὲν εἶνε ἰδιότης μετ' ὅσον περιεχομένου, διότι ὁ διανοούμενος πρέπει ν' ἀγκαλιᾷ πλατεῖα καὶ τὸν τόπον του καὶ τὴν φυλὴν του ἀνεξάρτητα ἀπὸ γεωγραφικὰ πλάτη, ὑπὸ ἕναν ὅρον ὅμως καὶ ὁ κάθε τόπος καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ ὁ κόσμος πού τὸν ἀποτελεῖ — ἐφ' ὅσον ζῇ ἐξω ἀπὸ τὰ ὅρια τοῦ κυρίως κορμοῦ τῆς φυλῆς του — πρέπει νὰ δώσῃ τὰ συστατικά του, νὰ δημιουργῇ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς του μετ' ὅσον τοῦ δυνάμεις, μετ' ὅσον τοῦ προϋποθέσεις σὲ μνημεῖα λόγου, σὲ κατὰ-λοιπα πνευματικῆς ἐργασίας. Πρέπει νὰ δηλώσουμε ὅτι οἱ Πόντιοι στὸ κεφάλαιον αὐτὸ δὲν ἔχουμε νὰ ἐπιδείξωμεν πολλὰ πράγματα μέχρι σήμερον.

Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἔχει ἐτι μεγαλύτεραν βαρύντητα ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ Πόντος καὶ γενικὰ οἱ Πόντιοι στὰ ἀλύτρωτα χρόνια, παρ' ὅσον ὅτι ἡ συνισταμένη τῶν αἰσθημάτων των, ἡ ψυχὴ των, ἡ καρδιά των, ἕνα μόνον πράγμα σκαλίσαν, τὴν Ἑλλάδα γιὰτὶ μόνον Ἑλλὰς ἦτο ὁ Πόντος καὶ ὡς χώρα καὶ ὡς κόσμος, ἐν ταῦτοις ὅσον καὶ ἂν αὐτὸ φαίνεται ὀξύμωρον ὥστε σὲ μιὰ κατὰστασι λαμπρᾶς ἀπομονώσεως ἀπὸ τὸν κύριον κορμὸν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ τὴν ἐλεύθερη Πατρίδα, παρὰ δὲ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Πόντιοι στὴν πατρῶαν γῆν, ἐδημιούργησαν ἕνα ὑψηλὸν ψυχικὸν πολιτισμόν, μετ' ἐσωτερικὴν δύναμιν θαυμαστήν, μετ' ἐπιδοκίμωσιν, μετ' ἐπὶ δύσκολα θὰ βρῇ τὸν παραλληλισμόν του στὰ ὑπόλοιπα τμήματα τὸσον τοῦ ἀλυτρώτου ὅσον καὶ τοῦ ἐλευθέρου Ἑλληνισμοῦ, ἐν ταῦτοις δὲν κατώρθωσε νὰ ἀξιοποιήσῃ — ἂν ἐπιτρέπεται ἡ ἐκφρασις — διανοητικὰ τὸν πνευματικὸν του πλοῦτον, δὲν κατέβηκε ἢ δὲν ἐδημιούργησε μνημεῖα περὶ λόγου τέτοια πού σήμερον, οἱ γηραιὲς τῶν Ποντίων γενεὲς νὰ τὰ παραβῶσιν στους Νεοποντίους ἐδῶ στὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα γιὰ νὰ γνωρίσουν αὐτοὶ πρῶτον τί ἦτο

ΤΟΥ Ε. ΤΟΜΠΟΥΛΗ

ὁ Πόντος, καὶ ἐν συνεχείᾳ καὶ οἱ Ἕλληνες, τί ἦταν αὐτοὶ οἱ ἀ' Αὐτῆδες».

Οἱ πολιτικῶς ἐκπροσωποῦντες τὸ Ποντιακὸν στοιχεῖον, ὅσον καὶ οἱ ἐκπρόσωποί του τῆς διανοήσεως — οἱ ὅποιοι εἰρήσθω ἐν παρόδῳ ὑπαρκτοὶ ὡς ἄνθρωποι, ἀνυπαρκτοὶ ὅμως εἰς ὅγον ἐργασίας ἀπτής μετ' ὀρθολογιστικὰ ὀλοκληρωμένης πνευματικῆς δράσεως — ἡγνόησαν τελικῶς τὴν φύσιν καὶ τὴν ἔκτασιν τοῦ ρόλου των στὴν ἐλεύθερη πατρίδα. Στὴν Ἑλλάδα οἱ θέσει καὶ φύσει ἡγέται τοῦ Ποντιακοῦ στοιχείου ἔδωσαν ἕναν τόνον καθ' αὐτὸ ἑλλαδικὸ περιεχόμενον εἰς τὴν ὁποιοῦνδήποτε δρᾶσιν των, ἀγνόησαν τὴν πλήρως καὶ τὸν Ποντιακὸν στενῶς προσρισμόν των. Ἐκπρόσωποι αὐτοὶ ἐνὸς ὀλοκληρου κόσμου τὸν ἡγνόησαν εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὰς μερικωτέρας αὐτοῦ ἀνάγκας στὰ πλαίσια τοῦ καθολικοῦ ἑλληνικοῦ προβλήματος. Μετ' ὅσον λόγια ἠθέλησαν νὰ γίνουν ἡγέται τῆς ἑλληνικῆς μάζας καὶ ὅχι τοῦ Ποντιακοῦ στοιχείου, οὐδὲ ἐπὶ στιγμὴν ἐπίστευσαν ὅτι ὁ ρόλος των ἐν Ἑλλάδι περικλείει τὰς ἀπαιτήσεις μιᾶς ἀποστολῆς καὶ οὐχὶ μόνον τοῦ διακοσμητικοῦ τοιούτου. Συνέπεια ἐνῶ ἅπαντα τὰ ἀλύτρωτα ἑλληνικὰ στοιχεῖα μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν των στὴν Ἑλλάδα ὁργανώθησαν πλήρως καὶ πολιτικὰ καὶ πνευματικὰ καὶ ἐπέτυχαν, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, μίαν σχεδὸν πλήρη ἀποκατάστασιν ὀφειλομένην εἰς τοὺς πολιτικούς καὶ πνευματικούς ἡγέτας των, μόνον, ἀτυχῶς, τὸ Ποντιακὸν στοιχεῖον ὅχι μόνον δὲν ὁργανώθη ὡς σύνολον, ὅχι μόνον πνευματικὰ περιέπεσεν εἰς πλήρη ἀφάνειαν μετ' ἀποκατάστασιν τοῦ ἀποτέλεσματος τὴν μὴ εἰσέτι ἀποκατάστασιν του ἰδία στὰ ἀστικά κέντρα, ἀλλὰ περιέπεσεν εἰς τοιαύτην κατὰστασιν — καὶ πρέπει νὰ ἔχωμεν τὸ θάρρος νὰ τὸ ποῦμε — καὶ μετὰξὺ ἀκόμῃ καὶ αὐτοῦ τοῦ προσφυγικοῦ στοιχείου, ὥστε καὶ μόνον ἐπὶ τῇ δηλώσει τῆς καταγωγῆς μας γινόμεθα ἀντικείμενα οὐχὶ ἐυχαρίστων σχολίων: «Πόντιος, Ἀούτης» παρακατινὸς ἄνθρωπος.

Ἐρωτῶ: Ποίαν ἀντίδρασιν ἔχομεν νὰ ἐπιδείξωμεν εἰς τὴν δημιουργηθεῖσαν πλέον κατὰστασιν εἰς βάρος μας, οἱ Πόντιοι, ὡς ἡγέται, ὡς πολιτευταί, ὡς πνευματικοὶ ἄνθρωποι, ὡς διανοήσις, ὡς μάζα; Καμμίαν. Ἀπὸ ἕνα τέτοιο ψυχολογικὸ κλίμα εἰς βάρος μας, ἀπὸ παντελὴ ἔλλειψιν μιᾶς νευρώδους πνευματικῆς κινήσεως καὶ ἀπὸ μίαν χρεωκοπημένην πολιτικὴν ἀντίδρασιν τῶν πολιτευτῶν μας δὲν ἦτο δυνατόν ἡ λεγόμενη ἑλληνικὴ διανόησις νὰ ἀντλήσῃ θέματα πρὸς ἑξάρσιν τοῦ Ποντιακοῦ στοιχείου, ὅσον μάλιστα ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἑλληνικὴ διανόησις μόνον τὴν τελευταίαν τεσσαροκονταετίαν ἡσυχάλῃ κατὰ πλάτυτα μετ' ὅσον ἀλύτρωτων Ἑλληνισμῶν καὶ κυρίως μετ' ὅσον διαμερίσματα ἐκεῖνα, μετ' ὅσον εἶχεν ἤδη μίαν ἐπικοινωνίαν καὶ τὰ ὅποια εἶχεν ἤδη δημιουργήσει ἰδίαν πνευματικὴν κίνησιν.

Ἄς μὴ παραπανοῦμεθα. — Ἐκαστος δημιουργεῖ μόνος του τὴν τύχην του — λέγει κάποιος γνωμικόν. Οἱ Ἕλληνες διανοούμενοι δὲν ἡγνόησαν ἀπλῶς τὸν Πόντον καὶ ὡς χώραν καὶ ὡς λαόν, ἐσκεμμένως, κατὰ τὴν γνώμην μου, δὲν ἔβρουν τί εἶνε Πόντος, εἶνε ἀμαθεῖς εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτό. Ἄς φροντίσουμε νὰ τοὺς διαφωτίσωμεν.

Δέν θά εἶνε δύσκολον νά διατυπωθῇ τὸ ἐρώτημα: Καλὰ γιὰ τὰ περασμένα, ἡ ἑλληνικὴ διανόησις ἐξ ἀγνοίας δὲν ἡσυχλήθη μὲ τὸ Ποντιακὸν στοιχεῖον — ἂν καὶ ἡ ἀγνοία αὕτῃ δὲν εἶνε γεγονός δυνάμενον νά ἐπισύρῃ τίτλους τιμῆς δι' αὐτήν. Τὸ Ποντιακὸν στοιχεῖον ζῇ τώρα 30 ὁλόκληρα χρόνια στὴν ἐλεύθερη Πατρίδα μιά ζωὴ γόνιμη, ἀποδοτικὴ μὲ θυσίας διὰ τὸ σύνολον, μὲ περγαμηνὰς πού θά λαμπρύνουν ἀρκετὰς σελίδας τῆς ἱστορίας τῆς Φυλῆς των, πὼς δὲν καταπίσστηκε μ' αὐτά, πὼς δὲν ἔγραψε δυὸ λόγια γιὰ αὐτοὺς; Πάλιν ἐμεῖς εἴμεθα οἱ αἰτίοι. Τὸ φταίξιμο εἶνε πρῶτα δικό μας καὶ ὕστερα ἐν συνεχείᾳ τῆς ἑλληνικῆς διανοήσεως.

Ἡ Μακεδονία ἔγινε ἑλληνικὴ μόνον ἀφ' ἧς ἐποικίσθη ἀπὸ τὸ προσφυγικὸν στοιχεῖον. Ἡμεῖς οἱ Πόντιοι διεκπρῶξαμεν ποτὲ μέχρι σήμερον στοὺς Ἕλληνας ὅτι σὲ μεγάλα διαμερίσματα οἱ Πόντιοι ἔδωσαν τὸ χρῶμα τῆς Ἑλλάδος σ' αὐτά;

Τὸ 1940 ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς ἔγραψε τὸ ἔπος τῆς Ἀλβανίας. Διεκηρύχθη ὅτι οἱ εὐζωνοὶ τῆς Θεσσαλίας ἐκάλυψαν τὴν Πίνδον, οἱ Μανιάτες ἦταν στὸ Μοράβα, οἱ Κρήτες στὴν Χειμάρρα, οἱ Πόντιοι πού ἦσαν παντοῦ εἰς ὅλα τὰ μετώπα τῆς Ἀλβανίας, ποίος ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῶν Ποντίων, ἔγραψε δυὸ λόγια γιὰ τὰ παιδιά μας, γιὰ τοὺς ἀφανεῖς αὐτοὺς ἥρωας; Κανένας. Πρῶτοι ἐμεῖς τοὺς ξεχάσαμε.

Οἱ Ἠπειρώτισσες ἀνοῖξαν τοὺς δρόμους στὴν Πίνδο γιὰ νὰ περάσῃ ὁ τιμημένος φαντάρος τῆς Φυλῆς, τοῦ ἔφεραν στὶς ἀποκρημνιές τοῦ Βορρὰ τὸ λίγο ψωμί, τὸ πολύτιμο βολὶ ἀπὸ τὸ ὅποιον ἔλαμψε ἡ ἀστραπὴ τῆς Νίκης, καταθέτουμε εὐλαδικά ὅλον τὸν θαυμασμόν μας, τὴν ἀπειρὴ εὐγνωμοσύνην μας γιὰ τὶς μητέρες, γιὰ τὶς γυναῖκες, γιὰ τὶς κόρες αὐτῆς πού στάθηκαν ἀφοδὲς παράπλευρα στὸ φαντάρ, γιὰ τὴ μάχη τῆς Ἐλευθερίας. Ἀνάμεσα σ' αὐτὲς ἦσαν καὶ οἱ μητέρες καὶ οἱ γυναῖκες καὶ οἱ κόρες τῶν Ἀκριτικῶν Ποντιακῶν χωριῶν. Ποῖος ἀπὸ μᾶς τοὺς Ποντίους τὶς ἀνέφερε; Ποῖος ἀπὸ κείνους πού τὸ ξέρανε ἔγραψε δυὸ λόγια γιὰ τὴν παρουσίαν των ἐκεῖ ὅπου ἔπρεπε στὸ πανελλήνιο σάλπισμα τῆς Φυλῆς; Κανείς.

Ἐγράφη ὅτι οἱ κόρες τῆς Πελοποννήσου προσέφεραν γιὰ τὴν κουδέρτα τοῦ στρατιωτῆ τὶς ὑφαντὲς κουδέρτες ἀπὸ τὴν προῖκα τους. Ἀποκαλυπτόμεθα. Ποῖος Πόντιος ἔγραψε ὅτι οἱ κόρες τῶν Ἀκριτικῶν Ποντιακῶν χωριῶν ἔδωσαν τὰ πάντα, ὅλη τὴν προῖκα τους διὰ τὸν Ἕλληνα φαντάρ; Κανείς. Καὶ αὐτὰ κατὰ τὴν προέλασιν.

Τί ἔγινε στὰ χωριά αὐτὰ κατὰ τὴν ὀπισθοχώρησιν; Καὶ πὼς συμπεριφέρθη ὁ πληθυσμὸς αὐτὸς τῶν Ποντίων κατὰ τὴν ὥραν τῆς δοκιμασίας; Εἰς ποία δυσθεώρητα ὕψη θυσίας, ἀλτρουϊσμοῦ, ἐξάρσεως ἔφθασεν ἡ ψυχὴ τῶν Ποντίων; Δὲν ξέρουμε τίποτα γιατί δὲν φροντίσαμε νὰ γράψουμε, ἔστω καὶ πρόχειρα κάτι.

Ὅταν στὴ Θεσσαλία ἡ χλαίνη τοῦ φαντάρου ἀντηλλάσσετο μ' ἓνα κομμάτι μπομπότας ἴσον πρὸς τὸ ἐν 33ον τοῦ καρβελιοῦ, ἐκεῖ στὰ Ποντιακὰ χωριά, ἔδωσαν ὅλα στὸν φαντάρ, χωρὶς κανένα ἀντάλλαγμα — καὶ τί δὲν ἔδωσαν, ἀκόμα καὶ χρήματα διὰ τὴν ἐπιστροφὴν των. Καὶ ὅταν ἀλλοῦ οἱ πόρτες κλείσανε στὸ διάβα τοῦ τιμημένου, τοῦ ἀνίκητου φαντάρου τῆς Λευτεριάς, ἐκεῖ ἀνοῖξαν διάπλατα οἱ πόρτες, ἐστέγασαν τὰ κουρασμένα καρμιά, ἔλουσαν τὶς φειρισσόμενες σάρκες, ἔδωσαν κάθε δυνατὴν καὶ ἀπίθανην περίθαλψιν, ἀκόμα καὶ ἱατρικὴν εἰς ὅσους ἡ ταλαιπωρία τῆς ἐπιστροφῆς ἐδάμασε ψυχικὰ καὶ σωματικὰ. Ποῖος Πόντιος πολιτευτῆς ἢ διανοούμενος καὶ τέλος πάντων ἡγετικὴ φυσιογνωμία ἔγραψε κάτι διὰ νὰ το-

νίσῃ στοὺς Ἕλληνας καὶ νὰ ἐξάρῃ τὸ ψυχικὸν μεγαλεῖον τοῦ Ποντίου τὶς μέρες ἐκεῖνες; Ποῖος ἔγραψε σ' ἓνα ὁποιοδήποτε πρόχειρο χαρτί εἰς ποῖαν σφαῖρα ἐξάρσεως ἔφθασεν ὁ ἑλληνιαῶτατος ἐσωτερικὸς ψυχικὸς πολιτισμὸς τοῦ Ποντίου εἰς τὰς κρίσεις, τὰς αὐτόκλημα τραγικὰς αὐτὰς στιγμὰς τῆς δοκιμασίας τοῦ ἔθνους κατὰ τὰς ὁποίας δοκιμάζεται ἡ πίστις, ἐξαίρεται ὁ χαρακτήρ, σφυρηλατεῖται ἡ ψυχικὴ ἀντοχὴ τοῦ ἀτόμου; Κανείς.

Καὶ ὅταν ἡμεῖς οἱ Πόντιοι δὲν ἐφροντίσαμε νὰ ἐμφανίσουμε στὸ προσκήνιο ὄχι πλέον τῆς διανοήσεως μόνον ἀλλὰ καὶ στοὺς λοιποὺς Ἕλληνας τὸ τί εἴμεθα κάποτε, τὸ τί ὑπέστημεν, καὶ τὸ τί ἐν Ἑλλάδι ἐκάμαμεν, διὰ νὰ δώσωμεν τὰ γενεσιουργὰ συστατικὰ διὰ μίαν ἀξιόπρόσεκτον διανοητικὴν ἐργασίαν ἐπ' αὐτῶν, δὲν νομίζω ὅτι δικαιούμεθα νὰ ψεφῶμεν πρῶτα ἄλλους καὶ ὕστερα τοὺς ἑαυτοὺς μας.

Συμπέρασμα: Καθῆκον ὅλων ὅσοι κατέχουν μίαν ἰθύνουσαν θέσιν στὴν πολιτικὴ, στὰ γράμματα, στὰς τέχνες, ἔστω καὶ τώρα τὴν τελευταίαν στιγμὴν καὶ μὲ κάθε μέσον νὰ ἐμφανίσουν στοὺς Ἕλληνας ὅλην τὴν πολὺπλευρὴν δράσιν τοῦ Ποντιακοῦ στοιχείου καὶ στὰ χρόνια τῆς ἀδούλωτης Σκλαβιάς καὶ ἐδῶ στὰ ἐλεύθερα χρόνια μέσα στὰ ὅρια τῆς Πατρίδος καὶ μὲ ὅλην τὴν ἐνέργειαν νὰ χρωματίσουν ἰδία τὸν πλοῦτον τῶν ψυχικῶν ἰδιοτήτων τοῦ Ποντίου.

E. ΤΟΜΠΟΥΛΗΣ

Ἡ Πόντια πρωταθλήτρια τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ ἄλμα εἰς ὕψος Ἀννα Π. Ἀμνρά.

ΣΤΙΣ ΝΕΟΠΟΝΤΙΑΚΕΣ ΕΣΤΙΕΣ

Η Ν Ε Α Σ Α Ν Τ Α

ΜΕΤΑΞΥ Θεσσαλονίκης και Κιλκίς, στο τριακοστό δεύτερο χιλιόμετρο, ο δημόσιος διακλαδίζεται κι' ένας καλοστρωμένος αλτακινητόδρομος, μήκους ενός χιλιομέτρου, μās φέρνει στη Νέα Σάντα.

Είναι ένα από τὰ χωριά που χτίσαν εδώ, στη νέα πατρίδα, οἱ Σανταῖοι. Χωριό ὑπόδειγμα σ' ὄλο τὸ νομό τοῦ Κιλκίς γιὰ τὴν καθαριότητά του, τὴν ἐργατικότητα, τὴν πρόοδο καὶ τὸν πολιτισμὸ τῶν κατοίκων του. Περίφημο εἶναι τὸ σχέδιο πάνω στὸ ὁποῖο εἶναι χτισμένο.

Ἐξη δρόμοι παράλληλοι διασχίζουν ὀρίζοντα τὸ χωριό κι' ἄλλοι ἑπτὰ κάθεται σ' αὐτοὺς σχηματίζουν ἀνάλογα παραλληλόγραμμα.

Τὸ κάθε παραλληλόγραμμα εἶναι χωρισμένο σὲ ἕξη κομμάτια — ἀγροτικά οἰκόπεδα.

Στὴ νότια καὶ βόρεια πλευρὰ κάθε παραλληλογράμμου εἶναι χτισμένα ἀνὰ τρία σπίτια σὲ ἀνάλογη ἀπόσταση μεταξύ τους.

Οἱ δρόμοι ἴσοι, χαλικοστρωμένοι καὶ σκεπασμένοι μὲ ἄσπρη ποταμίσις αἴμα. Δεξιὰ κι' ἀριστερὰ τοὺς χαντάκια γιὰ τὰ νερά τῆς βροχῆς τὸν χειμῶνα καὶ ἀκακίες καλοκαθεμένες καὶ περιποιημένες γιὰ ἴσκιο τὸ καλοκαίρι.

Στὴν εἴσοδο καὶ ἐξοδο τοῦ χωριοῦ ἀνὰ μιὰ μακρόστενη στέρνα γιὰ τὸ πότισμα τῶν ζώων.

Κατὰ μήκος τῆς νότιας παρυφῆς τοῦ χωριοῦ βρύσες ποὺ νυχτόμερα σκορποὺν ἀφθονο τὸ νερό.

Ὅλα αὐτὰ ἔργα τῆς προσωπικῆς προσευτικότητος καὶ ἐργασίας τῶν Νεοσανταίων.

Στὴν νότια πλευρὰ κι' ἔξω ἀπ' τὸ χωριό ἕνα θαυμάσιο διόροφο κτίριο μέσα σὲ μιὰ μεγάλη ἔκταση μ' ἐπιμέλεια περιφραγμένη καὶ πλούσια δεντροφυτευμένη.

Εἶναι τὸ σχολεῖο κι' ὁ βραβευμένος ἀπ' τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν σχολικὸς κήπος.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ ὀπωρῶνα, λαχανόκηπο, πευκῶνα, ἀμπελῶνα καὶ ἀνθόκηπο, ἔργο τῶν κατὰ καιροὺς μαθητῶν καὶ ἐμπνευστὴ καὶ πραγμάτωσθ τῶν δασκάλων τοῦ χωριοῦ, ἀγαπητῶν φίλων

ΤΟΥ Σ. ΛΙΑΝΙΔΗ

Χαραλαμπίδη, Ἀνδροκλῆ Γεωργιάδῃ καὶ Χρήστου Πανταζίδῃ.

Ἐκεῖ στὸν σχολικὸ κήπο, τὰ νεοσπαντόπουλα, παίρνουν ἀπ' τοὺς δασκάλους τοὺς τὰ πρῶτα ἐπιστημονικὰ μαθήματα γιὰ τὴ συστηματικὴ καλλιέργεια ὀλῶν τῶν γεωργικῶν προϊόντων.

Δίπλα στὸν κήπο αὐτὸ μιὰ μεγάλη πεδινὴ ἔκταση, ὅπου τὸν καιρὸ τοῦ ἁλωνισμοῦ ἀπ' τὶς ἁλωνιστικὲς μηχανὲς τρέχει τὸ χρυσὸ σιτάρι, χαρὰ κι' ἐλπίδα τοῦ ἰδρωτοποτισμένου ἀγρότη.

Κάτω, πρὸς τὸν Γαλλικὸ ποταμό, ὁ κάμπος μὲ τὶς καλλιεργήσιμες ἐκτάσεις τοῦ χωριοῦ κι' ἀριστερὰ τὸ Τεβέ - Καραν, ἕνα ἄγριο πετρόβουνο πουργαρὸ σπαρτο καὶ νεφελοσκεπασμένο.

Στοὺς πρόποδες του, χαϊδεύοντας τὴν ἀνατολικὴ παρυφῆ τοῦ χωριοῦ, περνᾷ τὸ ποτάμι καὶ στὶς πρῶτες ἀνηφορίζουσες πλαγιὲς του, χιλιάδες ἀχλαδιὲς μπολιασμένες πάλι μὲ τὴν φροντίδα τῶν δασκάλων π' ἀναφέρουμε.

Εἶναι κάτι σὰν ὄνειρο ὅταν τὴν ἀνέιξη ἀνθίσουν οἱ ἀχλαδιὲς αὐτὲς καὶ καμαρώνουν, ἀσπροντυμένες νυφούλες, μέσα στὸν καταπράσινο ὄργασμο τοῦ χορταριοῦ.

Στὴν ὥρα τοὺς κρέμονται κουδούνατα τὰ ὑπέροχα ἀπίδια, χαρὰ καὶ γλυκασμὸς τῶν δουλευτάδων τῆς γῆς, καθὼς γυρίζουν τὸ δεῖλι ἀπ' τὰ χωράφια.

Πέρα ἀπ' τὸ χωριό, σ' ἀπόσταση περὶπου δυὸ χιλιόμετρων, στὸ βάθος μιᾶς χαράδρας, στὸ Καρτάλ - σουῖ (= ἀητόνερο), βλέπεις τὸ γκρεμισμένο τώρα ἀρχοντικὸ τοῦ περίφημου Σανταίου ὀπλαρχηγοῦ, τοῦ Εὐκλείδῃ.

Ἀπ' αὐτὸς κι' αὐτὸς τῶν βουνῶν τῆς Σάντας θέλησε νὰ ζήσει ἐκεῖ ἀπομονωμένος μέσ' στοὺς κρωγμοὺς τῶν ἀητῶν καὶ τὸν βουερὸ ἄχθ τῆς ἔρημης χαράδρας, μέχρι τὴν ἡμέρα τοῦ ἀναπάντεχου θανάτου του.

Τὶς μέρες τῆς σκόλης τὰ γεράματα κι' οἱ ἄντρες μαζεύονται στὰ τέσσαρα πεντακάθαρα καφενεῖα τοῦ χωριοῦ, οἱ γρηῆς στὶς αὐλὲς τῶν σπιτιῶν μὲ «τ' ἀδράχτ' καὶ τὴν καρμενέτσαν» καὶ τὰ νεῖατα χορεύουν τοὺς ὑπέροχους ποντιακοὺς χοροὺς μας στὸν ἤχο τῆς ἀηδονόλαλης

ΟΙ ΕΚΛΕΚΤΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΤΗΛΙΚΙΔΗΣ

Τὸ κάθε δάκρυ ποὺ τὶς τελευταῖες αὐτὲς ἡμέρες ἀργοσαλεύει στὶς ἄκρες τῶν ματιῶν τῶν φίλων, τῶν συνεργατῶν καὶ τῶν συμπατριωτῶν σου, ἀλησμόνητε Γρηγόρη, μαρτυρεῖ καὶ διαλαλεῖ μὲ τὴ σιωπηλὴ κι ἀλάθευτη γλῶσσα τοῦ ὅλον τὸν βαθύτατο πόνο ποὺ νιώθουμε ὅλοι σὰν ἕνας ἄνθρωπος γιὰ τὸν ἀνεπάντεχο χαμὸ Σου.

Γεννήθηκες σ' ἓνα χωριὸ τοῦ Καυκάσου, ὅμως ἐκληρονόμησες ὅλες ἐκεῖνες τὶς σύνθετες ἀρετὲς τῆς ποντιακῆς γῆς, ἀρετὲς ποὺ στάθηκαν οἱ ἐμπνευσμένοι γλύπτες τοῦ πνευματικοῦ, τοῦ ψυχικοῦ, τοῦ ἐπιστημονικοῦ σου κόσμου. Ἀπλὸς καὶ ἀνεπίδειχτος, βαθύ; καὶ ὑποβλητικὸς στοχαστής, ἤσουν ἡ γνήσια ἔκφραση τοῦ Ποντιακοῦ τοπίου, ποὺ συγκερνάει τὴ μυστηριακὴ χάρη τῆς Ἀνατολῆς μὲ τὴ φωτεινὴ γοητεία τῆς Ἀττικῆς γῆς.

λύρας τοῦ ἀγαπητοῦ Τσορτανίκα ἢ στὸ θαυμάσιο ἐξοχικὸ κέντρο τοῦ Ζιώρα μὲ τὴν ὑπέροχη πίστα καὶ τὸ ραδιογραμμόφωνο «τὸ γριδωτὸν» ὅπως χαρακτηριστικὰ λέν οἱ γρηῆς μας τοὺς εὐρωπαϊκούς χορούς.

Καθὼς οἱ Σανταῖοι ἦταν πάντα λάτραι τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης ἱδρῦσανε τὸν καιρὸ τῆς Καποχῆς Κοινοτικὸ Γυμνασιακὸ Φροντιστήριον, ὅπου εἶχαμε πέντε γυμνασιακὲς τάξεις μὲ ὑγδόντα περίπου μαθητὲς καὶ μαθήτριες.

Σήμερα ἐκτὸς ἀπ' τοὺς ἐπιστήμονες Νεοσανταῖους, φοιτοῦν πολλοὶ φοιτητὲς καὶ φοιτήτριες στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πάρα πολλοὶ μαθητὲς καὶ μαθήτριες στὰ διάφορα Γυμνάσιά της. Τὰ δυὸ ὠραία λεωφορεῖα τοῦ χωριοῦ κάνουν ἀνετὴ τὴν συγκοινωνία μὲ τὴν Θεσσαλονίκη.

Μιά μικρὴ συστηματικὴ διαφήμιση, πύκνωση τῆς λεωφοριακῆς συγκοινωνίας καὶ τὸ μικρὸ χωριὸ θὰ μποροῦσε νὰ μεταβληθῇ σὲ θαυμάτιο θέρετρο τοῦ Κιλκίς καὶ τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἡ ἀνεπίδειχτη λεβεντοψυχία, ἡ προοδευτικότητά, ἡ καθαριότητά, κι' ἡ ἀπέραντη φιλοξενία τῶν Σανταῖων ἀποτελοῦν μιὰ ἐγγύηση γιὰ τὴν ἐπιτυχία.

ΣΙΜΟΣ ΛΙΑΝΙΔΗΣ

Ἡ ζωὴ σου ὁλόκληρη ὑπῆρξε μιὰ παλλόμενη τροχιά φωτισμένη ἀπὸ τὴ σταθερὴ ἀγωνιστικὴ σου δράση στὸν τομέα τῆς ἐπιστήμης, τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης, τῆς ἐθνικῆς ιδέας.

Τὸ παράδειγμά σου, παράδειγμα ἀθόρυβης κι ἀνεπίδειχτης ἐργασίας γιὰ τὰ κοινὰ θὰ μείνῃ ἀλησμόνητο. Στὸν Καύκασο καὶ στὴν Ἑλλάδα ἀφιέρωσες τὸν ἑαυτό Σου εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Καλοῦ, τοῦ Κοινοῦ Καλοῦ. Ὑπῆρξες πάντα ἕνας δημιουργικὸς παράγων. Μὲ τὶς σοφές σου γνώμες ἐστερέωσες τὴν ἀποστολὴ σου στὴ ζωὴ καὶ ἄφησες ἀνεξάλειπτες ἀναμνήσεις πείρας καὶ ἐνθουσιασμοῦ στὸ περιβάλλον σου. Μὲ τὴ στέρεη γνώση σου, τὸν ἥρεμο θετικισμό σου, τὴ νηφάλια κρίση σου, τὴ δυνατὴ καὶ δημιουργικὴ σκέψη ποὺ ἤξερε πάντα νὰ ἐγγίξῃ τὶς μυστικὲς χορδὲς τοῦ Ὁρθοῦ Λόγου, ἐστάθηκες ἕνας ἀληθινὸς συνδετικὸς ἰσθμὸς στοὺς συλλογικοὺς ὁργανισμοὺς ποὺ διηύθυνες μὲ πατρικὴ στοργή, ἕνας ἀληθινὸς οἰκοδόμος καὶ πλάστης, ἕνας ἀληθινὸς Ἀνθρώπος, κ' ἕνας σωστὸς Ἀκρίτας στὶς ἐπάλξεις μας, τὶς φωτισμένους ἀπὸ τὸ μελιχρὸ φῶς τῆς ἐλληνικῆς Ποντιακῆς παράδοσης.

Ἄν ἡ Ἀττικὴ Γῆ θ' ἀγκαλιάσῃ στοργικὰ τὸ σεπτὸ σου σκήνωμα, οἱ καρδιὲς μας θὰ φυλᾶνε πάντα τὴν ἀνάμνησή σου στὶς πιὸ βαθιεῖς πτυχές τους, σὰν ἓνα πολῦτιμο σύμβολο μιάς γόνιμης καὶ δημιουργικῆς ζωῆς, γεμάτης νοσταλγία καὶ ἀγάπη στὴ γενέθλια γῆ καὶ στὴν ἀποστολὴ τοῦ Ἀνθρώπου. Ἄς εἶναι ἐλαφρὸ τὸ χῶμα ποὺ θὰ σὲ σκεπάσῃ, ἀλησμόνητε φίλε.

Κ.

Τὸ «ΠΟΝΤΙΑΚΟ» σὲ προσεχὴ τεύχῃ τοῦ θ' ἀσχοληθῇ μὲ τὴν πνευματικὴ, ἐκπολιτιστικὴ καὶ πολιτικοκοινωνικὴ δράση τοῦ ἐκλεκτοῦ αὐτοῦ Πόντιου διανοητῆ, σὲ ἄρθρα γραμμένα ἀπὸ εἰδικούς καὶ ἀπὸ κείνους ποὺ γνώρισαν ἀπὸ κοντὰ τὸν Ἀνθρώπο καὶ τὸ Ἔργο του.

Ἀπὸ τὴν παρέστῃ τῆς ποιντικῆς ἡθογραφίας τῶν Θ. Ἀργυροπούλου - Θ. Κριεζῆ «Ἄλλοι τ' ὄρωμαν κι' ἄλλοι τὸ θάμα.» Ὁ Ὀμίλος τῶν ἐρασιτεχνῶν, ποὺ ἔπαιζαν μὲ ἐπιτυχία τὸ ἔργο μὲ τὸν ὑπουργὸν Ἐφεδριασμοῦ κ. Ἀλεξανδρίδην, τὸν πολιτευτὴν Σερρῶν κ. Ἀνθρακόπουλον, τὸ προεδρεῖον τοῦ Ὀμίλου μὲ τὸν κ. Ε. Ἰωαννίδην καὶ Α. Τερζόπουλον, τοὺς συγγραφεῖς, τοὺς σκηνοθέτας καὶ τὸν λυριτζῆ.

Ποντιακή ποίηση

ΔΙΣΤΙΧΑ ΤΗΣ ΞΕΝΗΤΕΙΑΣ

Στὴν ξενητειάν ἀχπάσκουμαι, ἄμουν καρίπς καὶ ξένος,
καλλίον ἀϊγάπη-μ θά 'τουνε, νὰ ἔμν' ἀπεθαμμένος.

Ντὸ εἶν' ἀτά, πρὺλόπον μου, ντὸ εἶν' ἀτά ντὸ φτὰς με.
ἀχπάσκουμαι στὴν ξενητειάν, πάω κι' ἀρωθυμάς-με.

Ἀνάθεμα καὶ τὰ μακρά, κ' ὅθεν κι' πᾶει λαλίαν,
τὰ μάτια-μ ἐσκοτείνεψαν κι' ἀσὴν ἀρωθυμίαν.

Ἄν ἀπεθάνω θάψτε-με σ' ἓναν ψηλὸν ροσόπον
ν' ἀκούω θάλασσας βουήν, καὶ κεμεντζές λαλόπον.

Τὸ παπὸρ ντ' ἔρθεν σὸ λιμάν, γιὰ τ' ἔμην ἀρματοῦται.
μὴ λέτε-ατο τὴν κάλην μου, μὴ κλαίη καὶ μὴ ματοῦται.

Ἐμὲν ἡ μάνα-μ εἶπε-μέ, ἀπόψ ξαΐ μὴ κοιμᾶσαι,
αὖριον πᾶς σὴν ξενητειάν κι' ἡ νύφε ἀρωθυμᾶ-σε.

Γομάρ ἐγομαρίαζα ναῖλοι πού θὰ φορτοῦται,
ἀντραν πού ἔχ σὴν ξενητειάν, ἄς ροῦζι καὶ ἄς σκοτεῦται.

Ἀνάθεμά-τον π' ἐνοιζεν, τὴ ξενητειᾶς τὸ δρόμον,
ρωμαῖος ἀτὸς κ' ἔτουνε, νὲ πίστ εἶχεν νὲ νόμον.

(Δημοτικό)

ΚΟΥΤΩΡΑ

Κι' ἂν ὅλοι σὲ ξεχάσουνε Πατρίδα μου γλυκειά
ἐγὼ ποτὲ δὲ σὲ ξεχνῶ μὲ τὴ φτωχή μου λύρα
νοσταλγικά θὰ τραγουδῶ μ' ἐλπίδα στὴν καρδιά
τὴ μαγεμένη σου ὁμορφιά τῶν λουλουδιῶν τὰ μῦρα.

Τὰ κύματα τῆς θάλασσας τὰ πόδια σου φιλοῦνε
μὲ τὸ γλυκὸ τραγοῦδι τοὺς γλυκὰ σὲ νανουρίζουν
πού νάξεραν ὅλοι οἱ θνητοὶ γιὰ σένα νὰ μιλοῦνε
τὰ θέλητρά σου νὰ ὑμνοῦν, πού τὴ χαρὰ σκορπίζουν.

Κι' ὅταν τὴν ὁμορφὴν τὴ νιὰ θυμάμαι κεὶ στὴ βρύση
ποῦχε τετράξανθα μαλλιά κι' ὁμορφα πλάνια μάτια
καὶ μὲ τί χόρη κράταγε τὴ στάμνα ποῦχε γεμίσει
πόσες μου εὐμήσες ξυπνοὺν στοῦ νοῦ μου τὰ παλάτια.

Θ. ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ

ΘΕΝΑ ΚΑΘΕ ΤΟΣΟ

Ο ΙΙ 66 Κ Ρ Υ Φ Φ () ΙΙ 99

Μιά δραματική πτυχή τῆς ποντιακῆς ζωῆς

ΠΡΟΣΩΠΑ: ΜΗΤΕΡΑ, ΤΟΥΡΚΑΛΑ, ΛΕΙΛΑ, ΣΕΛΙΜ, ΠΑΤΕΡΑΣ.

Δωμάτιο φτωχικό. Σ' έναν τοῖχο, ὑπάρχει ἓνα μικρὸ κιλίμι καρφωμένο πάνω στὸν τοῖχο.

ΜΗΤΕΡΑ (μπαίνει μὲ τὰ δυὸ παιδιά, τὸν Σελὶμ καὶ τὴ Λεϊλὰ πού εἶναι φοβισμένα καὶ κυττᾶν γύρω τους): Μὴ τσαῖζετεν, γάλια - γάλια, τὰ τουδάρια πα ὠτία ἔχνε... (τὰ ὀδηγεῖ) Ἀπ' ἀδὰ... (Στέκονται μπροστὰ στὸ κιλίμι πού τὸ ἀνασηκώνει ἡ Μητέρα. Κότῳ ἀπ' αὐτὸ παρουσιάζεται μιὰ εἰκόνα μὲ καντῆλι. Μόλις στερεώσῃ τὸ κιλίμι γιὰ νὰ μὴ κλείνει τὴν εἰκόνα κάνει πρώτη τὸ σταυρὸ τῆς καὶ ὕστερα γυρίζει στὰ παιδιά). Καθέστεν σὰ γόνατα, κάθκα ἐσὺ Σελὶμ, ἐσὺ Λεϊλὰ ντὸ τερεῖς ἀχ-παραγμένα... κάθκα... (Τὰ παιδιά γονατίζουν)... Ἀράετς, σταυρῶστεν τὰ σέρια σου... Θεέ-μ, Θεέ-μ, (σταυροκοπιέται), ὁσήμερον, ἐν τῇ Χριστοῦ, ὁσήμερον ὄλ' οἱ Ρωμαῖοι, ἐορτάζνε... κι' ἐμεῖς... Ἐμεῖς πὰ κάποτε... ἔ, καιρός, μὲ τ' ἐκείντς ἔμνε... Θεέ-μ, ἐποίκαμε ἁμαρτίαν, ἐξέρα το, ἀμὰ ντὸ νὰ ἐποιναμε, τὸ μασερ ἔρθεν σὴν γούλαν-ἐμούν... (Στρέφεται πρὸς τὰ παιδιά) ...Ποισέστεν κι' ἐσεῖς τὸν σταυρόν-ἐσούν, πέτεν τὸ «Ἅγιος ὁ Θεός».

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ (μαζύ): Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς...

ΜΗΤΕΡΑ: Μίαν κι' ἄλλο πέτεν... «Ἅγιος ὁ Θεός»...

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ: Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.

ΜΗΤΕΡΑ: Ἐ, ἀτὰ κι' ἄλλα ἔλεγαμε σὴν ἐγκλησίαν σύναυγα κι' ἐγομούτον ὁ κόσμον, ἔψαλναν οἱ ποππάδες καὶ οἱ ψαλτάδες, ὁ δέσκαλον ἔρχουτον μὲ τὰ παιδιά τῇ σχολῇ παστρικά καὶ ἀλλαγμένα, οἱ γραϊάδες καὶ οἱ νυφάδες μὲ τὰ καλά τουν, ἔλεπες ὅλα ἀτὰ κι' ἀσὴν χαρά-σ' ἐγομούτον ἡ γούλα-σ'.

(Ἀπ' ἔξω ἀκούγεται θόρυβος πόρτας πού χτυπάει. Ἡ μητέρα ἀφίνει νὰ πέσῃ τὸ κελίμι καὶ τὰ παιδιά σηκώνονται τρομαγμένα).

ΜΗΤΕΡΑ: Σούσ, ἤσυχα, λαλίαν μ' ἐφτάτεν... ἄς τερῶ ποῖος ἐν... (βγαίνει καὶ ἀνοίγει τὴν πόρτα. Παρουσιάζεται μιὰ γυναίκα. Τὰ παιδιά κάνουν τάχα πὼς μαθαίνουν τὴν μουσουλμανικὴν προσευχή).

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ: Ἴλ Ἀλλάχ, Ἴλ Ἀλλάχ, βέ Μωχαμὲτ ρεσούλ, Ἀλλάχ... Ἴλ Ἀλλάχ, Ἴλ Ἀλλάχ...

ΤΟΥΡΚΑΛΑ: Ἐμορφα, Ἐμορφα μαθίεις τὰ παιδιά τὸ ναμάζ. Ἀτοῖν Σεφκιέ ἀσὲ μᾶς καλίον Μουσουλμὰν θὰ εἴνταν... Νὰ λελεύω σας... Πέτεν παιδία...

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ: Ἴλ, Ἀλλάχ, Ἴλ Ἀλλάχ...

ΤΟΥΡΚΑΛΑ: Μάσαν λαχ Σεφκιέ, τὰ παιδιά σας κὶ θὰ εἴνταν γκιαδούρ... Ἀμὰ ἄς λέγω-σε γιὰτὶ ἔρθα...

ΜΗΤΕΡΑ: Γιὰ τερὲν... ἀτόσον ὦραν στέκς καὶ κι λέγω-σε κάθκα, ἔλα κάθκα χανούμ Σεϊδὲ κάθκα...

ΤΟΥΡΚΑΛΑ: Γιόχ, κι θὰ κάθουμαι... ἔρθα νὰ δῆς-με ἑναξα ἄλας. Ἐτελείωσεν τ' ἐμέτερον καὶ κανεῖς ἀσὲ μᾶς κι' ἐπῆγεν σὸ σαέρ...

ΜΗΤΕΡΑ: Ἀς δῖγωσε, ἔλα Σεϊδὲ... (βγαίνουν).

ΣΕΛΙΜ: Ἐναξα κι' ἄλλο θὰ ἐπιάνε-μας.

ΛΕΙΛΑ: Καὶ ντὸ θὰ ἐποινανε-μας;

ΣΕΛΙΜ: Ὅ,τι ἐθέλταν...

ΛΕΙΛΑ: Νὰ ἔτον ὁ πατέραμ-μ, ἀετς κὶ θὰ ἐποινανε-μας... Ἀμὰ ἄς ἐπέθανεν...

ΣΕΛΙΜ: Ἐθαρρεῖς ἐπέθανεν; Ἐρθαν ἐπαίρανα-τον γιὰ τὸ στρατιωτικὸν κι' ἄλλο κι' ἔρθεν.

ΛΕΙΛΑ: Ἄλλο κ' ἔρθεν; Σὰ ξένα ἐν; Κὶ ἂν ἔρται ἓναν νύχταν σὴν σκοτεῖαν κι' ἐμπαίν' σὸ σπίτι; Πέ-με, Σελὶμ, θὰ ἔρται;

ΣΕΛΙΜ: Ντὸ νὰ ἐξέρω... Ὡς ἀτῶρα ἀσὸ κι' ἔρθεν!

ΛΕΙΛΑ: Μὴ λὲς ἀόικα... θὰ ἔρται, ναὶ θὰ ἔρται... (κλαίει), θὰ ἔρται ἓναν νύχταν καὶ θὰ ἐλέπ'-μας... Γιὰτὶ λὲς κὶ θὰ ἔρται...

ΜΗΤΕΡΑ (μπαίνει μέσα): Ντὸ ἔπαθαιτεν, ντὸ κλαῖς Λεϊλὰ;...

ΛΕ·Ι·ΛΑ : Πέ-μας έσῃ μάνα, κι θά ἔρται ὁ πατέρα-μ;

ΜΗΤΕΡΑ : Ποίος εἶπεν ἀοίκα λόγια; Πῶς κι θά ἔρται; Ἐπῆγεν νὰ πολεμᾷ καὶ θά ἔρται...

ΛΕ·Ι·ΛΑ : Ἐμὲν ὡς ἀτῶρα γιατί κι εἵπετιά-το; Ἐγὼ ἐθάονα ἐπέθανεν... Κι ἀτῶρα θά ἔρται, γιόχ, θά ἔρται...

ΜΗΤΕΡΑ : Ἐ, αἰς λέγω κι ἐγὼ (ἀναστενάζει), ἕναν ἡμέραν ἴσως ἔρται... Ἀμά, ντ' ἐξέρω.

ΛΕ·Ι·ΛΑ : Γιατί λές «ντ' ἐξέρω»; Τεμιὰκ κι θά ἔρται;

ΣΕΛΙΜ : Ἀσὰ τόσα χρόνια ἀφοῦ κι ἔρθεν...

ΛΕ·Ι·ΛΑ : Ἐσὺ κι εἰζέρτς, ἐσὺ κι εἰζέρτς... Ἀφσ, τὴν μάνα-μ νὰ λή...

ΜΗΤΕΡΑ : Ἐγὼ-πὰ ντὸ νὰ ἐξέρω. Ἀσέν, χάσταν, ἀπὸ τὴν καλατζήν...

ΛΕ·Ι·ΛΑ : Ὁχι, μάνα, θέλω νὰ μαθάνω... πέ-μας πῶς ἐπαίρανα-τον, πῶς ἔφυγεν... Γιὰμ ἐνέσπαλες-σα;

ΜΗΤΕΡΑ : Πάντα σὸ νοῦ-μ ἔχα-το; Ἐπορῶ κι ἀνασπάλα-το;

ΛΕ·Ι·ΛΑ : Πέα-το, μάνα, πέα-το...

ΜΗΤΕΡΑ : Ἐναν ἡμέραν...

(Γίνεται ἀναπαράστασις τῆς διηγήσεως. Σδύνουν τὰ φῶτα καὶ ἐμφανίζεται ὁ πατέρας πού μπαίνει. Ἡ σκηνὴ τώρα φωτίζεται μ' ἕνα ἀμυδρὸ φῶς. Τὰ πρόσωπα μόλις διακρίνονται).

ΠΑΤΕΡΑΣ (μπαίνει μέσα στενοχωρημένος. Βαρεῖα φωνή): Καλησπέρα.

ΜΗΤΕΡΑ : Ντὸ ἔεις, ντὸ ἔπαθες;

ΠΑΤΕΡΑΣ (κάθεται σὲ μιὰ ἄκρια): Σεφκιέ, θά παίρνε-μας.

ΜΗΤΕΡΑ : Πού, ποῦ, θά πάτεν;

ΠΑΤΕΡΑΣ : Κι εἰζέρω, κούτζνε-μας, γιὰ στρατιωτικόν, ἢ Τουρκία πόλεμον ἔσ... Κι ἄρ' ἐγροίκα...

ΜΗΤΕΡΑ : Ντὸ λές, ἐπαλαλῶθες; Κι ἐγὼ ντὸ θά ἵνουμαι μὲ τὰ δυὸ μωρά;

ΠΑΤΕΡΑΣ : Ἐγὼ πὰ ἀτὸ νουνίζω, ἄμαν ντὸ νὰ ἐφτάς; Ἐπορεῖς κι ἐφτάς τιδέν ἄλλο; Ἐ, πιστεύω νὰ τελειών-νε ὀγλήγορα... νὰ τελειών' ὁ πόλεμον καὶ θά ἔρχουμαι...

ΜΗΤΕΡΑ : Ἀέτς εὐκόλα τελειών' ὁ πόλεμον; Ἀναθεμάτς τ' αἵτιους π' ἐφτάγνε τὰ πολέμους... ἀνάθεμάτς.

ΠΑΤΕΡΑΣ : Μὴ τζαῆς κι ἀκούγνε σε... Καὶ ὕστερα θά ὑποφέρωμε οὐλ...

ΜΗΤΕΡΑ (κλαίει): Κι ἐγὼ ντὸ θά ἵνουμαι μὲ τὰ δυὸ μωρά, ντὸ θά ἵνουμαι...

ΠΑΤΕΡΑΣ : Μὴ κλαῖς, ὁ Θεὸς τρα-

νὸς ἔν... Ναὶ ὁ Θεόν, τ' ἐμέτερον... κατ' θὰ ἐφτάη καὶ γιὰ τ' ἐμάς...

ΜΗΤΕΡΑ : Νύχταν-ἡμέραν σὸν Θεόν ἐμοῦν θὰ παρακαλῶ... (τὸν πλησιάζει) κι ἐσὺ θὰ ἐφτάς τὸν ἴδιον. Ὁ νοῦς σης, ἀδὰ θά ἔν... αἰς κι ἔν;

ΠΑΤΕΡΑΣ : Ἀτὸ κι πρέπ, νὰ λές-ματο... Ἐπορῶ κι ἀνασπάλω-σας. Ἐ, κόσμε, κόσμε, ἄλλο ντὸ θὰ ἐλέπ' τ' ἐμέτερον τὸ μιλιὰτ... Ἀ τώρα, ἐτοῖμαστον δώσμε... τὰ λώματα-μ.

ΜΗΤΕΡΑ (κλαίει): Αἰῖλοι ἐμέν, ντὸ θά ἵνουμαι, ντὸ θά ἵνουμαι...

ΠΑΤΕΡΑΣ : Μὴ κλαῖς, μὴ κλαῖς, ὁ Θεὸς καλὸς ἔν. Μόνον τὴν πίστην-ἐμοῦν νὰ μαθῆς σὰ παιδία, ἀτὸ λέγω-σε... κι ἀτὸ νὰ μὴ ἀνασπάλτσα... Ἀκούς...

ΜΗΤΕΡΑ : Πού θ' ἀφίντς-μας καὶ θὰ πᾶς, ποῦ; (κλαίει).

(Τελειώνει ἡ ἀναπαράστασις. Σδύνουν τὰ φῶτα καὶ ὁ πατέρας ἐξαφανίζεται. Μόλις ἀνάψουν τὰ φῶτα ἡ μητέρα εἶναι καθισμένη μὲ τὰ παιδιὰ ὅπως πρῶτα).

ΜΗΤΕΡΑ (συνεχίζει τὴ διήγησιν): Ἀσὰ τότε τιδέν κι ἔξαμε...

ΛΕ·Ι·ΛΑ : Καλά, μάνα, ἄλλο κι θά ἔρται ὁ πατέρα-μ; Πού ἐπαίρανα-ατον, ν κι ἐπῆγαν;

ΜΗΤΕΡΑ : Ἐ, ὁ Θεὸν ἐξέρ...

ΣΕΛΙΜ : Ἀμον δύσκολον ἔν...

ΛΕ·Ι·ΛΑ : Μὴ λές ἀοίκα... Ἐγὼ θὰ περιμέν-ατον κάθε νύχταν... σὴν προσευχὴν γιὰ τ' ἐκείνον θὰ λέγω... (στὸ Σελίμ). Νὰ ἔτον ἀτῶρα κι ἔρχοντον, Σελίμ, ντὸ θά ἐποίναμε;

ΣΕΛΙΜ : Θὰ ἐβάλναμ-ατον κι ἔλεε-μας τὰ μέρια π' ἐγῦρτσεν... Ἐξέρτς πόσον ἀγαπῶ νὰ γυρίζω, νὰ ἐγνωρίζω τὸν κόσμον οὐλέν...

ΛΕ·Ι·ΛΑ : Ναί, ναί, ἐγὼ πὰ θέλω... Θὰ ἔρται, μάνα, μὴ στεναχωρεύεσαι... Γιὰ νὰ ἔρται, ἐλάτεν ὅλ' νὰ ἐφτάμε τὴν προσευχὴν ἐμοῦν, ἐλάτεν θὰ ἔρται... (Τοὺς τραβάει πρὸς τὸ εἰκονοστάσιον). Ποῖστεν τὸν σταυρὸν ἐσοῦν (κάνουν τὸ σταυρὸ τους). Ἄγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, (ἡ Λεῖλὰ μόνη). Θεέ-μ, π' ἀγαπῶ-σε πολλὰ, στεῖλον ὀπίς' τὸν πατέρα-μ στεῖλον-ατὸν ὥς ἐλεπομ' ἀτὸν μίαν, ἐγὼ μικρέσα Λεῖλὰ, ἐγὼ π' ἐφτάγω κρυφὰ τὴν προσευχή-μ, στεῖλον-ατὸν ἕναν νύχταν...

(Ἀκούγονται βήματα ἀπ' ἐξῶ)

ΜΗΤΕΡΑ : Κάποιος ἔν, μὴ τζαῖ-ζετεν...

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ : Ἰλ, Ἀλλάλ, Ἰλ Ἀλ-

Η ΠΑΛΑΣΑ Η ΜΟΥΛΥΒΟΥ

Ὁ Μάρσαλον

ΟΨΕ κές ἐπῆγα σὴν Λαϊκὴν νὰ παίρω ὀλίγα καρτόφια καὶ γάραμψα. ὄντας τερωῶ, μῶ τὸ νόμο-σι Ἡ Παρθένα ἔχτισεν ἕναν ξυλὲνεν παράγκαν καὶ ἐκούρευθεν σὴ Καλλεθέας τὴν Λαϊκὴν.

— Νέκουτση, λέγ' ἀτεν, ἀτὸ πῶς ἔτον;

— Κιὰ ἄς ἔν' καλὰ ὁ Μάρσαλον, λέει με, ὁ Θεὸν νὰ σχωρᾷ τὸν κύρν' ἀτ'.

— Ὁ Μάρσαλον πὰ ποῖος ἔν' νὰ λελεύω-σε, ὅλτς πὰ ἐξέρτς.

— Ἀρ' ἀτός, πῶς λέγν' ἀτον, τῇ Μάρσαλονος τὸ σχέδιον. "Ε, ἰστέ, ἀσ' ἐκεῖνο τὸ σχέδιον κεκά ἐδέκαν κ' ἐμέν πὰ 10-15 σανίδια καὶ ἔχτισα ἀβοῦτο τὴν παράγκαν καὶ πουλῶ ἰστέ καρτόφια καὶ ἀγγούρια. ("Αμαν, μὴ φογάσαι, ἀτὰ τῇ Μάρσαλονος κ'εἶν').

»"Ε, ντὸ ἔν', ἀτόσον πὰ κὶ θὰ ἐδίγνανέ-με; Ἀπάν' σὴν Ἀνθήναν λέγνε κοτζιὰ ὁσπίτια χτίουνταν Μάρσαλο-

νος σεπετὶ καὶ τὰ δέκα σανίδια πὰ ντὸ λές ντὸ εἶναι; Ἡ χώρα τὸν Μάρσαλον τέλλ, τὴν Μαρσαλίαν πὰ ἂν ἐπορεῖ θὰ κουρτᾷ. Τσολούκ - τσοτσούκ ἐροῦξαν σὰ γιαγμάδες.

— Ἐστὰ, εἴπ' ἀτεν, καλὰ ντὸ εἶπες μ' ἀτο. Ἀέτς ἂν ἔν' γι' ἄς τερωῶ καὶ βάλω σὴν δουλείαν ἀκείνον τῇ σέρας τῇ Κατίγκως, τὸν παιδάν. "Εμπρια-μουν ἐξέρτς ντὸ ἔν' ἐκεῖνο τὸ Προξενεῖον, ἐθαρωῶ ἀσὴ Μαρσαλάντων εἶν' κὶ ἀτοῖν! "Ε, ἡ Σωτεῖρα τῇ Τσιπλακίδῃ ἐκεῖ ἀπὲς δουλεύ'. θὰ λέγ' ἀτεν καὶ παρακαλεῖ-ἀτς νὰ παίρνε τὸν παιδάν. Σίτια ἔν' νέος, μαθάν' καὶ τὴν τέχνην ἀπὲς σὸ Προξενεῖον, νὲ πιλίρσιν. Σὴν Ἀνθήναν λές χτίουνταν ὁσπίτια, ἐσὲν ἐδέκαν - ἀτα τὰ σανίδια καὶ εἷνας παιδὰς πὰ ντὸ ἔν' ἀπὲς σ' ἕναν κόσ-κοτζιαμ' Προξενεῖον; Ἐκεῖνος ἄμον φιννὲν ὀλήγορα θὰ ἀρπάζ' τὴν τέχνην.

Καὶ ἀρτοῦκ ἐπῆρα τὰ καρτόφια καὶ τὸ γάραμψον καὶ ἐπῆγα σὸ σπῖτ', ἡ ὥρα πὰ περασμένον ἔτον. Ἀγγούρια πὰ ἐπῆρα. Ἀτὰ τὰ δουλείας, ἀπάν' σὸ κὶφάλ' πρέπ' νὰ γίνταν σίτια εἶν' ἀδακὲς οἱ Μαρσαλάντ, ἀσ' ἄλτς κορώννα κὶ γαστροῦται, χὸς ἐλέπουμ' τὴν εὐλογίαν-ἀτσιν ἀτόσα χρόνια.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΔΗΜΑΡΧΟΥ

λάχ, βε Μωχαμέτ ρεσούλ, Ἀλλάχ...

ΜΗΤΕΡΑ: "Ας πάγω ν' ἀνοίγω... (Μόλις ἀνοίγει, βγάζει μιὰ κραυγή). Θεέ-μ, ὁ Χρίστον...

ΠΑΤΕΡΑΣ: Μὴ τσαῆς, ἐγὼ εἶμαι, ναί... Μὴ λές τ' ὄνομα-μ...

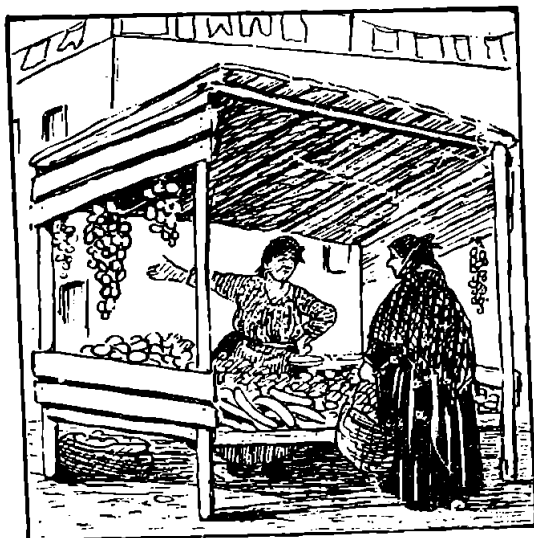
ΜΗΤΕΡΑ (χαρούμενα): Παιδιά, ὁ πατέρας-σουν...

ΠΑΙΔΙΑ: Πατέρα, πατέρα... (Τὸν ἀγκαλιάζουν καὶ τὸν φιλᾶνε παράφορα).

ΠΑΤΕΡΑΣ: Πόσον ἐτράνηναν... (Τὰ φιλάει). Νὰ δοξάζω τὸν Θεὸν ποὺ ξᾶν ἔρθα κὶ εἶδα-σας...

ΜΗΤΕΡΑ: Τρανὸν τ' ὄνομα-ατ... Νὰ λέλευα-το... Κάθκα Χρίστο, — ξᾶν λάθος ἐπόικα — Ἀχμέτ... Ἐθάρνα πῶς κὶ θὰ ἔρχουσιν ἄλλο...

(Συνέχεια στὴ σελ. 116)

ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΣΕΜΕΡΤΖΙΔΗΣ

Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ Σεμερτζίδης γεννήθηκε στα 1911 στη Ρωσία. Η καταγωγή του είναι Ποντιακή, απ' την Όρντου. Σπούδασε εδώ στη σχολή καλών τεχνών από τα 1929 - 1936.

Αλλά και πολύ πριν να τελειώσει τις σπουδές του είχε παρουσιάσει σαν ζωγράφος. Για πρώτη φορά έκθεσε έργα του στην Καλλιθέα. Στα 1927. Στην έκθεση των έρασιτεχνών. Δασκαλός του τότε ήταν ο Μαγιάσης — τοπιογράφος — που κι αυτός ήταν περισσότερο γνωστός στο εξωτερικό, κυρίως στην Ιταλία.

Κυρίως όμως αρχίζει να έκθεσι από τα 1937. Σε ομαδικές και πανελλήνιες εκθέσεις.

ΔΥΟ ΠΟΝΤΙΟΙ

Στα 1927, 1938, 1939. Με τους ελεύθερους καλλιτέχνες. Με την ομάδα καλλιτεχνών στον Πειραιά στα 1937, 1938.

Στα 1937 τοιχογραφεί τη μεγάλη αίθουσα του Ναυτικού Όριλου. Στα 1939 τα περίπτερα της διεθνούς έκθεσως Θεσσαλονίκης.

Στο εξωτερικό στα 1937 στο «Φθινοπωρινό σαλόνι» του Παρισιού ανάμεσα σε 2.500 πίνακες παίρνει την 5η θέση. Στα 1939 έκθεσι στη διεθνή έκθεση της Νέας Υόρκης.

Μεταπολεμικά έκθεσι στα 1946 στη Βασιλική Ακαδημία του Λονδίνου. Τον ίδιο χρόνο, πάλι στο Λονδίνο, στο Έλληνικό σπίτι του Λονδίνου σε μία ομαδική έκθεση 5 συγχρόνων Έλλήνων ζωγράφων. Στα 1947 στη διεθνή έκθεση του Καίρου. Τον ίδιο χρόνο στη Σουηδία, τη Νορβηγία, τη Δανία. Έδώ, τούτη τη χρονιά, στην έκθεση της ομάδος «Στάθμη» στο Ζάππειο. Η κριτική απασχολήθηκε πλατειά με τη γόνιμη και δημιουργική απόδοσή του, για το καινούργιο αίμα που έφερε στη ζωγραφική του τόπου μας. Η υποδοχή από τα πρώτα φανερώματά του ήταν ενθουσιώδης. Ο Ζαχ. Παπαντωνίου, ο Κόκεινος, ο Ευαγγελίδης, ο Ζιώγας ανέλυσαν πλατειά τη δυνατή προσωπικότητα της τέχνης του.

Όμως εκείνη που ξεπέρασε σε επαίνους το έργο του Β. Σ. ήταν η ξένη κριτική. Όλα τα ξένα σημαντικά καλλιτεχνικά περιοδικά, από την τέχνη του Παρισιού, τους σύγχρονους καλλιτέχνες, το Λίσεναρ του Β. Β. Σ. του Λονδίνου ως το στούντιο ασχολήθηκαν πλατιά με τη ζωγραφική του, τα τοπεία του, τις συνθέσεις του, τις προσωπογραφίες. Όσες φορές γράφονταν κάτι για το Β. Σ. είτε στο ζωύλλο — Τέχνη Λίσεναρ — είτε μέσα στο περιοδικό δημοσιεύονταν 2 και 3 πίνακές του.

Β. Σεμερτζίδης: Συνεδρίαση στο Βουνό (αγοράσθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος)

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ

Ο Γιώργος Βελισσαρίδης είναι ένας από τους πιο γνωστούς και πιο δοκιμους νέους ζωγράφους και χαράκτες. Γεννήθηκε στην Τραπεζούντα το 1909. Η οικογένειά του ήτανε μια από τις πρώτες οικογένειες της Τραπεζούντας, στην κοινωνική ιεραρχία του τόπου. Ο πατέρας του, άειμνηστος Νικόλαος Βελισσαρίδης, ήταν από τα πιο εξέχοντα στελέχη της Κοινότητος και η κοινωνική του δράση ποικίλη και αποδοτική, ιδίως στα χρόνια του πολέμου, κατέχει μια από τις ωραιότερες σελίδες της ποντιακής αλληλεγγύης.

Με την υποχώρηση των Ρώσων από τον

Κάτι πολύ σπάνιο στο εξωτερικό για κάποιον ζωγράφο.

Τα σύγχρονα ρεύματα στην τεχντροπία της ζωγραφικής, ο έμπρεσιονισμός και ο εξπρεσιονισμός, ή γοητεία της διδασκαλίας του Παρθένου επιδρούν κάπως πάνω στην πορεία της εξέλιξής του. Όμως η προσωπικότητά του είναι τόσο δυνατή που δεν παρασύρεται προς ξένες προς την καλλιτεχνική του ιδιοσυγκρασία τάσεις. Η καλλιτεχνική επιταγή της εποχής τον δονεί, τον συνταράζει. Και βρίσκεται σήμερα στην πιο ζωντανή, την πιο χαρακτηριστική μορφή. Στο νεορεαλισμό. Πιστεύει στην κοινωνικότητα της τέχνης και την ζή. Παράλληλα και με την ζωγραφική ο Β. Σ. ασχολείται και με τη χαρακτική.

Έχει βρή έναν καινούργιο τρόπο χάραξης στο χαλκό που πιο πλούσια και πιο γόνιμα αποδίδει απ' ό,τι ως τα τώρα.

Εκείνο που έχω να προσθέσω τελευταίο είναι πως χωρίς καμμία αμφιβολία ο Βάλιας Σεμερτζίδης είναι ένας φτασμένος καλλιτέχνης.

Κι' οι Πόντιοι και μείς όλοι οι άλλοι Έλληνες γενικά μπορούμε να μαςτε περήφανοι γι' αυτόν.

ΣΤΑΜ. ΔΙΑΜΑΝΤΑΡΑΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΔΗΣ

Πόντο ο Γιώργος Βελισσαρίδης έφυγε στη Ρωσία με την οικογένειά του και από εκεί πήγε στην Κωνσταντινούπολη και αργότερα στην Αθήνα, όπου τελείωσε τις γυμνασιακές του σπουδές. Στα 1930—1934 έσπούδασε στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών τη Ζωγραφική και τη Χαράκτική. Από τότε επιδίδεται συνεχώς στην Τέχνη, τόσο τη Ζωγραφική όσο και τη Χαράκτική, όπου έχει και περισσότερη επίδοση. Θεωρείται μάλιστα σαν ένας από τους καλύτερους μας χαράκτες. Έχει χαράξει έως τώρα πάνω από 60 πλάκες σε ξύλο και έχει εικονογραφήσει αρκετά βιβλία, δεν είναι δε όλγια και τα εξώφυλλα βιβλίων και περιοδικών που έφιλότηχνησε σε ξυλογραφία.

Έργα του έχουν έκτεθη πολλές φορές, τόσο στον τόπο μας, όσο και στις Έκθέσεις του Εξωτερικού, στις οποίες αντιπροσώπευσε την

Ελλάδα μαζί με άλλους συναδέλφους του.

Έχει βραβευθή με τα εξής βραβεία:

1. Διεθνής Έκθεσις Παρισίων 1937 — Αργυρούν Μετάλλιον.

2. Πανελλήνιος Καλλιτεχνική Έκθεσις 1937 — Χαλκούν Μετάλλιον (Αθήναι — Ζάππειον).

3. Ακαδημία Αθηνών δι' εικονογράφειν βιβλίων με πρωτότυπα ξυλογραφίας. Έκθέσεις εξωτερικού, όπου έπληρε μέρος.

4. Έκθεση Έλληνικής Χαράκτικής εις Κογίτσι και Πράγαν της Τσεχοσλοβακίας 1936.

5. Διεθνής Έκθεση Παρισίων 1937.

6. Έκθεση Έλληνικής Χαράκτικής εις Λειψίαν 1940.

7. Έκθεση Έλληνικής Τέχνης εις Στοκ (Συνέχεια στη σ. 120)

Γ. Βελισσαρίδης: Έπάνω σκάλα Μυτιλήνης

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ

ΤΟΥ ΧΡ. ΜΥΡΙΔΗ

ΕΙΣ ὅσα ἐνδιαφέροντα περὶ τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι θεάτρου ἐπανεφέρεν εἰς τὴν μνήμην μας ὁ φίλος κ. Γεώργιος Βαφειάδης εἰς τὸ προηγούμενον ὑπ' ἀριθμ. 4 τεύχος, δὲν εἶναι ἀσκοποῦν νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ ἑξῆς:

Ἀπὸ τοῦ 1880 μέχρι τοῦ 1890 δὲν ὑπῆρχεν Ἑλληνικὸν θέατρον ἐν Τραπεζοῦντι, περὶ θεάτρου ἄλλως τε δὲν βλέπομεν τίποτε τὸ σχετικὸν καὶ εἰς τὸν ἑλληνικὸν τύπον Τραπεζοῦντος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ δὲν ἐνεφανίσθη ἐκεῖ ἑλληνικὸς θίασος ὅχι τόσον διότι δὲν ὑπῆρχε κατάλληλον κτίριον διὰ θέατρον, ὅσον διὰ νὰ μὴ δοθῇ ἀφορμὴ εἰς προστριβὰς καὶ ἐπεισόδια μὲ τὸν φανατισμένον μουσουλμανικὸν ὄχλον, ὅπως συνέβη μὲ περιοδεύοντα θίασον ποικιλιῶν, ἕνα συνουθλεύμα ἀπὸ Τούρκους καὶ Ἀρμενίους, γελωτοποιούς, τραγουδιστὰς καὶ ἀρμενίας χορευτρίας, ὁ ὁποῖος θίασος ἐλλείψει καταλλήλου κτιρίου ἐγκατεστάθη εἰς ἕνα μεγάλο καφενεῖον τῆς πόλεως κείμενον εἰς τὴν κατωφέρειαν πρὸς τὸ τελωνεῖον — μίαν ὥραίαν βραδυὰ οἱ τουρκαλάδες εἰσώρμησαν καὶ τὰ ἑκαμὴν θάλασσα. Καὶ ἔλλα πολλά ἐκτροπα ἐκ μέρους τῶν Τούρκων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐλάμβανον χώραν.

Πρὶν τοῦ 1880 ἡ κατάστασις ἦτο ἀσυγκρίτως χειροτέρα καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ σκέψις περὶ θεάτρου ἐν Τραπεζοῦντι εἰς ἐποχὴν μάλιστα κατὰ τὴν ὁποίαν σοβαρὰ γεγονότα ἐν Τουρκίᾳ συνετάραξαν τὸ κράτος καὶ συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ δημιουργηθῇ εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον παραχώδης καὶ ἔκρυθμος κατάστασις, κατὰ τὸν ἀναθρασμὸν δὲ ἐκεῖνον θὰ ἦτο τολμηρὸν ἀκόμη καὶ νὰ σκεφθῇ κανεὶς περὶ θεάτρου, ἐπομένως ἡ ἐναρξὶς θεάτρου ἐν Τραπεζοῦντι καὶ ἡ ἐμφάνισις ἐκεῖ ἑλληνικοῦ θιάσου μᾶλλον μετὰ τὸ 1890 πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν ἦτο τελείως ἀπηλλαγμένον ἐμποδίων. ἂν κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν κατωτέρω πληροφορίαν, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τὴν ἐφημερίδα Ἀθηνῶν «Τὸ Κράτος» τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1906 ὁ τότε ἐν Τραπεζοῦντι ἐκτακτὸς ἀνταποκριτὴς τῆς, ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

«Μετὰ διαμονὴν ἐνταῦθα ἐνὸς μηνὸς κατώρθωσε νὰ λάβῃ ἀδειαν διὰ νὰ παρα-

στήσῃ ἐν τῇ πόλει μας, ὁ γνωστὸς δραματικὸς θίασος Χριστοφορίδου - Κόκκου, διότι ὁ νομάρχης ἤρνεϊτο νὰ χορηγήσῃ τοιαύτην προφασιζόμενος ὅτι ἡδυνάτεται νὰ συγκρατήσῃ τὴν τάξιν, ἣν παρίστανεν ὡς ἔκρυθμον, μάλιστα ἐδήλωσεν ὅτι ἐν ὅσῳ διοικεῖ ὁ ἴδιος εἰς τὴν Τραπεζοῦντα δὲν εἶ παῖξῃ θίασος. Ἐν τῷ μεταξύ ὁμως ἐπελήφθη τοῦ ζητήματος μέσον τοῦ ἐνταῦθα δραστηρίου Προξένου μας κ. Νομικοῦ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴς κ. Γρυπάρης, ὁστις καὶ κατώρθωσε ὅπως δοθῇ ἐκ μέρους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης διαταγὴ εἰς τὸν ἐνταῦθα διοικητὴν πρὸς παραχώρησιν ἀδείας, ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ νομάρχης ἤρνηθη νὰ συμμορφωθῇ εἰς δύο τοιαύτας ἐπὶ τῇ προφάσει πάντοτε ὅτι δὲν ἐγγυᾶται διὰ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν, δὲν ἡδυνήθη ὁμως ἡ νὰ ὑποκύμῃ εἰς τρίτην ἐπιτακτικὴν διαταγὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Ὁ κ. Γρυπάρης εἶναι ἄξιος πολλῶν ἐπαίνων, ἄλλως τε εἶναι ὁ μόνος ἴσως ἐπαξίως κατέχων τὴν ὑψηλὴν καὶ σπουδαίαν ταύτην θέσιν, ἣν κατέλαβε διὰ μόνην τῆς ἀξίας του. Ἡ ἐπιτυχία αὐτῇ ὑπῆρξε μεγάλη ἱκανοποίησις δι' ἡμᾶς τοὺς ἐνταῦθα 15 χιλιάδες Ἑλλήνας καὶ σωτηρία ἐν μέρει διὰ τὸν θίασον. Φαντασθῆτε ὅτι τὰ 25 πρόσωπα, ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται ὁ θίασος, ἐξοδεύουν ἔτοιμα ἐπὶ ἕνα μῆνα, κατεχρεώθησαν δηλαδὴ εἰς τὸν τόπον περὶ τὰς 150 λίρας, ἑσπεροῦντο δὲ καὶ τῶν ναύλων δι' ἀναχώρησιν, ἃς ἀφήσωμεν ὅτι ἔχοναν καὶ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐργασίας. Ἐκ τῆς ἀμηνανίας ταύτης, ὡς ἀπὸ μηχανῆς θεοῦ ἔσωσεν ἐν μέρει τὸν θίασον ἡ ἐπιτευχθεῖσα ὡς προεῖρηται, ἐκδοσις τῆς ἀδείας ἀλλὰ καὶ πάλιν μόνον δι' ἕνα μῆνα.

Ἀπὸ ἐβδομάδος ὁ θίασος Χριστοφορίδου - Κόκκου δίδει παραστάσεις εἰς τὸ ἐνταῦθα θέατρον, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὸν μέγαν εὐεργέτην τῆς πόλεως κ. Κωνσταντ. Θεοφύλακτον. Εἰς τὸν θίασον τοῦτον πρωταγωνιστεῖ ὁ ἀληθὴς καλλιτέχνης κ. Ν. Κόκκος, ὁ τιμὴν τὸ Ἑλληνικὸν θέατρον, μετὰ τῆς συζύγου του κ. Ἀνθίππης Κόκκου, ἥτις εἶναι ἐκ τῶν ὀλίγων ἃς ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ Ἑλληνικὴ

ΑΝΟΙΧΤΕΣ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ Κ. ΦΩΤΙΑΔΗ

Ἡ συζήτηση ποὺ ἀνοίχθηκε ἀπ' τὸ περασμένο τεῦχος μεταξύ τοῦ κ. Σ. Κανονίδη καὶ τοῦ κ. Ι. Παμπούκη ὡς πρὸς τὰ ἔργα τοῦ Γ. Φωτιάδη, συνεχίζεται στὸ σημερινὸ τεῦχος μὲ μιὰ νέα ἐπιστολὴ τοῦ κ. Σ. Κανονίδη καὶ τοῦ κ. Π. Μελανοφρύδη.

Κύριε Διευθυντά,

⊖ ΕΛΩ νὰ εὐχαριστήσω τὸν κ. Παμπούκην γιὰ τὴν ἐκτίμησιν καὶ νὰ τοῦ πῶ ὅτι δὲν τιμῶ ὀλιγώτερον τὸ ἔργο του καὶ τὸν ἀληθινὸ του ζῆλο γιὰ τὸν γραπτὸ ποντιακὸ μας λόγο. (Δὲν προσθέτω τὸν ἔντεχνον γιὰτὶ θαρρῶ πῶς ὑπονοείται).

Δὲν μπορῶ ὅμως νὰ μὴν παρατηρήσω ὅτι ὁ ζῆλος του τὰ ἔφερε ἔτσι ὥστε νὰ πῇ πολλὰ, κάθε ἄλλο βέβαια παρὰ ὥσῃ οὐτε ἀχρηστα, ἀλλὰ κάπως ἀσχε-

τα, ἐνῶ ἐνὸς ἦτο χρεῖα. Νὰ μάθουμε ἂν ὑπάρχῃ ἀντίτυπο ἢ ἀντίγραφο ἔστω τῆς κωμωδίας ἢ «Προξενεία» γιὰ νὰ βεβαιωθοῦμε γιὰ τὸ διαφιλονεικούμενον. Νὰ μάθουμε δηλαδὴ ἂν μιλοῦμε κ' οἱ δύο μας γιὰ τὸ ἴδιον ἔργο, γιὰ τὴν κωμωδίαν ποὺ ἔγραψε μὲ τὸν τίτλον αὐτὸ ὁ Γιώργος Κ. Φωτιάδης.

Δὲν βλέπω νὰ ἔγραψα κάτι ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἐξηγηθῇ σὰν ὑποτίμησι τοῦ τρόπου ἐργασίας ἐνὸς σοφοῦ, ποὺ πρέπει νὰ τὸν τιμοῦμε, γιὰτὶ μὲ ἀγάπη

σκηνῇ. Ὁ ἕτερος τῶν Διευθυντῶν ἢ μᾶλλον ὁ μόνος, κ. Χριστοφορίδης εἶναι ἄξιος πολλῶν συγχαρητηρίων διότι παρουσιάζει ἀνὰ τὰ διάφορα κέντρα τοῦ δούλου Ἑλληνισμοῦ θιάσον καλῶς κατηρητισμένον καὶ ἀξιοπρεπέστατον, ὃν συγκρατεῖ ἐν ἄκρᾳ πειθαρχίᾳ. Ὁ κόσμος συρρέει ἀθρόως εἰς τὸ θέατρον, τοῦτο μὲν διότι ἀπὸ πενταετίας ἔχει νὰ ἴδῃ θέατρον, τοῦτο δέ, διότι εἶναι ὡς προείπομεν ὁ πρῶτος ἀξιοπρεπὴς καὶ καλῶς κατηρητισμένος θιάσος ἐξ ὧν ποτὲ ἐπεσκέφθησαν τὴν πόλιν μας. Ὑπάρχει ἐλπίς, ἐὰν παραταθῇ ἡ ἄδεια, νὰ δυναθῇ ὁ θιάσος νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη του καὶ νὰ ἐξοικονομήσῃ τὰ ναῦλα τῆς ἀναχωρήσεώς του.

✱

Περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου ἐν Πόντῳ ὁ ἠθοποιὸς Θέμος Νέξερ εἰς τὴν βιογραφίαν του ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐν Ἀθήναις τὸ παρελθὸν ἔτος μᾶς δίδει τὰς κατωτέρω πληροφορίας εἰς τὰς σελίδας 20, 21 καὶ 22.

«Τὰς ἡμέρας ἐκείνας (τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Τουρκικοῦ Συντάγματος τὸ 1908) ἐσχηματίζετο κάποιος θιάσος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Θιάσος Σαλούστρου - Παυλάτου», ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ μεταβῇ εἰς τὸν Πόντον. Ὁ συνάδελφός μου Ι. Τερζάκης, μὲ τὸν ὁποῖον συνεδεόμην ἀπὸ τὴν Σχολὴν καὶ τὸ Βασιλικὸν Θέατρον μὲ ἔπεισε νὰ μὴ ἐπιστρέψωμεν εἰς Ἀθήνας 1), ἀλλὰ νὰ ἀκολουθήσωμεν τὸν νέον θιάσον. Πράγματι μετέβημεν εἰς

Σαμψούντα, Κερασούντα καὶ Τραπεζοῦντα. Δυστυχῶς ὁ θιάσος ἀπετελεῖτο ἀπὸ ὄχι καλοὺς ἠθοποιούς, ἦτο ὅπως λέμε στὴν θεατρικὴν γλῶσσα μπουλοῦκι, καὶ ἔτσι ἡ ἐργασία ἦτο μετρία, πάντως δὲν ἐπεινάσαμεν. Ἄλλως τε καὶ οἱ Μαυροθαλασσίτες ἦσαν ἀρκετὰ φιλόξενοι καὶ ἐπερνούσαμε καλὰ. Ἐγὼ εἶχα σχετισθῇ μὲ ἐρασιτέχνους ἠθοποιούς τοῦ Κατίκιοι, ἐνὸς χωρίου μισῆ ὥρα ἔξω ἀπὸ τὴν Σαμψούντα, καὶ τοὺς ἐζωγράφισα τὰ σκηνικά διὰ τὰς παραστάσεις των. Αὐτοί, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔπαιζαν ἔργα ἠρωϊκά, ὅπως τὸν Ἀθανάσιον Διάκον, τὸ Σούλι, τὸν Μπότσαρη». Εἰς τὴν σελίδα 22: «Μετὰ τὸ Πάσχα ἦλθεν εἰς τὸν Πόντον ὁ θιάσος τῆς μεγάλης τραγωδοῦ Αἰκατερίνης Βερώνη - Γεννάδη. Εἰς τὸν θιάσον ταύτον προσελήφθη ἐγὼ καὶ ὁ φίλος μου Ἰωάννης Τερζάκης», Ἀφοῦ δὲ περιγράφει τὴν Αἰκατερίνην Βερώνην καὶ τὸν Γεννάδη καὶ τὸν μετ' αὐτῶν δεσμὸν τοῦ συνεχίζει «Εἰργάσθημεν πάρα πολὺ καλὰ καὶ εἰς τὰς τρεῖς πόλεις Σαμψούντα, Κερασούντα, Τραπεζοῦντα, ἐκεῖθεν δὲ ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν θερινὴν ἐργασίαν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὡς ἀποχαιρετιστήριος παράστασις ἐπαίχθη «Ὁ Λεωνίδας ἐν Θερμοπύλαις», ἔργον ποὺ ἤρесе πάρα πολὺ εἰς τοὺς Ποντίους, καὶ ποὺ ἐδόθη τρεῖς φορές εἰς τὴν Σαμψούντα.

ΧΡ. ΜΥΡΙΔΗΣ

1) Ὁ Θ. Νέξερ καὶ ὁ Ἰω. Τερζάκης μὲ τὸν θιάσον Διον. Ταβουλάρη εὕρισκοντο εἰς τὴν Σμύρνην.

ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

«Πώς είδα τούς Ποντιακούς χορούς»

ΤΗΣ Μ. Μ.

Μιά έκλεκτή φίλη τῶν Ποντίων καὶ εἰδικὴ στὰ ζητήματα τῶν χορῶν, ποὺ κρύβεται κάτω ἀπ' τ' ἄρχικὰ τοῦ ὀνοματεπωνύμου της, μᾶς ἔστειλε τὶς παρακάτω ἐνθουσιαστικὲς ἐντυπώσεις της ἀπ' τοὺς χοροὺς μας ποὺ τὶς δημοσιεύουμε εὐχαρίστως :

Πρωιογνώρισα τοὺς ποντιακοὺς χοροὺς σὲ μιὰ ἀπ' τὶς Κυριακάτικες παραστάσεις τοῦ «Ρέξ». Πήγαινα, ἐυμάμαι, μᾶλλον ἀπὸ καθήκον καὶ μ' ἀσκετὴ δυσφορία, χωρὶς καμμιά ἐλπίδα ὅτι οἱ χοροὶ αὐτοὶ θὰ μπορούσαν νὰ πλουτίσουν τὸ χορευτικὸ μου ρεπερτόριο. Τὰ πρῶτα βήματα ἦταν ἀρκετὰ γιὰ νὰ ξεπνήσουν τὸ ἐνδιαφέρον μου καὶ γιὰ νὰ μὲ πείσουν γιὰ τὴν πλάνη μου. Ἀπὸ τότε πολλές φορές παρακολούθησα αὐτοὺς τοὺς χοροὺς καὶ πάντα μέσα μου γεννιέται ὁ ἴδιος θαυμασμός γι' αὐτὰ τὰ πολὺπλοκα, τόσο μελετημένα βήματα, ποὺ ξεγελᾶν μὲ τὴν ἀπλότητά τους καὶ ποὺ δίνουν τόση χάρι στὸ χορευτὴ.

Ὁ ποντιακὸς χορὸς, περισσότερο ἀπ' τὴ γλώσσα ἢ τὰ ἔθιμα, ἀποδείχνει τὴν

ἐλληνικὴ καταγωγὴ τῶν Ποντίων. Συχνὰ μέσα στὰ βήματα καὶ στὶς φιγούρες του διακρίνουμε τὸν κρητικὸ, τὸν συρτὸ ἢ κάποιον ἄλλο καθαρὰ ἐλληνικὸ χορὸ. Ἄλλ' ἡ ὁμοιότης αὐτὴ σταματᾷ σ' αὐτὲς τὶς λεπτομέρειες, ποὺ ἂν καὶ μικρές, μᾶς πείθουν ὅτι ὁ χορὸς αὐτὸς γεννήθηκε ἀπὸ ἓνα συγγενικὸ λαϊκὸ τεμπεραμέντο κι' ἀπὸ μιὰ ὅμοια νοοτροπία. Τὴν πρωτοτυπία του ὅμως ὁ χορὸς τὴν κρατᾷ ἀκέραιη, δὲν δέχεται καμμιά βασικώτερη ἐπίδρασι ποὺ θὰ μπορούσε νὰ τὸν βγάλῃ ἀπ' τὴν σειρά τοῦ ἀνεξάρτητου χοροῦ.

Παρ' ὅλη τὴν ἐπιφανειακὴ ἀπλότητά του συγκαταλέγεται ἀνάμεσα στοὺς δυσκολώτερους καὶ πλουσιώτερους λαϊκοὺς χοροὺς. Τὰ μικρά, «διστακτικά», θὰ μπορούσε νὰ πῇ κανεὶς, βήματά του, ὁ ρυθμὸς κι' ὁ χρωματισμὸς του ἀπαιτοῦν μιὰ ἀπόλυτη κυριαρχία πάνω σὲ γυμνασμένους μῦς. Τὸ Ὀμάλ, ἡ Τρυγόνα, τὸ Τίκ, ἡ Πατούλα καὶ ἰδίως ὁ Πυρρίχιος.

Μιὰ σκηνὴ ἀπ' τοὺς χοροὺς τοῦ ἔργου «Ἄλλου τ' ὄραμαν κι' ἄλλου τὸ θάμαν».

«Τὸ παράδειγμα τῶν Ποντίων»

Ε ΠΕΣΑΝ στὰ χέρια μου δυὸ ἀπὸ τὰ πρῶτα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ: ΤΟ ΠΟΝΤΙΑΚΟ (θέατρο, τέχνη, γράμματα, ζωὴ) ποὺ ἐκδίδουν οἱ Πόντιοι κ. κ. Ν. Καπνὰς καὶ Γ. Λαμφίδης. Αὐτὸ τὸ συμπαθητικὸ ἔντυπο εἶναι κάτι τὸ πρωτότυπο καὶ τὸ ζωντανό, κάτι ποὺ θὰ πρέπει νὰ τὸ διαβάσουν ὄχι μόνον οἱ Πόντιοι, ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι τοῦ ξεριζωμένου ἀπ' τὴ Μικρασία καὶ τὴν Α. Θράκη Ἑλληνισμοῦ. Μέσα στίς μεστέες ἀπὸ ἐνδιαφέρον σελίδες του, θὰ δοῦν πῶς δουλεύουν οἱ ἀπὸ τὸν Πόντο πνευματικοὶ ἄνθρωποι, γιὰ τὴν περισυλλογὴ, κατὰταξι καὶ μελέτῃ τοῦ λαογραφικοῦ θησαυροῦ τῆς χαμένης τους πατρίδας. Θὰ δοῦν μὲ τί λαχτάρα, μὲ τί πάθος καὶ πόνο φροντίζουν γιὰ τὸ τραγούδι, τὸ χορὸ, τὸ ἀνέκδοτο, τὸ παραμῦθι, τὴν παροιμία τοῦ λαοῦ τους.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ. Ἡ πλούσια λαογραφικὴ κληρονομία γίνεται γι' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους μιὰ ἀστείρευτὴ πηγὴ ἀπ' τὰ νάματα τῆς ὁποίας ἀντλοῦν ὅ,τι πιο διαλεχτὸ ὑπάρχει, γιὰ νὰ τὸ συνεχίσουν, νὰ τὸ πλουτίσουν καὶ νὰ τὸ ἀναπτύξουν. Μιὰ πλειάδα νέων λογογράφων ξεπηδήσε μέσα ἀπ' αὐτὴ τὴν προσπάθεια, ποὺ καλλιιεργεῖ τὴν ποίησι στὴν Ποντιακὴ ντοπιολαλιά, τὸ διήγημα, τὸ θεατρικὸ ἔργο, τὴν ἐπιθεώρησι, τὸ σκέτς, τὸ εὐθυμογράφημα.

Καὶ ἡ κίνησι τοῦτῃ δὲν εἶναι καθόλου κλειστὴ καὶ περιορισμένη. Ἀγκαλιάζει ἑκατοντάδες πνευματικῶν ἀνθρώπων σ' ὅλη τὴν χώρα, ἀπὸ τὶς ἀκριτικὲς περιοχὲς τῶν βореῖων συνόρων μας ἕως τὰ μεγάλα κοσμοπολιτικὰ κέντρα. Εἶναι μιὰ δύναμι ἀκατάλυτη καὶ ζωογόνῃ, ποὺ συνεγείρει ὅλο τὸ ποντιακὸ στοιχεῖο, τὸ κάνει νὰ δρᾷ, νὰ σφιχτοδένη τὴ ζωὴ του, νὰ ἀνεβάξῃ τὸ πνευματικὸ καὶ πολιτιστικὸ του ἐπίπεδο.

Δεκάδες σύλλογοι, ὅπου ὑπάρχει καὶ ζῇ Ποντιακὸ στοιχεῖο, συνεισφέρουν σ' αὐτὸ τὸ ἔργο, προσθέτουν τὸ δικό τους πετραδάκι στὸ οἰκοδόμημα τοῦ Ποντιακοῦ πολιτισμοῦ: Οἱ «Ἀργοναῦται - Κομνηνοὶ» στὴν Καλλιθέα, ἡ «Ἐνωσις Ποντίων Πειραιῶς», ὁ ψυχαγωγικὸς ὁμίλος «Εὐξείνου Λέσχης» Θεσσαλονίκης, ὁ «Ποντιακὸς Θεατρικὸς Ὁμίλος Ἀθηνῶν», ἡ «Ἐνωσις Ποντίων Νικαίας — Κορυδαλλοῦ», ἡ «Μέριμνα Ποντίων Κυριῶν» στὴ Θεσσαλονίκη, ὁ «Ἐξωραϊστι-

κὸς Σύλλογος Σουρμένων» στὴν Ἀθήνα, ἡ «Ἀδελφότης Ποντίων Παγκρατίου» καὶ δεκάδες ἄλλοι.

Ἡ ὅλη προσπάθεια ἀντικαθερπύζεται στὸ «Ἀρχεῖον τοῦ Πόντου», στὰ «Ποντιακὰ Φύλλα» (1935), στὴν «Ποντιακὴ Ἑστία» ποὺ ἐκδίδεται στὴ Θεσσαλονίκη καὶ στὸ «Ποντιακὸ» (θέατρο, τέχνη, γράμματα, ζωὴ), ποὺ ἐκδίδεται στὴν Ἀθήνα, καθὼς καὶ στὰ «Χρονικὰ τοῦ Πόντου».

Στὴν πνευματικὴ αὐτὴ ἀνέλιξι συντελοῦν, ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους, οἱ κ. κ. Γ. Λαμφίδης, συγγραφεὺς, Χρῆστος Δημάρχου λογογράφος - καλλιτέχνης, μὲ τὸν σπαρταριστὸ του τύπο τῆς «Παλάσας Μολυβοῦς» καὶ τὸ ἄλλο ἔργο του, Σ. Λιανίδης, θεατρικὸς συγγραφεὺς - φιλόλογος, Φίλων Κτενίδης, θεατρικὸς συγγραφεὺς, ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ «Ποντιακὴ Ἑστία», Ε. Τομπουλῆς, Δ. Κουτσογιαννόπουλος, Ε. Μικρόπουλος, Ε. Καρατζᾶς, Ι. Παπαδόπουλος, Ι. Ἀλεξανδρίδης, Γ. Σουρμελῆς, Κ. Μακρίδης, Χ. Ψωμιάδης τοῦ Συλλόγου «Ἀργοναῦται — Κομνηνοί», Νίκος Σπανίδης, καλλιτέχνης, Ξένος Ξενίτας («Ἀσγλου») λογογράφος - λαογράφος, Μίμης Λέντης (Δ. Μισαπλίδης) συγγραφεὺς, Λ. Ἰασιωνίδης ὑπουργός, Γ. Σουρμελίδης καθηγητῆς, Φ. Στεφανίδης, Ν. Καπνὰς, Βλ. Γραμματικόπουλος, Χ. Μπαϊρακτάρης, Π. Σαραφίδης, Σ. Ξανθοπούλου, Τριανταφυλλίδης, Γ. Τσουλφᾶς, Γῶγος Πετρίδης, Τσαβταρίδης, Κωτίδης, Βουτυρᾶς, Ἐλευθεριάδης, Κυριακίδης Κοκοῖδης κ.λ.π. Ἐπίσης αἱ Φρ. Καλαϊτζίδου, Φαλτοπούλου, Σοφία Πανίδου, Ο. Μαυροκεφαλίδου, Μ. Λεωνίδου, Ἀλεξ. Χατζηκίδου, Δ. Ἐμμανουηλίδου, Ο. Τσομίδου κ.λ.π.

Τομεῖς στοὺς ὁποίους ξεδιπλώνεται ἡ δράσις τῶν Ποντίων εἶναι: Ποντιακὴ ποίησις δημοτικὴ καὶ σύγχρονη, μουσικὴ, χορὸς, θέατρο, ἐπιθεώρησις, σκέτς, ἐκδρομές, διαλέξεις, ραδιοφωνικὲς ἐκπομπές, ἐκδόσεις, κοινωνικὴ ἀντιληψις, λαογραφικὸ ὕλικό, ζωγραφικὴ κλπ.

Δὲν μπορούμε παρὰ νὰ τονίσουμε αὐτὴ τὴν ὑποδειγματικὴ ἐθνικὴ ἐργασία ποὺ γίνεται ἀπὸ τοὺς Ποντίους καὶ νὰ τὴν φέρουμε σὰν παράδειγμα στὸν ὑπόλοιπο ξεριζωμένο Ἑλληνισμό, ποὺ μένει στίς μεγάλες πόλεις καὶ τὰ βιομηχανικὰ προάστεια. Ἀσφαλῶς κάτι γίνεται ἀπὸ ἄλλους τοπικοὺς συλλόγους, ἀλλὰ τὸ συστημα-

ὅπου τὸ πόδι βρίσκεται σ' ἓνα συνεχὲς ἀναπήδημα ἢ «σοῦστα», ὅπως λέμε στὴ χορευτικὴ γλῶσσα, μποροῦν νὰ χορευθοῦν μόνον ἀπὸ ἐξασκημένους χορευτὲς ποὺ ἀπὸ χρόνια γύμνασαν τοὺς μῦς καὶ τὸ σῶμα τους.

Δυστυχῶς ὁ λαϊκὸς αὐτὸς θησαυρὸς τῶν ποντιακῶν χορῶν μένει βασικὰ ἀνεκμετάλλευτος. Ἐλάχιστος κόσμος γνωρίζει ὅτι ὑπάρχουν αὐτοὶ οἱ χοροὶ, ἀκόμη δὲ λιγώτεροι εἶναι αὐτοὶ ποὺ μποροῦν νὰ τοὺς χορέψουν. Μιὰ κίνησι ποὺ θὰ τοὺς ἀναζωογονοῦσε καὶ θὰ τοὺς ἔφερνε ξανά στὸ φῶς, ποὺ θὰ τοὺς μάθαινε σὲ κάθε πρόθυμο νέο καὶ κοπέλλα, θάταν

εὐχρὴς ἔργον. Ἐχοντας αὐτὸ ὑπ' ὄφιν μου καὶ θέλοντας κι' ἐγὼ νὰ συμβάλλω ὅσο μπορῶ σ' αὐτὴ τὴν προσπάθεια, παρακολούθησα τὶς νυχτερινὲς πρόβες τοῦ Θεατρικοῦ Ὁμίλου Ἀθηνῶν. Μὲ πραγματικὴ δὲ κατὰπληξι καὶ θαυμασμό εἶδα αὐτοὺς τοὺς νέους καὶ νέες ποὺ μὲ ἀγάπη κι' ἀκούραστο ἐνθουσιασμό προσπαθοῦν, μετὰ ἀπὸ μιὰ κουραστικὴ μέρῃ δουλειᾶς, νὰ ξαναζωντανέψουν τοὺς γραφικοὺς χοροὺς τῶν προγόνων τους. Εἶναι ἄξιοι κάθε ἐπαίνου ἀλλὰ καὶ ὁ κόπος τους δίνεται γιὰ ἓνα θαυμάσιο κι' ἀξιόλογο ἔργο.

Μ. Μ.

ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Ἡ «Εὐλοῖα»

ΣΤΑ ΠΑΛΙΑ τὰ χρόνια, σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ χωριά τῆς Γαράσαρης ὁ παπᾶς «έκοιμήθη», ὅπως ἦταν συνήθεια νὰ λένε τότε γιὰ τοὺς ἱερωμένους ποὺ πέθαιναν.

Ἀμέσως «συνεκλήθη ἡ Δημογεροντία» νὰ ἐκλέξῃ τὸ διάδοχό του, τὸν πιὸ κατάλληλο, μὲ τὴν ἰδιαίτερη φροντίδα νὰ μὴν ἔχῃ ὁ καινούργιος τὶς ἰδιότητες τοῦ παλίου, ποὺ ἦταν «παλλὰ σέρτς παπᾶς».

Ὑστερα ἀπὸ παλῶρη σύσκεψη οἱ «Μεϊζετέρ» ἀποφάσισαν νὰ χειροτονήσουν παπᾶ τοῦ χωριοῦ ἓνα καλσκάγαθο γεροντάκι, τὸν Μπάρμπα Θωμᾶ, ἔστω καὶ μὲ τὴ βία, ἂν αὐτὸς θὰ εἶχε ἀντιρρήσεις.

Ὁ Μπάρμα - Θωμᾶς ἦταν πράγματι ἓνας καλὸτατος ἀνθρώπος, «ἀνθρώπος τοῦ Θεοῦ» ποὺ λέει κι' ὁ λόγος, μὰ ὁλό-τελα ἀγράμματος. Κι ἀκόμα ἦταν ἀδέξιος τόσο ποὺ τὰ ροζιασμένα χέρια του δὲν κατάφερναν νὰ σχηματίσουν τὸ χαρακτηριστικὸ ἐκεῖνο σύμπλεγμα τῶν δακτύλων ποὺ εἶναι τὸ σημεῖο τῆς «Εὐλοῖας».

Τοῦ ζωγράφησαν τότε πάνω σ' ἓνα χαρτὶ ἓνα χέρι ποὺ εὐλογεῖ γιὰ νὰ τὸ ἔχει σὰν ὑπόδειγμα στὴν ὥρα τῆς ἀνάγκης.

Ἔτσι ὁ Μπάρμα - Θωμᾶς ἔγινε Παπᾶ - Θωμᾶς.

Κάποια μέρα ὁ παπα - Θωμᾶς κατηφόριζε κατὰ τὴν Ἀγορά. Ἐξω ἀπὸ τὸ φούρνο τῆς γειτονιάς τοῦ ἔκοψε τὸ δρόμο ἡ «θεῖα - μ' ἡ Συμέλα».

— Πάτερ, νὰ ἔχω τὴν εὐχή - σ', εὐλόησον τὰ ψωμιά -μ'!

Εἶχε ζυμώσει κεῖνη τὴν ἡμέρα καὶ τώρα μὲ γεμάτο τὸ πιανέρι τῆς ψωμιά γύριζε στὸ σπίτι.

Ὁ παπα - Θωμᾶς ἔβαλε τὸ χέρι στὸν κόρφο του ψάχνοντας γιὰ τὸ χαρ-

τικὸ ἔργο τῶν Ποντίων νομίζω πὼς εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ξεχωριστά.

Φαίνεται πὼς ψυχὴ γι' αὐτὴ τὴν πνευματικὴ κίνησι τῶν Ποντίων εἶνε ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ἡ Καλλιθέα. Καὶ ἡ «Φωνὴ τῶν Προαστείων» θεωρεῖ χρέος πρὸς τοὺς ἀναγνώστες τῆς καὶ ἰδιαίτερα τῶν βιομηχανικῶν προαστείων, νὰ ἐπισκεφθῇ πολὺ σύντομα τοῦλάχιστο τὴν Καλλιθέα, νὰ δῇ ἀπὸ κοντὰ αὐτὴν τὴν πνευματικὴ ὁδοὶ τοῦ ξεριζωμένου Ἑλληνισμοῦ καὶ νὰ τὴν παρουσιάσῃ περισσότερο ἐκτεταμένα.

11 Νοεμβρίου 1950. Α. ΜΑΡΜΑΡΙΝΟΣ

(Ἀπὸ τὴν «Φωνὴν τῶν Προαστείων»)

τὶ - ὑπόδειγμα τῆς εὐλογίας. Ψάχνει δεξιά, ψάχνει ἀριστερά, τοῦ κάκου.

— Μὴ τὴν πίστη-σ', λέει ἀνήσυχος, τὸν χαρτὶν ἔχᾳθεν.

Καὶ μὲ τὴν εὐστροφία ποὺ εἶχε στὸ μεταξὺ ἀποκτήσῃ μὲ τὴν ἄσκηση τῶν ἱερατικῶν του καθηκόντων τῆς εἴτε:

— Εὐλογημέντσα, ἡ εὐλοῖα - μ' ἐροῦ-ξεν στὴ βράκα - μ'!

Ε. ΤΟΜΠΟΥΛΗΣ

★

Ὑποβελεὺς Ἀ-ρ πης

Παραμονὴ τοῦ Ἁγίου - Γιώργη εἶχανε καλέσει τὸν ὁμιλό μας σ' ἓνα ἑλληνικὸ χωριό — ἡ ἱστορία μας γίνεται στὴν Ρωσία — νὰ δώσουμε μιὰ παράσταση. Ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα ξεκινήσαμε μὲ τ' ἀμάξια ποὺ ἐπροθυμοποιήθηκαν νὰ μᾶς στείλουν οἱ χωρικοί. Στὸ χωριό μᾶς ἔγινε ἐξαιρετικὴ ὑποδοχὴ καὶ θαρῶ πὼς ἀκούω ἀκόμη τὶς φωνὲς τῶν χωρικῶν:

— Ἐρθανε τ' ἐμέτερον οἱ ἀρτίστ'.

Μᾶς μοίρασαν στὰ καλύτερα σπιτία καὶ τὴν ἐπομένη ἀνήμερα τοῦ Ἁγίου - Γιώργη θὰ δίναμε τὴν παράσταση.

Μερικοὶ ἀπὸ τὰ παιδιὰ προτιμήσαμε νὰ περάσουμε τὴ βραδιά μας στὶς αἴθουσες τοῦ σχολείου, ὅπου θὰ δινόταν καὶ ἡ παράσταση, γιὰ νὰχομε περισσό-τερη ἐλευθερία κινήσεων. Μαζί μας ἔμεινε καὶ τὸ θρυλικὸ ντουέτο — Κριεζῆς καὶ ὑποβελεὺς. Τὸν Κριεζῆ, τὸν Βενιαμὶν τοῦ ὁμίλου, δὲν μπορούσε νὰ τὸν χωνέψῃ ὁ ἀγαθώτατος κατὰ τ' ἄλλα, ἀλλὰ λιγάκι «στραβόξυλο» ὑποβελεὺς τοῦ ὁμίλου. Κατὰ τὰ ἡμερώματα ὁ Κριεζῆς — πειραχτήρι δίχως ταίρι — σηκώνε-ται, προμηθεύεται ἀρκετὸ φούμο ἀπὸ τὸ σωλῆνα τῆς σόμπας, μαυρίζει ὅλο τὸ πρόσωπο τοῦ ὑποβελεῆ, ποὺ κοιμό-ταν μακάρια, καὶ ζωγραφίζει γένεια καὶ μουστάκια στοὺς δυὸ ἄλλους πα-ρακοιμωμένους.

Τὸ τί ἔγινε ὅταν σηκώθηκαν ἀπὸ τὰ κρεβάτια τους εἶναι ἀπερίγραπτο. Κοί-ταγε ἡ περίφημη τριάδα ὁ ἓνας τὸν ἄλλο καὶ ξεκαρδιζότανε στὰ γέλια. Ὁ ὑπο-βελεὺς βαστοῦσε τὴν κοιλιά του ἀπὸ τὰ γέλια μπροστὰ στοὺς γενειοφόρους μου-στακαλῆδες τῆς παρέας του. Κι' αὐτοὶ κοίταγαν ἐκεῖνον καὶ σκάζανε στὰ γέλια.

Κι' ἔτσι ὁ φίλος ὑποβελεὺς πρὸς ποτὲ του δὲν εἶχε κατορθώσῃ νὰ γίνῃ μέλος τῆς «ράμπης» ἔγινε χάρις στὸν Κριεζῆ «Ἀ-ράμπης».

ΞΕΝΗΤΕΜΕΝΟΣ ΣΙΝΩΠΕΥΣ

ΜΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ

Η ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΣΤΕΓΗ ΝΙΚΑΙΑΣ - ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ

Ἡ «Ἐνώσις Ποντίων Νικαίας - Κορυδαλλοῦ» πού ἀριθμεῖ λίγους μήνες ζωῆς ἀπ' τὴν ἱδρυσὴ της, ἔδειξε ὅτι θέλει νὰ παρουσιάσῃ κάτι τὸ δημιουργικὸ, κάτι τὸ ὠφέλιμο γιὰ τὰ μέλη της καὶ γιὰ τοὺς συμπολίτες της γενικά. Ἐκτὸς τῆς ἄλλης ψυχαγωγικῆς καὶ μορφωτικῆς ἐργασίας πού ἀνέλαβε, ἔβαλε γιὰ σκοπὸ της νὰ ἱδρύσῃ μιὰ «Ποντιακὴ Στέγη» γιὰ τὴν περιοχὴ Νικαίας - Κορυδαλλοῦ. Ὁ πρόεδρος τῆς προσωρινῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἐνώσεως κ. Ἡλ. Σπανάκης, διακεκριμένος πολιτικὸς μηχανικὸς — ἀρχιτέκτων, σὲ μιὰ συνέντευξί του εἶπε:

«Ἡ Στέγη αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ... Κιβωτὸς τῶν Ποντιακῶν παραδόσεων καὶ ὁ φάρος τοῦ πολιτισμοῦ διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν νέων, ὅχι μόνον τῶν Ποντίων νέων, ἀλλὰ καὶ κάθε συμπολίτου».

Τὸ ἔργο γιὰ τὴν Ποντιακὴ Στέγη τὸ ἐπελήφθη ἡ Προσωρινὴ Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐνώσεως καὶ ἐμπνευστὴς του ἦταν ὁ κ. Χρήστος Θεοδωρίδης. Σὲ μιὰ εἰδικὰ συνέλευσι ἐνεκρίθη ὁμοφώνως καὶ ἐξελέγη 30μελὴς ἐπιτροπὴ ἀπὸ ἐγκρίτους Ποντίους, ἡ ὁποία ἐξέλεξε μιὰ

5μελὴ Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ ἀπὸ τοὺς κ. κ. Χρ. Θεοδωρίδην, Πρόεδρον, Ἡλ. Θεοφύλακτον, Γεν. Γραμματέα, Ἀλέξ. Χρηματοπούλου, Ταμίαν καὶ Γεωργ. Παπαδοπούλου, Γεωργ. Γουστουρίδη, ὡς μελῶν.

Στὸν πρῶτο κατάλογο πού ἀνοίχτηκε γιὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς Στέγης, οἱ κατωτέρω ἐνεγράφησαν γιὰ τὰ ἐξῆς ποσά:

Χ. Θεοδωρίδης 2.000.000, Θ. Κωφίδης 1.000.000, Γ. Γουστουρίδης 1.000.000, Χ. Χρηματοπούλος 1.000.000, Χ. Ποζατζίδης 700.000, Γ. Σακκάς 500.000, Η. Σπανάκης 500.000, Α. Βασιλειάδης 500.000, Ν. Θ. Παπαδόπουλος 500.000, Δ. Κωνσταντινίδης 300.000, Γ. Σαλαλίδης 300.000, Π. Τουμανίδης 250.000, Κ. Συμεωνίδης 200.000, Κ. Τερκεσίδης 200.000, Σ. Καραβασιλειάδης 200.000, Γ. Γεωργιάδης 200.000, Π. Μαλαματίδης 200.000, Ι. Συμεωνίδης 200.000, Η. Θεοφύλακτόπουλος 100.000, Ε. Κατενίδης, Γ. Παπαδόπουλος, Κ. Τουμανίδης, Κ. Παπαδόπουλος, Δ. Γρηγοριάδης ἀπὸ 100.000, Κ. Ἀμοιρίδης 50.000 καὶ Κ. Θωίδης μιὰ χρυσὴ λίρα.

Ὁ πρόεδρος τοῦ ποντιακοῦ θεατρικοῦ Ὁμίλου κ. Ε. Ἰωαννίδης (σὸ μέσον), ὁ ἀντιπρόεδρος κ. Α. Τερζόπουλος (πρῶτος ἀριστερά), ὁ Γ. Γραμματεὺς κ. Ν. Καπνὰς, δεξιὰ

ΤΑ 35 ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ ΤΟΥ κ. Α. ΜΟΡΙΑΝΩΒ

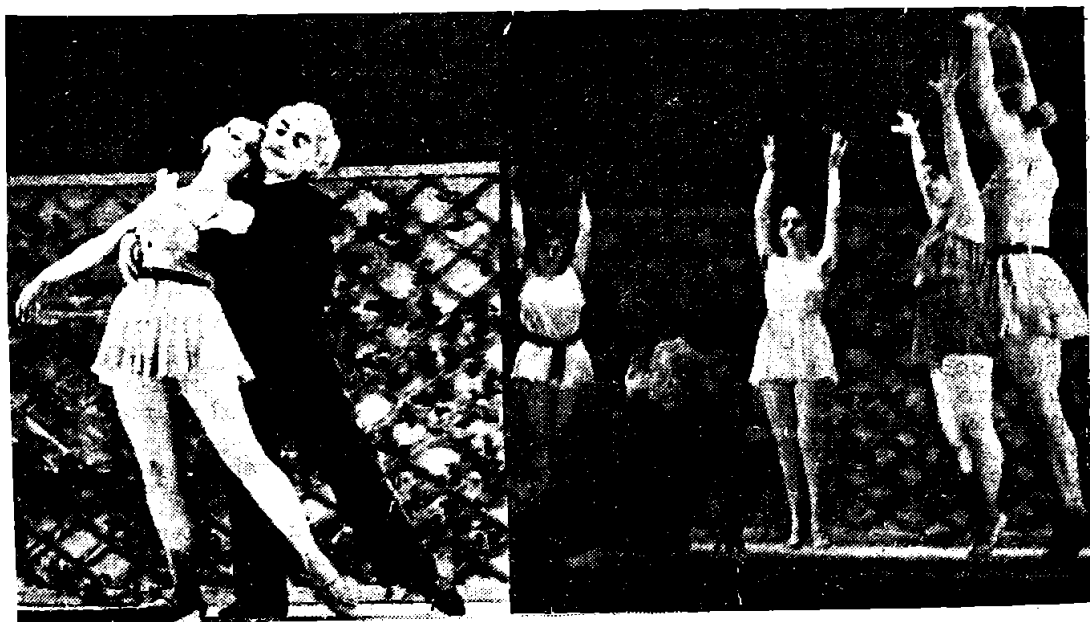
Ο ἐξάιρετος καλλιτέχνης τῶν κλασσικῶν χορῶν κ. Α. Μοριάνωβ γιόρτασε στὶς 10 Δεκεμβρίου στὸ θέατρο «Ρέξ» τὰ 35 χρόνια τῆς καλλιτεχνικῆς του δράσεως. Τὸ περιοδικό μας στὸ 2ο τεύχος του παρουσίασε στοὺς ἀναγνώστες του τὸν διαλεχτὸ Πόντιο καλλιτέχνη ποὺ δοξάζει καὶ τὴ γενέτειρά του καὶ τὴν πατρίδα του τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ ἀναμφισβήτητο ταλέντο του.

Ὁ χορὸς, καὶ μάλιστα ὁ κλασσικὸς χορὸς μὲ τὴν αὐστηρότητά του, εἶναι γιὰ τὸν κ. Μοριάνωβ ἡ ζωὴ του, ὅπως ἐπαναλαμβάνει συχνά. Δίνει στὴν κίνηση, στὴν ἔκφραση τοῦ προσώπου, στὰ τινάγματα τοῦ σώματος, στὶς φρικιᾶσεις ἐκεῖνες τῶν μουσικῶν στροφῶν ποὺ τὶς ἀκολουθοῦν τὰ γυμνασμένα καὶ σφριγηλὰ σώματα τῶν μαθητριῶν του, ἕναν ἰδιαιτέρο, δικό του ἐντελὼς τόνο. Στὴν κάθε κίνηση καὶ στὴν πιὸ παραμικρὴ ὑπάρχει ἡ «ψυχὴ», τὸ δαιμόνιο τοῦ καλλιτέχνη ποὺ ἐνσαρκώνεται δημιουργικὰ στὰ νέα ἀστέρια ποὺ θὰ λαμπρύνουν τὸ ἑλληνικὸ χορευτικὸ στερέωμα. Μία χειρονομία του, ἕνα νεῦμα του γίνεται ἀμέσως κατανοητὸ ἀπ' τὰ νεαρὰ βλαστάρια, γιὰτὶ ὁ καλλιτέχνης ξέρεي νὰ

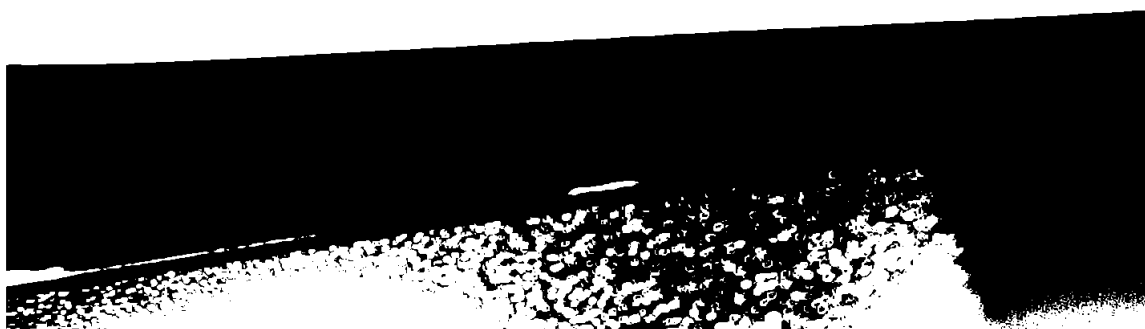
μεταδώσῃ τὸ «ἱερὸν πῦρ» ποὺ καίει ἐσωτερικὰ στοὺς διδασκομένους του.

Αὐστηρὸς στὴν ἐπιλογὴ τῆς κλασσικῆς μουσικῆς, δὲν δέχεται κανένα συμβιβασμὸ πρὸς κάθε νέα μουσικὴ κατεύθυνσι. Δὲν δέχεται κανένα συμβιβασμὸ πρὸς τὶς «νέες φόρμες» τοῦ χοροῦ, ἀκολουθεῖ τὴ μεγάλη καὶ δοξασμένη παράδοση τῶν Ρώσων κλασσικῶν τοῦ χοροῦ ἀπ' τοὺς ὁποίους πῆρε τὰ πρῶτα διδάγματα.

Στὰ 35 χρόνια του παρουσίασε ἕνα αὐστηρὰ διαλεγμένο πρόγραμμα μὲ δικές του ἐντελῶς χορευτικὲς συνθέσεις. Μέσα ἀπ' αὐτὸ τὸ ἐκλεκτὸ πρόγραμμα ξεχωριστὴ θέσι εἶχαν τὸ «Ὀνειρο τοῦ καλλιτέχνη» καὶ ὁ «Τρελλὸς καὶ τ' ἀλητόπαιδα» στὰ ὁποῖα πῆρε μέρος καὶ ἔδωσε τὴ δημιουργικὴ του πνοή. Σπάνια ἡ Ἀθήνα ἀπόλαυσε ἕνα παρόμοιο θέαμα. Ὁ κ. Α. Ἐρενίδης εἶναι μιὰ ἐπίσης δική του καὶ Ἑλληνικὴ δόξα γιὰτὶ βγήκε ἀπ' τὰ χέρια τοῦ Δασκάλου ὁ ἄξιος αὐτὸς χορευτὴς ποὺ χορεύει στὴ «Λυρικὴ Σκηνή». Εἶναι εὐλύγιστος, σβέλτος καὶ ἀκούραστος. Οἱ Διδες Ν. Συριοπούλου, Η Ζού-

Δυὸ ἀπόψεις ἀπ' τὸ «Ὀνειρο τοῦ καλλιτέχνη» μὲ τὸν κ. Μοριάνωβ καὶ τὶς μαθητρίες του δίδες Ν. Συριοπούλου, Η. Ζούκουβα, Α. Μπέλλου καὶ Ε. Μουρίκη.

ΠΕΖΟΙ ΡΥΘΜΟΙ

ΤΟΥ Ν. Ι. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΟΜΕΝΗΣ

Φ ΤΩΧΟ μου λουλούδι, από την ώρα που σέ πήρα, σ' έχω έδω μπροστά ωραίο σαν την έλπίδα μου και σφριγηλό σαν τον πόθο μου! Φρόντισα και σ' έβαλα στο μικρό αυτό άνθοςγάλι, θύμηση της 'Αγάπης μου, που ήθελα να μυρώσεις και να στολίσεις απόψε, γλυκό μου λουλούδι...

Περνούσε ή ώρα... και σέ κοίταζα· σέ είδα να γέρνεις λιγάκι και μου φάνηκες, πώς ήθελες να μου μιλήσεις, πώς μου μίλησες και μου είπες:

—'Υπόμενε! πρέπει να υπομένεις! "Αν με βλέπεις να γέρνω και να τρέμω, γέρνω γιατί άδημονώ, και τρέμω γιατί νιώθω, πώς μου ξεφεύγει σιγά σιγά ή έλπίδα μου, όπως και σύ άδημονείς και τρέμεις, γιατί νιώθεις πώς σθénεται σιγά σιγά ή έλπίδα σου... 'Αλλά υπόμενε, όπως υπομένω κ' έγώ έδω στο άνθοςγάλι το μικρό, θύμηση της 'Αγάπης σου που περιμένεις για να μυρώσεις απόψε!...

Και περνούσε ακόμα ή ώρα, και σέ κοίταξα και πάλι. Μου φάνηκες πώς ήθελες να μου μιλήσεις, πώς μου μίλησες και μου είπες: — 'Υπόμενε, πρέπει να υπομένεις! "Αν με βλέπεις να γέρνω πιο πολύ τώρα, γέρνω γιατί νιώθω να με βαραίνει ή άμφιβολία που έδιωξε πια την έλπίδα μου, όπως και σύ γέρνεις πιο πολύ γιατί άρχισε ή άμφιβολία να διώχνει την έλπίδα σου... κι άρχισε ή άγωνία να παραδérνει την ψυχή

κοβα, Α. Μπέλλου, Ε. Μουρίκη, Μ. Μιχαλάκη, και Α. 'Αργυροπούλου είναι ένα έξαιρετικό μπουκέτο όλόδροσων λουλουδιών μαθητριών του που στεφάνωσε άντάξια το μεγάλο τους Δάσκαλο στη γιορτή των 35 χρόνων του. Πειθαρχημένες, εύλύγιστες, τεχνικά κατηρτισμένες, έδωσαν την καλλιτεχνική εκείνη φρικίαση που τους ένεφύσησε ο κ. Μοριάνωβ.

Είμαστε υπερήφανοι για το καλλιτεχνικό ταλέντο του κ. Μοριάνωβ και ως Έλληνες και ως συμπατριώτες του.

Γ. Α.

σου. 'Αλλά υπόμενε, πρέπει να υπομένεις, όπως υπομένω κ' έγώ έδω στο μικρό άνθοςγάλι, δώρο της 'Αγάπης σου που περιμένεις να μυρώσεις και να στολίσεις απόψε...

Και ήρθε πια το σούρουπο κι άρχισε το σκοτάδι να πέφτει άπάνω σου κι άπάνω μου, φτωχό μου λουλούδι. Και δέν ήρθε ή 'Αγάπη μου, που ήθελα να μυρώσεις και να στολίσεις απόψε... Σε κοίταξα και σέ είδα μέσα στο σκόφωτο, να γέρνεις ακόμα πιο πολύ, μαραμένο και άτονο. Και μου φάνηκες πώς μου μίλησες και μου είπες: 'Υπόμενε! βλέπεις; πρέπει να υπομένεις. Κοίταξέ με πώς γέρνω μαραμένο και άτονο! "Έχασα την έλπίδα μου και με βαραίνει ο πόνος, όπως και σύ έχασες πια την έλπίδα σου και σέ βαραίνει ο πόνος και γέρνεις!... 'Αλλά υπόμενε, πρέπει να υπομένεις, όπως υπομένω κ' έγώ τη μοίρα μου έδω στο μικρό άνθοςγάλι, θύμηση τελική της 'Αγάπης σου που ήθελες να μυρώσεις και να στολίσεις απόψε!...

ΤΟΥ ΣΙΦΟΥΝΑ ΤΟ ΘΥΜΑ

Τή θάλασσα την τάραξε ξάφνου το ξε-
(ροβόρι
και μιὰ μπρατσέρα στ' άνοιχτά παλεύει
(μέ το κύμα,
πότε χτυπιέται στα πλευρά και πότε
(πρύμη - πλώρη,
ένω ή νύχτα προχωρεί μέ το στρωτό της
(βήμα.

Ξάρτια, πανιά κι άρματωσιές ο σίφου-
(νας τὰ σχίζει
κι άρπάζει το τιμόνι της και τὰ κα-
(τάρτια σπάζει!
Τ' άμπάρι της γοργά γοργά νερό κι
(άφρους γεμίζει,
κ' ή καταχνιά πέφτει βαρειά μέ μιās
(και τη σκεπάζει...

Νύχτα και μόρα πέρασαν. Είναι τώρα
(γαλήνη.
Κάποια συντρίμια δείχνουνε του σίφου-
(να το θυμά!
'Η θάλασσα στον ούρανό χαμογελά, και
(δίνει
φιλιὰ στα βράχια του γιαλού χαρούμενο
(το κύμα.

ΘΕΟΔΩΡ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ

“‘Αλλοῦ τ’ ὄρωμαν κι ἄλλοῦ τὸ θάμαν,”

τῶν Θ. Ἀργυροπούλου
καὶ Θ. Κριεζῆ

Θέατρον «Ρέξ» 19-11-1950

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΡΙΕΖΗΣ

Τὸ «Ἄλλοῦ τ’ ὄρωμαν κι’ ἄλλοῦ τὸ θάμαν» ἐγκαινιάσκει τὴ νέα θεατρικὴ περίοδο (1950 — 1951) τοῦ Ποντιακοῦ Ὁμίλου. Ἡ ἐπιτυχία του ἀποτελεῖ ἕναν εὐτυχὴ οἰωνὸν γιὰ τὴ νέα Διοίκηση τοῦ Ὁμίλου, πού παρέστη στὴν παράσταση καὶ ἀνέθεσε στὸν Ἀντιπρόεδρο κ. Ἀντ. Τερζόπουλο νὰ τὴν προλογίσῃ. Τὸ μικρὸ προλόγισμα τοῦ κ. Ἀντιπροέδρου ἐτοποθέτησε τὸ ἔργο τοῦ Θεατρικοῦ Ὁμίλου καὶ τὴν ὥραία του προσπάθεια γύρω ἀπὸ τὸ Ποντιακὸ θέατρο μέσα στὰ παμποντιακὰ πλαίσια, ὅπου εἶναι ἄλλως τε κι’ ἡ θέση του. Πάντιοι καὶ μὴ, — φίλοι θερμοὶ τοῦ ποντιακοῦ θεάτρου — πού εἶχαν κατακλύσει κυριολεκτικῶς τὸ «Ρέξ» τὸν κατεχειροκρότησαν καὶ ἔτσι ἡ παράσταση ἄρχισε μέσα σὲ παλλόμενη ποντιακὴ ἀτμόσφαιρα.

Ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου ξετυλίγεται στὴν Τραπεζούντα, σ’ ἕνα μεσαῖο ἀστικὸ περιβάλλον, κι’ ἐπομένως ἀντικαθρεφτίζει τὴν κοινωνικὴ ζωὴ τῆς μέσης ἀστικῆς οἰκογένειας. Ὁ Ἄνδρος Ἀρχοντίδης, καδάζης (κλητήρας) τοῦ Ρωσικοῦ Προξενείου, εἶναι ἕνας ἀπλὸς καὶ πρακτικὸς ἄνθρωπος, τύπος καλοῦ οἰκογενεάρχου, χωρὶς ψευδαισθήσεις κι’ αὐταπάτες. Ἡ Παρθενόπη ὅμως, ἡ γυναῖκα του, ἔχει τελείως διαφορετικὸ χαρακτῆρα. Ζῇ μέσα σὲ διαρκή, λίγο ὑπερτροφικὴ, καὶ φιλόδοξη ἐνεργητικότητά, πού ντύνεται ὀλοένα χτυπητὴ ἐπιδειχτικότητα, ἀντιληπτὴ σ’ ὅλο τὸ περιβάλλον της. Φυσικὰ τρέφει μεγάλα ὄνειρα γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς κόρης της, τῆς Εὐρώς, μαθητριάς τοῦ Παρθενόπουλου. Τὶς ἡμέρες αὐτὲς ἐρχεται ἀπὸ τὴ Ρουμανία ὁ Νούφριος Χρηματοπώλης, πλούσιος ἐμπορευόμενος, πού κατὰ τὴ γνώμη τοῦ Πάντσου τοῦ Ἐξώτχαλη, φίλου τῆς οἰκογένειας, θέλει νὰ παντρευθῇ κορίτσι ἀπὸ τὸν τόπο του. Ἡ εὐκαιρία φαίνεται πολὺτιμη στὴν Παρθενόπη πού μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Πάντσου ἐλπίζει νὰ τὸν κἀν γαμπρό της καὶ βρίσκει εὐκαιρία νὰ τὸν καλέσῃ στὸ σπίτι της στὰ γενέθλια τῆς κόρης της. Στὸ σπίτι φιλοξενεῖται κι’ ἡ Λισάφ, ἡ χωριατοπούλα, ἀνεψιά της, πού μὲ τὴν ἀφέλεια καὶ τὴν ἀπλὴ τῆς ἐξυπνάδα, καθάρια σὰν τὸν οὐρανὸ τοῦ χωριοῦ της, τραβάει τὴν προσοχὴ τοῦ Νούφριου στὴ βραδυὰ τῆς γιορτῆς. Ἔτσι τὰ ὄνειρα τῆς Παρθενόπης διαλύονται καὶ ὁ πλούσιος γαμπρὸς παντρεύεται τὴ χωριατοπούλα, πρὸς μεγάλη ἐκπλήξη ὅλων.

Τὸ δίδυμο ἔργο βρῆκε στὸ πρόσωπο τῶν συγγραφέων του καλοὺς τεχνίτες τοῦ θεάτρου. Ἡ ψυχολογία του, ἡ γοργότητά του, ἡ ἐσωτερικὴ συνοχὴ του καὶ πρὸ παντὸς ἡ ἀπλὴ κι’ ἀνεπιτήδευτὴ ἀλήθεια του ἐστάθηκαν τὰ φανερά προσόντα του. Τυχηροὶ οἱ συγγραφεῖς κι’ ἀπὸ τὴν ἀποψη τοῦ ἀνεδασμάτος. Τὰ παιδιὰ καὶ τὰ κορίτσια τοῦ Ὁμίλου ἐπαιξαν σὰν ἕνα πειθαρχημένο σύνολο καὶ χωρὶς ὑπερβολὴ δὲν βρέθηκαν σχεδὸν οὔτε στιγμὴ ἔξω ἀπὸ τὸ ρόλο τους. Φυσικὰ ἐκδηλῶν ἦταν ἡ παρουσία τοῦ σκηνοθέτη μέσα στὸ συγκρατημένο παίξιμο. Νομίζω πὼς ἀξίζει ἰδιαίτερους ἐπαίνους ὁ κ. Κριεζῆς, πού κατάφερε αὐτὸ τὸ μικρὸ θαῦμα, μὲ τὴν ὑπομονητικὴ καὶ δημιουργικὴ του ἐργασία.

Στύλος ἀσάλευτος ὁ Ἄνδρος Ἀρχοντίδης, ὁ σοβαρὸς, γεμάτος φλογερὴ ἀγάπη στὸ Π. θέατρο παλαιόμαχος ἐρασιτέχνης Σταύρος Δεληκάρης, ὁ καδάζης, «καὶ παῦ, σὸ Ρούσικου τὸ Προξενεῖον». Ὑπῆρξε ἕνας καδάζης ντυμένος τὸ ρόλο του ἀπ’ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος μὲ τέτοια κατανόηση, πού ἡ παρουσία του κι’ ὅταν ἀκόμα ἔλειπε, πλανιόταν πάνω στὴ σκηνή. Ἀπέδωσε τὸν νηφάλιο, πρακτικὸ καὶ δίχως αὐταπάτες χαρακτῆρα τοῦ ρόλου μὲ πραγματικὴ τέχνη. Μὲ τὸ ὥραίο του παράστημα, τὴν βαρεῖα φωνή του, τὴν ἄρθρωσή του, τὴν ἡθοποιΐα του, ἀπέδωσε τὸν ρόλο του ἐκατὸ τοῖς ἐκατό.

Ἡ Ὀλγα Κυριακίδου ὑπῆρξε κι’ αὐτὴ πλάγι του μιὰ ἀντάξια Παρθενόπη. Μὲ ἀπλότητα καὶ μὲ λιτὰ ἐκφραστικὰ μέσα, ἔδωσε μὲ φυσικότητα τὸ ρόλο τῆς ἐπιδειχτικῆς καὶ μεγαλοπαρμένης «συζύγου τοῦ Καδάζη».

Ἡ Εὐρώ, παιγμένη ἀπὸ τὴ νεοσσὸ τοῦ Ποντιακοῦ Θεάτρου Ὀλυμπία Τσομίδου, ἦταν μιὰ ἀληθινὴ Τραπεζουντῖα μαθήτριά μὲ τὴν συγκρατημένη τσαχπινιά της καὶ τὴν ποντιακὴ κορμοστασιά της. Εἶναι μιὰ καινούργια ἀχτίδα στὸν ἐρασιτεχνικὸ ὀρίζοντά μας.

Μιὰ μικρὴ ἀποκάλυψη, μιὰ φευγαλέα μουσικὴ νότα, ἦταν ἡ Βέρα Ζαροτιάδου στὸ ρόλο τῆς Τσόφας τῆς ὑπηρετριάς. Στοιχεῖο καλὸ, πού μὲ καλλιέργεια θὰ μπορέσῃ ν’ ἀνθίσῃ.

Ἡ Μαρία Λεωνίδου στὸ ρόλο τῆς χωριατοπούλας Λισάφ, ὑπῆρξε ὅπως πάντα, μιὰ μελετημένη λεπτὴ ἐρασιτέχνης πού στὴν κρίσιμη στιγμὴ τοῦ ἔργου ἐπαιξε μὲ συγκίνηση

ΟΙ «ΚΡΥΦΟΙ»

(Συνέχεια από τη σελ. 103)

ΠΑΤΕΡΑΣ: "Ε, νά ξερες ντό ύ-
πόφερα...

ΠΑΙΔΙΑ: Πατέρα, κάθκα, κάθκα...

ΛΕΙΛΑ: Θα είσαι νεγκαζμένος,
κάθκα, άτόσον καιρόν πάντα έπερμέ-
ναμε-σε... Καί ό Σελίμ έλεεν κι' θα
έρται ό πατέραν-μ, κι' θα έσται...

ΣΕΛΙΜ: Ψέμματα, πατέρα, ψέμ-
ματα...

ΛΕΙΛΑ: Ναί, ψέμματα... Κι' ά-
πόψ' έποίκα την προσευχήμ-μ' και εί-
πα σόν Χριστόν νά στείλτσε και έ-
στειλε-σε... Είδες πατέρα;

ΣΕΛΙΜ: 'Αώρα θα είσαι πάντα μέ
τ' έμάς, άστυ κι' έν; Καί θα λές-μας
μεσέλια, θα λές-μας...

ΠΑΤΕΡΑΣ: "ντι θέλετεν... 'Εσύ
Σεφκιέ ντό κλαίς; Ντ' έπαθες;

ΜΗΤΕΡΑ: 'Εγώ πά κι' είξερω...
'Ασχήν χαρά-μ ίσως... Ντ' έξερω...

ΛΕΙΛΑ: 'Αντι νά κλαίς, μάνα, έ-
λα άς εύχαριστούμε την Παναγίαν και
τόν Χριστόν π' έστειλεν τόν πατέραν-
έμουν... 'Ελάτεν...

ΟΛΟΙ ΜΑΖΥ: "Άγιος ό Θεός, ά-
γιος ίσχυρός, άγιος άθάνατος...

ΛΕΙΛΑ (μόνη): Εύχαριστώ-σε
Χριστέ-μ π' έστειλες τόν πατέρα-μ,
π' έκσες έμέν την μικρέσαν Λειλά...

ΠΑΤΕΡΑΣ: Εύχαριστώ-σε, Θεέ-μ,
π' άξιώσές-με νά έλέπω ξάν την οικο-
γένεια-μ... 'Εσύ εγλύτωσες έμέν και
την γαρήν και τά παιδία-μ. 'Εσύ, τρα-
νόν τ' όνομα-σ...

('Απ' έξω άκούγεται τό τραγοϋδι
τών Χριστουγέννων).

ΑΥΛΑΙΑ

και τέχνη ζηλευτή. 'Η φυσική άφέλειά της κι'
εύγένειά της κατέκτησε τό κοινό.

Ό Πάντζος, ό Θ. Κριεζής, στόν 'Εξώτχα-
λη μάς έθύμησε την Τραπεζούντα. Τόσο, πού
θάλεγε κανείς πώς μέ την πληθωρική τέχνη
του ξεπέρασε άκόμα και τό ρόλο του.

Ό Νούφριος, ό πλούσιος γαμπρός, βρή-
κε στό πρόσωπο τού Στέλιου Ξανθόπουλο, τόν
γνήσιο έρμηνευτή του. Στην έρωτική έξομο-
λόγηση, τόσο άληθινή, τόσο γεμάτη λεπτή
συγκίνηση, έκανε πολλές καρδιές νά χτυπή-
σουν.

'Η Παλάσα, ή Καλλιόπη και ή "Αφρω, έρ-
μηνευμένες άπό την Όλια Μαυρκεφαλίδου,
τη Μαρία Χριστοφορίδου και τη Βενετία Τσα-
ραμιάδου, παρουσιάστηκαν σαν μιά οικογένεια
μέ χάρη και μέ ποντιακή εύστροφία. 'Η έρ-
θρωση της πρώτης ήταν έξαιρετική, όπως και
τό παίξιμό της.

Ό Νίκος Σπανίδης, ό άπαράμιλλος τροβα-

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ Γ. ΦΩΤΙΑΔΗ

(Συνέχεια από τη σελίδα 108)

Πόντιος λόγιος και λαογράφος κ. Π.
Μελανοφρύδης μάς γράφει τά έξής:

«Κατά τό 1910 ήμην συντάκτης τής
«Έθνικής Δράσεως» τού Φιλιππίδη,
πού έξεδίδετο στό Βατούμ. 'Εκεί έγνώ-
ρισα τόν άδελφό του Κ. Φωτιάδη. Ό
άδελφός λοιπόν τού Γιώργου μου παρέ-
δωκε χειρόγραφα τού «Ματωμένου Κά-
στρου», πού δημοσιεύθηκαν στό περιο-
δικό πού έξεδίδε ό Φιλιππίδης έκτός
τής «Έθνικής Δράσεως».

'Από την άνάγνωση τού «Λαζάρ-
'Αγά» (χειρογράφου έννοείται) και των
λοιπών έργων τού Γ. Φωτιάδη καταλά-
βαινε κανείς ότι έπρόκειτο γιά έναν
βαθύν παρατηρητήν τής ζωής των Πον-
τίων, χειριστήν καλόν τής καθαρευού-
σης και τής Ποντιακής διαλέκτου, ένα
συγγραφέα μέ ταλέντο, πού δυστυχώς
πρώρα μάς τόν έστέρησε ό Χάρος. 'Η
Ποντιακή τού Φωτιάδη είναι ρέουσα, ό-
μαλή, λεπτή, ή γλώσσα τής Κρώμνης,
τό τελειότερο ιδίωμα τής Ποντιακής δια-
λέκτου.

Συνέβη όμως τό ίδιο έτος νά παρου-
σιασθή στά γραφεία μας ένας νεαρός
Πόντιος άπό την Τέλλικαν τού Καυκά-
σου. 'Εμφάνιση δειλή, μόρφωση μετρία
και φιλοδοξία ύπερβολική. Κ. Φωτιάδης
και αυτός! 'Εφερε ένα χειρόγραφο «'Η
Δολοφόνος» πρós έκτύπωση. Γλώσσα
μáλλον χονδροειδής, πολλοί ιδιωτισμοί
(δέν τό έξετάζω άπό θεατρική άλλά
άπό γλωσσική πλευρά). Τόν ώνομά-
σαμε ένθυμούμαι, «δολοφόνο» τής Πον-
τιακής. Διέθετε χρήματα. Τύπωσε τό
βιβλίο του και έφυγε. Άλλος λοιπόν
αυτός Φωτιάδης πού δέν έχει καμιά
σχέση μέ τόν άλλο.

Γράφω αυτά πού θυμούμαι. Τά ύπό-
λοιπα είναι έργα των κ.κ. Παμπούκη
και Κανονίδη».

Π. ΜΕΛΑΝΟΦΡΥΔΗΣ

δούρος τού Πόντου, μέ την ήφαιστειακή ιδιο-
συγκρασία σκόρπισε, όπως πάντα, τη ζωή
και τη χαρά. Μόνο θα έπρεπε νά προσέχη πε-
ρισσότερο τούς χορούς και τά τραγούδια, πού
καταφανώς ήσαν σέ κάπως χειρότερο επίπεδο.

'Η λύρα τού Ν. Παπαβραμίδη εκελάδησε και
πάλη μέ τη γνωστή καλλικέλαδη φωνή της.

'Ιδιαίτέρως άξίζει ν' αναφέρωμε και τά νεο-
ελληνικά τραγούδια πού τραγουδήθηκαν μέ δι-
δασκαλία τού κ. Α. Μπότση.

Γενικά ή παράστασις ήταν μιά άπό τίς έ-
ξαιρετικότερες πού έδωσε ποτέ ό Ποντιακός
Όμιλος.

Ν. ΚΑΠΝΑΣ

ΒΙΒΛ'ΟΚΡΙΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

“ΤΟ ΚΑΛΑΝΤΟΝΕΡΟΝ,”

ΤΟΥ Γ. ΖΕΡΖΕΛΙΔΗ

(Διήγημα γραμμένο στην Ποντιακή διάλεκτο—
ιδίωμα της Μασσούκας).

ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΞΕΝΙΤΑ

ΧΑΡΗ μεγάλη χρωστώω στο σφοδρό μας φιλόλογο Ι. Τ. Παμπούκη, που μιά του απάντηση στο Σ. Κανονίδη (1), όπου θέλησε να τη διανθίσει με ασύμμετρη πολυπραγμοσύνη — γιατί; —, με παρόρμησε ν' ασχοληθώ κι' ἐγώ — ἄν μου πέφτει λόγος — με τὸ «Καλαντόνερον» τοῦ Γ. Ζερζελίδη. Θὰ τὸ πιστέψουν, βέβαια, κι' οἱ ἀναγνώστες ὅλοι, πὺς δὶχως αὐτὴ δὲ θὰ τ' ἀποφασίζα! — τοῦλάχιστον τόσο σύντομα... Ἄλλ' ἄς προχωρήσουμε στὸ σκοπὸ μας κ' ἔπειτα πάλι τὰ λέμε.

Ἡ γριὰ Κερεκὴ Κοντάβα, ὄντας λεχώνα στὰ νεῖατά της καὶ πρὶν σαραντίσει, πήγε νύχτα, παραμονὴ Πρωτοχρονιάς, νὰ πάρει ἀπὸ τὸ ποτάμι τοῦ χωριοῦ «Καλαντόνερον» — ἀμίλητο νερό, σύμφωνα με τὸ ἔθιμο τοῦ τόπου. Κρύωσε, σκιάχτηκε, ἔπεσε βαριά ἄρρωστη ἑπτὰ μῆνες συνέχεια, κι' ἄλλα τρία χρόνια ἔμεινε στὸ κρεβάτι ἀνήμπορη. Ἀπὸ τὸ «Καλαντόνερον» αὐτὸ εἶχε φυλάξει σ' ἓνα πουκαλάκι σφραγισμένο με κερί.

Ὑστερα ἀπὸ κάμποσα χρόνια, μιά νύχτα χειμωνιάτικη, ἐκεῖ που κοιμότανε, ἄκουσε μιά φωνή, πού τῆς ἔλεγε νὰ πάρει «καλαντόνερον» καὶ νὰ πάει στὴ σπηλιά, δίπλα στὸ χωράφι τῆς, ὅπου θὰ εὑρίσκει ἓνα θαμμένο πιθαράκι, γεμάτο χρυσὰ νομίσματα. Ἐπύνησε, σηκώθηκε νὰ πάει γιὰ τὸ θησαυρὸ, χασομέρησε με τὸν ἄντρα τῆς, καὶ με τὰ παιδιὰ τῆς, καὶ πήρε νὰ φέξει δὶχως νὰ τὸ κατορθώσει — κατὰ τὴ φωνή, ἔπρεπε νὰ προλάβει νὰ τελειώσει πρὶν λαλήσει ὁ πετεινὸς τὰ χαράματα.

Τὴν ἄλλη νύχτα, πάλι ἡ ἴδια φωνή, τὰ ἴδια λόγια. Ὅμως εἶχε ἄρρωστήσει τὸ μικρὸ τῆς παιδί ἀπὸ τὴν προηγούμενη μέρα κι' ἐμποδίστηκε. Ἀποφασίσε πιά νὰ πάει τὴν ἐπόμενη νύχτα. Ἐπέσε νὰ κοιμηθεῖ ἀποδραβὺς κι' ἀκούει στὸν ὕπνο τῆς γιὰ τρίτη φορὰ τὴν ἴδια φωνή. Ἐπνάνει, λιγάκι περασμένα μεσάνυχτα, καὶ πάει. Γλυστράει ἀπὸ τὰ χιόνια κοντὰ στὴ σπηλιά καὶ τῆς πέφτει τὸ πουκαλάκι με τὸ «καλαντόνερον». Μάταια ψάχνει πολλὴν ὥρα μετὰ τὸ σκοτάδι. Γυρίζει στὸ σπῆτι νὰ πάρει ἄλλο. Ὅμως τῆς εἶχε πέσει καὶ τὸ κλειδί τῆς ἐξώθυρας τοῦ σπιτιοῦ. Χασομέρησε. Λάλησε ὁ πετεινός. Ἐχασε τὴν εὐκαιρία καὶ αὐτὴ τὴ φορὰ.

Τὴν ἴδια νύχτα ἐνυπνιάστηκε γιὰ τὸν ἴδιο θησαυρὸ κι' ὁ Θόδωρος Καρτερῆς, πού στάθηκε τυχερὸς καὶ τὸ σήκωσε τὸ πιθαράκι, γεμάτο χρυσάφι, κατὰ τὰ χαράματα. Ἐξηλεύτηκε σὲ λίγες μέρες στὴ Ρωσία, καταπίσθηκε με καπνοφυτεῖες, κέρδισε πολλὰ χρήματα καὶ σὲ τρία χρόνια γύρισε στὴν πατρίδα του, ὅπου ἔκαμε πολλὲς εὐεργεσίες γιὰ τὸ ἑλληνικὸ κοινὸ τοῦ τόπου του καὶ σὲ ὅλα τὰ γύρω γειτονικὰ χωριά.

Αὐτὸς εἶναι ὁ μῦθος πού δικαιολογεῖ τὸν τί-

τλο τοῦ διηγήματος: Ὁ πόνος καὶ ὁ μόχθος τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου, μεταφερόμενος καλοπροαίρετα στὴν κοινὴ χρῆση καὶ εὐημερία.

Μὰ κοντὰ σ' αὐτόν, μπαίνουν καὶ ἱστορίζονται πλήθος φανερώματα τῆς ζωῆς:

α) Τὰ ἔθιμα τοῦ χωριοῦ τῆ βραδυὰ καὶ τῆ νύχτα τῆς Πρωτοχρονιάς, ὅπου παίρνουν μέρος καὶ τὰ καρναβάλια, καθὼς συνηθίζονταν σὲ ὀρισμένες περιοχὲς τοῦ Πόντου.

β) Ἀφήγηση τῆς ἀρρώστειας καὶ τὸν παραισθήσεων με ὁρατισμούς τῆς Κερεκῆς Κοντάβας, με ζωηρὲς εἰκόνες ἀπὸ τὸν Παράδεισο καὶ ἰδίως ἀπὸ τὴν Κόλαση.

γ) Οἱ αὐθαιρεσίες τοῦ δυνάστη στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, οἱ κατατρεγμοὶ εἰς βάρος τὸν Ρωμιῶν, ἡ σκληρὴ ζωὴ τους σὲ ὀρισμένες ἀγρονες περιοχὲς, ἡ τάση τους γιὰ ὅλ' αὐτὰ νὰ ξενιτευθοῦν μὰ καὶ ἡ δυνατὴ ἔλξη τῆς πατρίδας γῆς.

δ) Ἡ ζωὴ στὶς καπνοφυτεῖες τῆς ἄλλοτε ἑλληνικῆς Κριμαίας, με τύπους χαρακτηριστικὸς Ποντίων ξενιτεμένων ἐκεῖ καὶ Ρωσίδων ἐργασιῶν τῆς τσαρική ἐποχῆς.

Καὶ ὅλα αὐτά, μέσα στὴ συμπαθητικὴ ἀτμόσφαιρα ἐνὸς χωριόσπιτου τῆς Μασσούκας, δίπλα στὸ τζάκι, βράδυ παραμονὴ Πρωτοχρονιάς, με πρωταγωνίστρια τὸν ἄρρωστο τύπο, τὴ γερόντισσα Κερεκὴ Κοντάβα, περιστοιχιζόμενη ἀπὸ τὴν κόρη τῆς, τὸ γαμπρὸ τῆς, τὴ νύφη τῆς με τὰ ἐγγόνια τῆς καὶ τὰ δισέγωνα τῆς. Καὶ συνταιριασμένα ὅλα καὶ σφιχτοδεμένα μεταξύ τους με μιά συνθετικὴ δεξιοτεχνία, πού ξεκούραστα τὴ χαίρεται ὁ ἀναγνώστης.

Τὸ κείμενο πλασιώνεται με πρόλογο τοῦ Ι. Τ. Παμπούκη, πού ὑπογραμίζει ἔντονα τὴν ἀξία τοῦ ἔργου, καὶ στὸ τέλος με λεξιλόγιο πλούσιο καὶ με ἰδιωματικὲς ἐκφράσεις, πού διευκολύνουν σημαντικὰ τὴν κατανόησή του καὶ ἀπὸ τοὺς μὴ Ποντίους.

✱

Μὲ ἀνεση βάζει ὁ συγγραφέας τὰ πρόσωπα πού κινούνται μέσα στὸ διήγημα, γιὰ νὰ τὸν λυτρώσουν ἀπὸ τὶς ἀνησυχίες καὶ τοὺς στοχασμούς πού ξεχειλίζουν ἀπὸ τὴν τυραγνισμένη του διάθεση. Μὲ μέσα πρωτόγονα. Μὲ τὴν τραχιά λαϊκὴ γλώσσα τῆς Μασσούκας. Ὅμως πόση μουσικότητα ἀποκτὰ ἡ γλώσσα αὐτὴ στὰ χέρια τοῦ λογοτέχνη Ζερζελίδη! Φράση ἀψογή, φροντισμένη, καλοδουλεμένη. Κάθε λέξη καλοζυγισμένη, στὴ θέση τῆς. Εὐρήματα ἀφθονα, χαριτωμένα, εἰκόνες — ζωγραφιὲς ἀπλές καὶ ὁλοκαθαρές, κάνουνε τερπνότατο τὸ ἀνάγνωσμα. Ἀκούστε νὰ ἰδῆτε:

—“Ὀλιον τ' ὁσπίτ' ἐθαρείς ἐγομῶθεν σερπέτ' με τὴ λαλίαν τοῦ Λαμπίκονος.

—“Ὀλ' ἐχοσλανεύταν με τὸ χαδεσλούκ' τοῦ παιδί' κ' ἡ νύφε πα, κάτ'ς ἄν ἐστοχάστεν ἄτεν, ἔσαν γλυκία ἐχαμογέλασαν — ἐγείνω τὴν ὄραν ὁ Θεὸς ὅλιον τὸν κόσμον ἐγείνειν ἐχάρ' σεν.

— Κάτ' ναν ἐθέλεσαν ὁ Θεὸς νὰ κρούει κ' ἔρβεν ἐγείνει ριάστια.

Καὶ πόσα ἄλλα τέτοια, καλύτερα τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο!

(1) Βλ. «Τὸ Ποντιακόν», σελ. 77-81.

Ίδιες ακατάλυτες, άξίες ήθικές, στοχασμοί φιλοσοφικοί πάνω στη ζωή, γνωστά πράματα, παρουσιάζονται με τόση πρωτοτυπία, τόσο φυσικά και άπλά, θαρρείς πώς τη διαβάσεις για πρώτη φορά:

— Και πότε τεά' έζησαμ' αγαπεμέν' άμον χριστιάνοι κ' έγνώρ'σαμ' είνας τ' άλλουνού τ' μεκατίρ' κι ό Θεός πα'κ' έδέχτεν άτο; Έμείς χώρια είνας σ' σόν άλλον, παρακαλούμε τόν Θεόν νά δειε μας όλια τ' άγαθά 'τ', κι' επ'έκει πολερούμε άναμεσοντά μουν νά 'γδάλουμ' είνας τ' άλλουνού τ' όμμάτια.

— Ποίος έγενένεν οόν κόσμον και κ' έπεν τά δόκρυα τ' ν' άποδιψά;

— Άγούτ' ό κόσμος ψεύτικον, σ' έμάς έν' όρωνεία κ' έμείς γιολτσήδες είμες....

Άφθονα είναι τά λαογραφικά στοιχεία μες στο διήγημα. Ξεχωρίζουν τά μωμογέρια — τά καρναβάλια, πού γι' αυτά μās δίνει μιá ζωντανή όλοκληρωμένη άναπαράσταση ό συγγραφέας, με πληρότητα ίκανοποιητική — όσο γίνεται — στο θέμα.

Τά γλωσσικά, γλωσσολογικά και συντακτικά φαινόμενα επίσης είναι αξιοσπούδαστα. Σημειώνω με ιδιαιτέρως τόν χαριτωμένο έλιγμό πού γίνεται με τήν όνομαστική ά π ό λ υ τ η :

— Έγώ έρχίνεσεν νά τρομάζ' τ' άπάν'-ι-μ'.

— Τ' ύστερ'νόν τόν χρόνον πα, θάν, Θόδωρον ό καπνός άτ' έγέντο άσ' σόν περσιζόν καλίον.

— Ό Σταθίκο μ', τ' ό κιφάλν' άθε νά παίρ' άν, κ' έπορεί τ' παιδίν.

— Η γραία ή Κερκεή ή Κοντάδα, άλλο κα- νείς, κ' έπόρν'νεν νά τσακνίζε άπεν.

Και θανμάζει κανείς τ' ό κα λ λ ι τ ε χ ν ι κ ό έ ν σ τ ι κ τ ο τ'ό γλωσσοπλάστη λαού, πού άριστοτεχνικά γνωρίζει ν' άποφεύγει και τίς κακοτοπιές τής γενικής, όπου και στην ποντιακή λογοτεχνία έξασκεί, σέ κάποιο βαθμό, τήν τυραννική της επίδραση.

★

Τό ύφος τού Γ. Ζερζελίδη είναι άπόλυτα πρωτοπατικό. Έχει μιάν ιδιοτυπία πού ξεχωρίζει χαρακτηριστικά. Διαβάσεις δέκα άράδες από έργο τού Παπαδιαμάντη ή τού Κόντογλου, φέρ' είπειν, δίχως νά ίδης τήν ύπογραφή τους, και μαντεύεις τ'ό συγγραφέα. Τό ίδιο θάκανες — παίρνοντας και όρκο άκόμα — με δέκα άράδες τού Γ. Ζερζελίδη.

Κρίνοντας, σέ κύκλο φιλικό, τά δημοσιευμένα στα «Ποντιακά Φύλλα» και στα «Χρονικά τού Πόντου» άνέκδοτά του, τόν είχα κάποτε άποκαλέσει Παπαδιαμάντη τής Ποντιακής λογοτεχνίας. Τώρα, με τ'ό νέο του άριστούργημα, δικαιοματικά τόν άποκτά τούτον τόν τίτλο. Με μιá διαφορά: Πώς ό Γ. Ζερζελίδης είναι και μένει στή γλώσσα πιστά Μ α τ σ ο υ κ ά τ ε ς — λαός πεντακάθαρος. Και με έναν όρο: Νά αύξήσει, νά πληθύνει τίς καλότυχες δημιουργίες του.

★

Ό προλογιστής τού «Καλαντόνερου» κάποια εύχ ή άνεκπλήρωτη έκφράζει. Άς τή διατυπώ- σουμε διαφορετικά — με τήν άδειά του: 'Αξίζει τ'ό σπάνιο αυτό μυρωμένο λουλούδι τού Ποντιακού Παρθεΐσου νά τ'ό χαρούν και άλλοι — και οι μη Πόντιοι. 'Αξίζει νά μεταφραστεί στή δημοτική μας γλώσσα. 'Αξίζει άκόμα και σέ ξένες γνώσεις νά μεταφραστεί. Άρκεί ν' άποδοούν έπιτυχημένα οι έκφράσεις, οι παροιμίες, οι εκόνες πού πλημμυρίζουν τ'ό διήγημα. Ό τόσο δεινός Ι. Τ. Παμπούκης θά ήθελε νά

κάμει άρχή από τή μετάφρασή του στή δόκιμη δημοτική μας γλώσσα;

Φτάνω νά πώ, κι άς με χαρακτηρίσουν ύπερβολικό, πώς άξίζει νά σπουδάσει κανείς τή γλώσσα τής Μασσαύικας, μόνο και μόνο για νά χαρεί τήν όμορφιά τού «Καλαντόνερου» στο πρωτότυπο.

Ό Ι. Τ. Παμπούκης φοβάται ίσως τή μοναξιά (;). Φαίνεται σάν νάρχισε νά άμφιβάλλει για τήν άξία τού «Καλαντόνερου». Δείχνει σάν μετανοιωμένος για τόν ύπεροχο, πράγματι, πρόλογό του. Και μοιάζει σάν νά ζητάει... παρία, με τήν εύλαστική επίκλησή του στο Σ. Κανονίδη 2) Δέν συμβιβάζονται όλα τούτα μ' ένα «δυνατό χαρακτήρα»... Άν με τόν άμέσως παρακάτω εύσεδέστατο ύπαινιγμό του μεύ κάνει τήν τιμή νά ύπονοει και τήν ταπεινότητά μου, μ' όλο πού δέν τά καταφέρνω νά ζυγώσω ούτε τά κράσπεδα τών 'Ιμαλαίων τής σοφίας του, μπορώ, με τή φωνή κοινού ανθρώπου, νά τόν καθησυχάσω για τίς άμφιβολίες του: Τού άξίζει τού «Καλαντόνερου» νά τ'ό γράφει πολύ καλύτερα και πιό συγκεκριμένα έπαινετικά λόγια. Και κάτι άλλο: Τού άξίζει τού «Καλαντόνερου» και τ'ό σεμνό του συγγραφέα περισσότερο, γύρω από τ'ό έργο του, μετρούπεια, πού είναι και αυτή άρετή μεγάλη...

ΞΕΝΟΣ ΞΕΝΙΤΑΙ

Σύρα, 29-10.50.

2. Βλ. «Τ'ό Ποντιακό», σελ. 78 § 2.

Η ΛΙΡΑ *

Για τ' έσέν, λίρα, ή πίστ' έσκώθεν κι' ό κόσμον όλεν έπαλαλώθεν μικροί, τρανοί, άλισθεριτζήδες έγένταν ούλ' νταλαβεριτζήδες. Κείνταν, κοιμούνταν κι' έγνεφίζνε κι' όλον τήν παράν βουνίζνε.

Πόσα «κομμάτια» πρέπ' νά έβγάλνε κι' οι άλλ' άς πάν'νε νά άποθάν'νε

Έμείς δουλεύομε νύχταν ήμέραν για σά χωράφια, για σ' άργαστέρια και καζανεύομε οι φουκαράδες με χίλια βάσανα πέντε παράδες. Κι' εκείνα τ' έρημα άξίαν κ' έχνε ώραν τήν ώραν άτά ξεπέφνε όσήμερον ή λίρα άν έν' πέντε αύριον θά πάη σά δεκαπέντε.

Πουλείς λαζούδ, κριθάρ, κοκκία γομώντες τ'ό κάρρο-σ' έφτά σακκία και παίρτες χασόφυλλα, γομώντες τ'ά [βούρας

και με τ'άτά κι' παίρτες ούτε κουντούρας 'Αξίαν κι' έχνε τ' άφορισμένα γίνταν άέραν κάθαν ήμέραν όσήμερον ή λίρα άν έν' πέντε αύριον θά πάη σαρανταπέντε.

ΣΠΥΡΟΣ ΚΩΦΙΔΗΣ

* Άπόσπασμα από 'Επιθεώρηση τού ίδιου.

ΟΣΑ ΕΓΙΝΑΝ Κι' όσα δά γίνουν

★ Κατά την πρώτη συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου του «Ποντιακού Θεατρικού Όμιλου 'Αθηνών» που εξελέγη στις 20 Σεπτεμβρίου έ, έ., έγινε ή συγκρότησή του σε σώμα. Πρόεδρος εξελέγη ό κ. Ε. 'Ιωαννίδης διευθυντής της 'Υφαντουργικής 'Εταιρείας «'Εσπερος», αντιπρόεδρος ό κ. Α. Τερζόπουλος, πρόεδρος του 'Επαγγελματικού και Βιοτεχνικού 'Επιμελητηρίου, γεν. Γραμματέυς ό κ. Ν. Καπνός διανοούμενος, και μέλη οι κ. κ. Α. Σουρμελής δικηγόρος, Νομικός Σύμβουλος του Κράτους στο 'Υπουργείο 'Εμπορικής Ναυτιλίας, Ε. Τομπούλης, έμπορεύόμενος, Ε. Καλυμκερίδης έμπορεύόμενος και Α. Κογκάλιδης, έπίσης έμπορεύόμενος.

Τό Διοικητικό Συμβούλιο συγκρότησε άμέσως και μιά Καλλιτεχνική 'Επιτροπή με τρία δικά του μέλη: (Α. 'Ιερόπουλος, Ε. 'Ιομπουλής και Ν. Καπνός) και με έπτά από μέλη του Όμιλου, τούς έξης: Στ. Δεληκάρη παλαίμαχον έρασιτέχνην, έμπορεύόμενον, Χ. Δημάχου καλλιτέχνην - ζωγράφον, Γ. Λαμφίδην δημοσιογράφον, Σ. Λιανίδην, φιλόλογον - συγγραφέα, Ι. Παμπούκην, φιλόλογον - λογογράφον, Ν. Σπανίδην καλλιτέχνην και Θ. 'Αργυρόπουλον συγγραφέα.

★ Στις 28 Νοεμβρίου έ. έ. έδόθη διάλεξις στην «Εύξεινο Λέσχη» Θεσσαλονίκης άπ' τόν κ. Φ. Κτενίδην ιατρόν - συγγραφέα με θέμα :

«'Ιστορίες και θρύλοι της Παναγίας Σουμελάς».

'Ηταν ή πρώτη της σειράς τών διαλέξεων της χειμερινής περιόδου της «Εύξεινου», ή όποία ανέπτυξε και αναπτύσσει έξαιρετική δημιουργική έργασία στην πρωτεύουσα της Βορείου 'Ελλάδος όπου υπάρχει συμπαγές ποντιακό στοιχείο.

★ Στις 12 Νοεμβρίου, Κυριακή βράδυ, δόθηκε τό πρώτο τσάι του χειμερινού ψυχαγωγικού προγράμματος του Συλλόγου Ποντίων «'Αργοναύται - Κομνηνοί» στην ώραία αίθουσα του Συλλόγου Κων/πολιτών στην Καλλιθέα. 'Η βραδυά πέρασε με άρκετό κέφι και συγκέντρωσε έκλεκτό ποντιακό κοινό. Στη βραδυά προσήλθε και ό άφιχθείς εκ Θεσ/νίκης την ήμερα εκείνη 'Υπουργός της Βορείου 'Ελλάδος κ. Α. 'Ιασωνίδης μετά του 'Υπουργού 'Εφοδιασμού κ. 'Αλεξανδρίδης και 'Υφυπουργού Β. 'Ελλάδος κ. Ν. Τερζόγλου. 'Η κ. Μαυράκη και ή δνις Τριανταφυλλίδου 'επαιξαν στο πιάνο και τραγούδησαν έλληνικά και γαλλικά τραγούδια. 'Ο κ. Ν. Σπανίδης με ένα τμήμα του θεατρικού όμιλου τραγούδησε μερικά ώραία ποντιακά τραγούδια με τή λύρα του κ. Ν. Παπαθραμίδης. Δέν έλειψαν βέβαια και οι ποντιακοί χοροί που σκόρπισαν ένθουσιασμό στους παρευρισκομένους.

★ 'Η παράσταση του «Ρέξ» που σημείωσε την άπαρχή του θεατρικού και γενικά του καλλιτεχνικού προγράμματος του «Ποντιακού Θεατρικού Όμιλου 'Αθηνών» κατά την περίοδο 1950 — 51, άπετέλεσε ένα κοσμικό, ποντιακό γεγονός. 'Ο,τι έκλεκτό είχε τό ποντιακό στοιχείο 'Αθηνών — Πειραιώς ήρθε νά τιμήση την προσπάθεια αυτή πού, όπως πιστεύομε,

Μιά εικόνα άπ' τό «Τσάι» πού δόθηκε άπ' τό Σύλλογο Ποντίων «'Αργοναύται - Κομνηνοί». Στο τραπέζι ό 'Υπουργός Β. 'Ελλάδος κ. Α. 'Ιασωνίδης, ό 'Υπουργός 'Εφοδιασμού κ. 'Αλεξανδρίδης, ό 'Υφυπουργός Β. 'Ελλάδος κ. Ν. Τερζόγλου, ό κ. Ε. Παυλίδης πρόεδρος τών «'Αργοναυτών» περιτριγυρισμένοι άπ' τά παιδιά του θεατρικού Όμιλου και πολλούς κεκλημένους.

ΟΙ "ΝΕΟΠΟΝΤΙΟΙ", ΑΘΗΝΩΝ-ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Στά Σούρμενα, στο ποντιακό προάστειο των Αθηνών, όπου ο πόλεμος το έχει καταστρέψει σχεδόν ξαναγεννιέται η ζωή μέσα από τα ερείπια, και μαζί μ' αυτή και η αθλητική κίνησης των νέων. Στην εικόνα ή Β' Ποδοσφαιρική ομάδα της «Σπίθας».

Γ. ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΔΗΣ

(Συνέχεια από τη σελ. 105)

χόλμην Σουηδίας.

8. Έκθεση Συγχρόνου Χαρακτικής 16 χωρών εις Παρίσιους 1949, όπου συμμετείχε με άλλους συναδέλφους με δυο έργα του: «Υδρα» και «Από την Ακρόπολιν», ξυλογραφίες, από τις οποίες το «Υδρα» έσημείωσε σημαντικήν έπιτυχίαν μεταξύ των έκτεθέντων έργων για το χαρακτήρα και την προσωπικότητα ως προς την απόδοση του θέματος.

Έκθέσεις Έσωτερικού όπου έπληρε μέρος:

9. Έκθεση Έλληνικής Τέχνης — 1933 — Ζάππειον.

10. Έκθεση Σχεδίου εις Αθήνας 1934 και 1935.

11. Έκθεση Σωματείου «Ελεύθεροι Καλλιτέχναι».

12. Πανελλήνιος Καλλιτεχνική έκθεση — Ζάππειον 1938, 1939, 1940.

13. Πανελλήνιος έκθεση Έλληνικής Χαρακτικής — Αθήναι 1938.

14. Έπαγγελματική έκθεση εις Αρχαιολογικόν Μουσείον 1943.

15. Πανελλήνιος Καλλιτεχνική έκθεση—Ζάππειον 1949.

16. Έκθεση Χαρακτικής εις Θεσσαλονίκην και Πειραιά 1940, και εις πολλὰς άλλας όμοδικὰς εμφανίσεις.

Σήμερον εργάζεται εις το Έργαστήριον Χαρακτικής της Τραπεζης της Ελλάδος, όπου προσελήφθη από το 1942, εις το τμήμα έπεργασίας των τραπεζογραμματιών.

N. K.

βρήκε το δρόμο της με τη νέα της όργάνωση.

Στην παράσταση έκτος των φιλόμουσων και νοσταλγών Ποντίων πού κατέκλυσαν κυριολεκτικώς την αίθουσα και έξω στα ταμεία υπήρχαν κι άλλοι πού... άπαιτούσαν εισιτήρια (χωρίς έννοείται να συγκινήσουν τους έφοριακούς και άστυνομικούς οι όποιοι προέβαλαν το νόμο... του άδιαχωρήτου!), υπήρχαν και πολλοί έκλεκτοι φίλοι των Ποντίων όπως ό κ. Άλεξανδρίδης, ύπουργός Έφοδιασμού, ό κ. Κ. Καρθαίος, λογοτέχνης γλωσσολόγος και τ. διευθυντής του Έθνικού Θεάτρου, ή κ. Μ. Μάλτου καθηγήτρια κλασσικών χορών της σχολής Ραλλούς — Μάνου, ό κ. Π. Κυριακού π. Δημαρχος Πυριτιδοποιείου άκ.Γ.Ραλλίδης, ή κ. Κυριακίδου, σύζυγος του έκλεκτου συνεργάτου του περιοδικού «Θησαυρός».

★ Στις 29 Οκτωβρίου έγινε γενική συνέλευσις της «Ποντιακής Αδελφότητας Παγκρατίου» για την μερική τροποποίηση του καταστατικού.

—Ο Σύλλογος «Νέα Ζωή» του όμωνύμου συνοικισμού της Καλλιθέας, παρεχώρησε έντελως δωρεάν την αίθουσα του Συλλόγου στον «Ποντιακόν Θεατρικόν Όμιλον» δια τας συνεδριάσεις του και έν γένει δια την διεξαγωγή της έργασίας του. Οι δοκιμές όμως θα συνεχισθούν να διεξάγονται και εις την αίθουσαν του Συλλόγου «Αργοναύται — Κομνηνοί», ή όποια παρεχωρήθη εύγενώς και έντελώς δωρεάν από μακρού εις τόν Όμιλον.

★ Ο πρόεδρος του Θεατρικού Όμίλου Αθηνών κ. Εύ. Ίωαννίδης έκαμε μίαν ωραία ποντιακή χειρονομία. Έδώρησε στον Όμιλο το ύφασμα για δέκα άνδρικές ένδυμασίες (ζιπ-κες) προς πλουτισμόν του βεστιαρίου του.

Η χειρονομία του κ. Προέδρου έδρεν άμέσως άξιο μιμητή: Ο κ. Ε. Καλεμεκρίδης, μέλος του Δ. Σ. του Όμίλου, προσέφερε 10 πασλούκια, για τας ανάγκες του βεστιαρίου. Στους δυο έκλεκτους Ποντίους το «Ποντιακό» άπευθύνει τα πιό έγκάρδια συγχαρητήριά τους.

Ι.σρ. Μαυροματιδην, Λαρίαν: Εύχαριστούμε για τὸ ἐξαιρετικὸ ἀνδιαφέρον σας. Τέτοιοι πατριώτες τιμῶν τοὺς Ποντίους. Ἐστάλησαν τὰ τεύχη πρὸς τὸν φίλον σας στὴν Καβάλλα.

Ι. Κ ω φ ι δ η ν, Θεο)νίκη: Ἐλάδαμε τὰ σατυρικά σας. Τὸ ἕνα, τὸ καλύτερο, τὸ δημοσιεύουμε. Φυσικὰ διορθωμένο λιγάκι. Προσέχετε πολὺ στὸ στίχο σας γιατί μπορείτε νὰ γράψετε καλύτερα. Ὅσο γιὰ τὸ θεατρικὸ ἔργο, δὲν ἔχει δραματικές συγκρούσεις καὶ δὲν εἶναι παρὰ μιὰ καλὴ ἀρχὴ γιὰ νὰ συνεχίσετε. Ἐλπίζουμε πὺς θὰ μπορέσετε νὰ μᾶς παρουσιάσετε κατὶ καλύτερο. Περιμένουμε πάντα συνεργασία σας. Γιὰ τὸ ἄλλο ζήτημα, τί νὰ πούμε; Ὑπάρχει φαίνεται ἀκόμα μεταξύ μας πολὺ μικροπρέπεια, γιατί μόνο ἔτσι μπορεῖ νὰ χαρακτηρίσουμε τὸ φέροισι μαρικῶν.

Μ. Ἐ λ ε υ θ ε ρ ι ἄ δ η ν, Λάρισα: Χρήματα καὶ δνόματα ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμε ἰδιαίτερως.

Κ. Ἐ λ ε υ θ ε ρ ι ἄ δ η ν, Ἀξιούπολιν: Τὸ ζήτημα τοῦ ἀδελφοῦ σας μὲ τὰ χρήματα καὶ τὰ τεύχη τακτοποιήθηκαν. Ἐλπίζουμε ὅτι καὶ σεῖς τώρα, μὲ τὴν ἀπουσία τοῦ ἀδελφοῦ σας, θὰ βοηθήσετε στὴ διάδοση τοῦ περιοδικοῦ μας ἐκεῖ στὰ γύρω χωριά.

Α. Χ α λ δ α ι ὀ π ο υ λ ο ν, Νίκαια: Ἐλάδαμεν τὶς διευθύνσεις τῶν νέων συνδρομητῶν τοῦ ἐγγράφατε. Σᾶς εὐχαριστοῦμε θερμότατα καὶ ἐλπίζουμε στὶς ἐνέργειές σας.

Χρ. Λ ι α ν ῖ δ η ν, Δασυτόν: Ἐλάδαμε τὴν κατάσταση τῶν συνδρομητῶν καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε γιὰ τὶς ἐνέργειές σας. Περιμένουμε καὶ συνεργασία σας.

Ν. Ὑ φ α ν τ ῖ δ η ν, Θεο)νίκη: Ἐλήφθησαν. Ἐλπίζουμε ὅτι καὶ ἀπ' τὴ νέα σας θέση θὰ μᾶς βοηθήσετε. Τὰ ὑπόλοιπα ἐκ Καβάλλας δὲν ἐλήφθησαν. Γράψτε μας.

Χρ. Μ ο υ ρ α τ ῖ δ η ν, Ἀξιούπολιν: Γιὰ τοὺς καλοὺς φίλους θέλουμε νὰ ἔχουμε πάντα εἰδήσεις καὶ νὰ μᾶς γράφουν. Γι' αὐτὸ σᾶς γράψαμε πὺς μᾶς ξεχάσατε.

Μ. Σ π υ ρ ῖ δ ὀ π ο υ λ ο ν, Κ. Νευροκόπιον: Χρήματα ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμε πάρα πολὺ. Ἐστάλη τεύχος εἰς τὸν φίλον σας Νυμφόπουλον.

Δ η μ. Τ ε λ ῖ δ η ν, Θεο)νίκη: Εἴμαστε ἐθουσιασμένοι γιὰ τὶς ἐνέργειές σας ὅσο μικρὲς κι' ἂν εἶναι στὴν ἀρχή. Σᾶς γράφουμε ἰδιαίτερως.

Δ. Εὐ θ υ μ ῖ δ η ν, πρώην βουλευτὴν, Κιλκίς: Ἐλάδαμεν τὴν ἐπιστολήν σας καὶ λυπούμεθα πολὺ διότι τὸ Κιλκίς πού τόσο πυκνοκατοικεῖται ἀπὸ τὸ ποντιακὸ στοιχεῖο, δὲν ἔχει 13 ἀνθρώπους πού νὰ ἐνδιαφέρονται γιὰ ἕνα περιοδικό, ὅπως λέτε. Περίεργο. Ἀλλὰ οὔτε

Ὁ Σύλλογος Ποντίων ε'Αργοναῦται — Κομνηνοῖς ἐξέδωκε ἕνα καλαίσθητο ὀλιγοσέλιδο βιβλίο, στὸ ὁποῖο ἀναγράφεται ἡ δράση τοῦ Συλλόγου ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση (1945) ὡς τὰ 1950. Ἐκεῖ σύντομα καὶ ἀπλὰ ἐκτίθεται ἡ ἄρκετὰ σοδαρὴ ἐργασία τῶν διαφόρων Δ. Συμβουλίων γιὰ τὴν περίθαλψη Ποντίων, γιὰ τὴν ὀργάνωση κατασκηνώσεων καὶ συσσιτίων, γιὰ τὴ διατήρηση ἡθῶν καὶ ἐθίμων, γιὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴ ἐξύψωση τῶν Ποντίων κλπ.

Ἐξεδόθη τὸ 11ο τεύχος τοῦ Ποντιακοῦ Λογογραφικοῦ περιοδικοῦ ἁΠοντιακή Ἐστία» πού ἐκδίδεται στὴ Θεσσαλονικὴ ἀπὸ τὸν κ. Φ. Κτενίδην μὲ πλούσιο περιεχόμενο.

κι' ἐσεῖς ἀπὸ περιέργεια κρατήσατε ἕνα τεύχος! Κι' αὐτὸ πολὺ περίεργο!

Π. Κ ο ς α ν ῖ δ η ν, Δράμαν: Πήραμε τὸ ἐνθουσιαστικὸ σας γράμμα καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε γιὰ τὶς ἐνέργειές σας. Θὰ σᾶς στείλουμε ἀπὸ τώρα 100 τεύχη σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία σας καὶ ἔτι 15 πού παίρνατε ὡς τώρα. Περιμένουμε τὸ ἔργο σας κι' ἂν εἶναι καλὸ μπορεῖ νὰ τὸ ἀνεβάσῃ ὁ ἐδῶ Θεατρικὸς Ὅμιλος. Τὰ διστιχὰ σας δὲν εἶναι τόσο ἐπιτυχημένα. Γράψτε μας γιὰ τὶς ἐνέργειές σας.

Γ. Σ η μ α ι ο φ ο ρ ῖ δ η ν, Σκύδραν: Ἐλήφθησαν 50.000, σᾶς εὐχαριστοῦμε.

Χ. Π α ν τ α ζ ῖ δ η ν, Ν. Σάντο, Κιλκίς: Ἡ ἐπιστολή σας ἐλήφθη. Εὐχαριστοῦμε. Περιμένουμε συνεργασία σας.

Μ. Ν υ μ φ ὀ π ο υ λ ο ν, Χρυσοκέφαλον Νευροκοπίου: Ἐλήφθη ἡ ἐπιστολή σας, ἡ συνεργασίας σας καὶ ἡ ἐπιταγή. Εὐχαριστοῦμε θερμότατα γιὰ ὅλα. Ἡ συνεργασία σας θὰ μῆναι καλὸ στὸ ἄλλο τεύχος μας. Περιμένουμε πάντα κατὶ δικό σας.

Π. Π α π α χ α ρ α λ α μ π ῖ δ η ν, Σέρρας: Περιμένουμε γράμμα σας διὰ τὴν εἰσπραξίν τῶν συνδρομῶν.

Ὁ μ ι λ ο ν Π ο ν τ ῖ ω ν «Κομνηνοῖς» Δράμαν: Περιμένουμε γράμμα σας διὰ τὴν κίνησίν σας.

Γ. Κ ρ ε ο π ω λ ῖ δ η ν, Κατερίνη: Σᾶς ἐστείλαμε 75 τεύχη, περιμένουμε γράμμα σας.

Γ. Χ α λ δ α ι ὀ π ο υ λ ο ν, Καβάλλαν, Π α ὕ λ ο ν Ἐ ξ α δ α κ τ υ λ ο ν, Ὁραϊόκαστρον Θεο)νίκης, Ι. Π α π α δ ὀ π ο υ λ ο ν, Ξάνθην, Γ. Ζ ά γ κ ε λ ῖ δ η ν Εὐζώνους Κιλκίς, Θ. Κ ο ὕ σ η ν Λαύριον, Π. Μ ε λ ῖ σ σ α ν ῖ δ ὀ φ λ ῶ ρ ι α ν, Ι. Ἰ ω σ η φ ῖ δ η ν καὶ Ι. Ἐ λ ε υ θ ε ρ ι ἄ δ η ν Καταχά Κατερίνης: Περιμένουμε γράμμα σας διὰ τακτοποιῆσιν ἀποσταλέντων τευχῶν.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Γράμματα καὶ χρήματα νὰ στέλνονται :
Γεώργιον Λαμφίδην
Δοϊράνης 156
Καλλιθέας - Ἀθηνῶν

ΤΟ "ΠΟΝΤΙΑΚΟ",

εὐχεται στοὺς φίλους καὶ ἀναγνώστες του εὐτυχισμένες γιορτὲς καὶ χαρούμενο καὶ εἰρηνικὸ τὸ νέο χρόνο.

Τιμή Δρχ. 2.500